

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΚΑΤΑΡΤΗΣΗ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ
Η Εκπαίδευση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης
Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αγλαΐα Καρελιώτη
1/6/2017

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ
ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ,
ΚΑΤΑΡΤΗΣΗ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ

Η Εκπαίδευση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αγλαΐα Καρελιώτη

Επιβλέπων Καθηγητής : Γρηγορίου Παναγιώτης
Καθηγητής Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Τριμελής εξεταστική επιτροπή :

- Γρηγορίου Παναγιώτης
Καθηγητής Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- Ασδεράκη Φωτεινή
Επίκουρη καθηγήτρια ΠΑΠΕΙ τμήματος ΔΕΣ
- Μποχώρης Γεώργιος
Καθηγητής ΠΑΠΕΙ τμήματος ΟΔΕ

Αθήνα , Ιούνιος 2017

Ευχαριστίες

Η πραγματοποίηση της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας δεν θα ήταν εφικτή χωρίς τη συμβολή ανθρώπων που συντέλεσαν ριζικά στην εκπόνησή της. Γιαυτό το λόγο θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά αρχικά τον αξιότιμο καθηγητή Γρηγορίου Παναγιώτη για την επίβλεψη της παρούσας εργασίας αλλά και για την υποστήριξη του, την τριμελή εξεταστική επιτροπή για το χρόνο και τις αξιόλογες παρατηρήσεις της , αλλά και όλους τους καθηγητές όπως την Κυρία Ασδεράκη Φωτεινή που με δίδαξαν την υλοποίηση μιας εργασίας σαν αυτή. Φυσικά, ένα μεγάλο ευχαριστώ στους γονείς μου για τη συνεχή τους στήριξη αλλά και στους φίλους για την καθοδήγησή τους, όπως τη φίλη μου Μαρία Νομικού όπου έλυνε όλες τις απορίες μου. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνά μου.

Στον πατέρα μου,
Χρήστο Ι. Καρελιώτη

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Προλογικό σημείωμα.....	5
Περίληψη.....	6
Μεθοδολογία.....	8
Λέξεις – κλειδιά	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1.1)Εισαγωγικές σκέψεις.....	10
1.2) Ιστορική Αναδρομή.....	11
1.3) Τι είναι εκπαίδευση ;	14
1.4) Οι εκπαιδευτικοί μιλούν για την εκπαίδευση	16
1.5) Παιδεία Η Εκπαίδευση ;	17
1.6) Τα είδη της εκπαίδευσης	19
1.7) Παράγοντες που επηρεάζουν την εκπαίδευση – εκπαιδευτική ανισότητα	20
1.7.α) Η επένδυση του ελληνικού κράτους στην εκπαίδευση.....	20
1.7.β) Οικογένεια και οικονομικό υπόβαθρο.....	24
1.7.γ) Το «αδύναμο» φύλο.....	28
1.7.δ)Η Θρησκεία.....	33
1.7.ε) Τα παιδιά με αναπηρία.....	35
1.8) Καταληκτικές Παρατηρήσεις	36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.1) Εισαγωγικές παρατηρήσεις	39
2.2) Το θεσμικό πλαίσιο.....	39
2.3) Καταληκτικές Παρατηρήσεις	48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

3.1) Εισαγωγικές σκέψεις.....	49
3.2) Η κατοχύρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων	49

3.3) Καταληκτικές σκέψεις	54
---------------------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

4.1) Το δικαστήριο	56
4.2) Οι Υποθέσεις Του Δικαστηρίου	60
4.2.α) Υπόθεση 1 ^η : Sampani and Others V. Greece.....	62
4.2.β) Υπόθεση 2 ^η : “Lavida and Others V. Greece	65
4.3) Καταληκτικές παρατηρήσεις	66

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

5.1) Εισαγωγικές παρατηρήσεις	68
5.2) Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών.....	69
5.3) Ουνεσκο (Unesco): Ένας διεθνής εκπαιδευτικός οργανισμός	73
5.4) UNICEF: United Nations International Children's Emergency Fund.....	78
5.5) Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ).....	82
5.6) Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ (The World Bank).....	87
5.7) Καταληκτικές Παρατηρήσεις.....	89

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	90
--------------------	----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	92
------------------------------	----

Εισαγωγή

Προλογικό σημείωμα

Το ζήτημα της εκπαίδευσης είναι άμεσα συνυφασμένο με κάθε οργανωμένη κοινωνία και αποτελεί ορόσημο χαρακτηριστικό του κάθε κράτους, καθώς επηρεάζεται αλλά και επηρεάζει την πολιτισμική κληρονομιά του κάθε λαού . Η εκπαίδευση , όπως θα δούμε αναλυτικά και στη συνέχεια αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι πολλών συμβάσεων και νομοθετημάτων, τα οποία έχουν *συμφωνηθεί* μεταξύ ευρωπαϊκών κρατών με σκοπό την κοινή στάση τους σε βασικά κοινωνικά ζητήματα . Αυτό που χρειάζεται να αποσαφηνιστεί στο τομέα της εκπαίδευσης είναι πως με τον όρο «εκπαίδευση» δεν ορίζουμε μόνο το σχολείο, αλλά όλες τις δραστηριότητες που έχουν ως σκοπό να οδηγήσουν τον άνθρωπο σε μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα , με κριτική σκέψη, ικανή να παίρνει αποφάσεις και να διαμορφώνει αξίες ζωής . Στην παρούσα εργασία με τον όρο εκπαίδευση ως επί το πλείστον θα αναφερόμαστε στο δικαίωμα του ανθρώπου για μάθηση και την ανάγκη της μαθητικής ζωής στο σχολείο από μικρή ηλικία.

Η εκπαίδευση στο σχολείο δεν σημαίνει μόνο ανάγνωση, γραφή και μαθηματικά . Το σχολικό περιβάλλον γεννά αξίες και ήθη τα οποία μόνο από μικρή ηλικία μπορούν να εμφυσηθούν στα παιδιά με βιωματικό τρόπο μέσα από μια μικρογραφία της κοινωνίας, όπως το σχολείο . Οι μαθητές, το σχολείο μα κυρίως οι εκπαιδευτικού, είναι εκείνοι που θα οδηγήσουν τα παιδιά στην άρτια και ολοκληρωμένη εκπαίδευση, γιαυτό και πρέπει να δίνεται στους εκπαιδευτικούς η απαραίτητη προσοχή, καθώς ποιοτική εκπαίδευση εκπαιδευτικών, οδηγεί στην ποιοτική εκπαίδευση των μαθητών. Για το λόγο αυτό και τα Ηνωμένα Έθνη

ανάμεσα στους 17 στόχους εικοσαετίας , έχουν και την ανάγκη για την ολόπλευρη ανάπτυξη και εκπαίδευση των εκπαιδευτικών.¹

Η εργασία αυτή, αναφέρεται στην εκπαίδευση σαν ένα δικαίωμα που χρειάζεται προστασία και μελετά τα προτερήματα της αλλά και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ανά τους αιώνες. Προσπαθεί να ορίσει τον δύσκολο αυτό όρο της εκπαίδευσης και καταγράφει τους παράγοντες που την επηρεάζουν αλλά και τους νόμους που την προστατεύουν.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αφορά το δικαίωμα στην εκπαίδευση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και χωρίζεται σε 8 κεφάλαια, τα οποία θα αναφερθούν στη συνέχεια επιγραμματικά. Βασικό κομμάτι που αρμόζει να διευκρινιστεί εξ' αρχής είναι πως σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να συγχέονται οι δράσεις του Συμβουλίου Της Ευρώπης με τις δράσεις της ΕΕ. Οι δράσεις του Συμβουλίου Της Ευρώπης αφορούν τα κράτη μέλη της και όχι όλα τα Ευρωπαϊκά κράτη ή κράτη μέλη της ΕΕ , καθώς υπάρχουν Ευρωπαϊκά κράτη και κράτη της ΕΕ που δεν είναι μέλη του Συμβουλίου Της Ευρώπης. Το παρόν , πρώτο κεφάλαιο, είναι ένα εισαγωγικό κομμάτι όπου μυεί τον αναγνώστη στη θεματολογία της έρευνας και στη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη διεκπεραίωση της.

Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά το τομέα της εκπαίδευσης εξ' ολοκλήρου, καθώς προσπαθεί να ορίσει τη δύσκολη αυτή έννοια και να προσανατολίσει τον αναγνώστη προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση, αυτή που θέλει την εκπαίδευση συνυφασμένη με την έννοια του σχολείου και όχι την εκπαίδευση μέσω της καθημερινής τριβής με ηθικές αξίες και βιωματικής γνώσης. Η εργασία αυτή μελετά το δικαίωμα που έχουν όλα

¹ Ηνωμένα Έθνη, «The Sustainable Development Agenda», Υιοθετήθηκε τον Σεπτέμβριο 2015 και τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο 2016

τα παιδιά στο να πηγαίνουν σχολείο, έτσι το δεύτερο κεφάλαιο αναλύει όχι μόνο τους λόγους που είναι σημαντικό το δικαίωμα αυτό, αλλά και τους παράγοντες που επηρεάζουν τη μη διεκπεραίωση του διαχρονικά.

Το τρίτο κεφάλαιο αφορά το θεσμικό πλαίσιο που κατοχυρώνει την εκπαίδευση σαν δικαίωμα νομικά προστατευμένο. Στο κεφάλαιο αυτό δίνονται τα πιο σημαντικά νομοθετήματα και διατάξεις τόσο εσωτερικού δικαίου, όπως το Σύνταγμα της Ελλάδος, όπου καθιστά την εκπαίδευση καθολική σε εθνικό επίπεδο, όσο και διεθνούς δικαίου όπως είναι η Διεθνής Σύμβαση Για Τα Δικαιώματα Των Παιδιών και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου, αλλά και άλλα σύμφωνα που θα αναφερθούν αναλυτικά εν συνεχεία. Τέλος, το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται και στο δίκαιο της ΕΕ το οποίο προστατεύει και προωθεί το δικαίωμα στην εκπαίδευση μέσω του Χάρτη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το τέταρτο κεφάλαιο αναλύει αναλυτικά την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), τις ρίζες της, τις επιρροές της και το περιεχόμενό της, ενώ το πέμπτο κεφάλαιο μας οδηγεί στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μας καταγράφει τη σύστασή του αλλά και το έργο του στο τομέα της εκπαίδευσης, ενώ καταγράφονται μερικές υποθέσεις με θέμα την παραβίαση του δικαιώματος στην εκπαίδευση στη χώρα μας και το πώς το Δικαστήριο ανθρωπίνων δικαιωμάτων έλυσε τις προσφυγές αυτές.

Πολλοί οργανισμοί έχουν επενδύσει στο μέλλον της εκπαίδευσης και συνεισφέρουν καθημερινά τα μέγιστα για την ανάπτυξη της. Οι οργανισμοί αυτοί και το έργο τους αναφέρονται αναλυτικά στο έκτο κεφάλαιο, λίγο πριν τον επίλογο στο κεφάλαιο επτά όπου δίνονται μερικά συμπεράσματα, μελλοντικές προτάσεις αλλά και μία κριτική για τις ήδη εφαρμοσμένες πρακτικές.

Μεθοδολογία

Η εργασία αυτή αναλύει το άρθρο 2 του 1ου πρόσθετου πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου, το οποίο αφορά την εκπαίδευση και το δικαίωμα όλων να συμμετέχουν σε αυτή.

Αρχικά μελέτησα ολόκληρη τη σύμβαση για να κατανοήσω το συνολικό περιεχόμενο της και την ιδεολογία στην οποία έχει βασιστεί, με σκοπό να στηριχτώ στην ΕΣΔΑ και να ξεκινήσω την μελέτη μου για το ιστορικό της υπόβαθρο, την εξέλιξη και την επιρροή της. Έχοντας λοιπόν ως αφετηρία την ΕΣΔΑ, άρχισα να μελετώ άλλες συμβάσεις, επιστημονικά κείμενα και έρευνες, οι οποίες αναφέρονται στο δικαίωμα της εκπαίδευσης, στην καθολικότητα αλλά και στην καταπάτησή του. Τα κείμενα τα οποία μελέτησα προέρχονται τόσο από τις αξιόπιστες επίσημες σελίδες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και από ιστότοπους με επιστημονικές μελέτες, όπως το world economic forum και το world educational forum.

Μετά από εκτενή μελέτη λοιπόν των μελετών αυτών, άρχισα να στηρίζομαι στη θεωρία πως η εκπαίδευση οφείλει είναι καθολική και ξεκίνησα την μελέτη κειμένων όπου αποδεικνύουν αλλά και καταρρίπτουν την θεωρία αυτή. Έτσι, το ερευνητικό ερώτημα όπου δημιουργήθηκε μέσα από την μελέτη αυτών των κειμένων αλλά και από την ερμηνεία πολλών case studies σχετικά με την εκπαίδευση, είναι το *κατά πόσο εφαρμόζεται στις κοινωνίες της ΕΕ, το δικαίωμα στην εκπαίδευση το οποίο με βάση την ΕΣΔΑ έχει οριστεί ως καθολικό και ισάξιο για όλους; Και συμπληρωματικά, ποιά μέτρα έχουν ληφθεί για την προστασία του δικαιώματος αυτού αλλά και ποιοί παράγοντες το επηρεάζουν;*

Στο κεφάλαιο 2.4 δίνονται μερικές αναφορές εκπαιδευτικών οι οποίοι εκφράζουν την προσωπική τους γνώμη για την εκπαίδευση. Οι

εκπαιδευτικοί αυτοί απάντησαν ένα μικρό ερωτηματολόγιο τεσσάρων μόλις, ανοιχτού τύπου ερωτήσεων, με σκοπό να κατανοήσω αν οι ίδιοι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν τι σημαίνει εκπαίδευση και εκπαιδευτική ανισότητα, αν έχουν προσωπική άποψη ή αν στηρίζονται σε διαχρονικά στερεότυπα. Επίσης, στο ερωτηματολόγιο αυτό οι εκπαιδευτικοί καλούνταν να απαντήσουν το κατά πόσο ευχαριστημένοι είναι από την εργασία τους στην Ελλάδα ως εκπαιδευτικοί, και σε ποιο κράτος θα ήθελαν εναλλακτικά να ασκούν το επάγγελμα αυτό. Τα ερωτηματολόγια δόθηκαν σε εκπαιδευτικούς διαφορετικής ειδίκευσης για να υπάρχει μια σχετική πολυμορφία στις απαντήσεις αλλά και γιατί οι εκπαιδευτικοί διαφορετικών μεταξύ τους κλάδων θεωρητικά έχουν μια άλλη σκοπιά του τι σημαίνει για αυτούς εκπαιδευτικό σύστημα. Παρόλα αυτά, ρωτώντας ένα απλό δείγμα πέντε εκπαιδευτικών, μία βρεφοπαιδαγωγό, μία νηπιαγωγό, μία δασκάλα δημοτικού, μία καθηγήτρια Αγγλικών και μια καθηγήτρια θεατρικής αγωγής, οι απαντήσεις τους κυμάνθηκαν στο ίδιο πλαίσιο όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Η συλλογή των δεδομένων για την εργασία αυτή δεν ήταν πάντα μια εύκολη υπόθεση, καθώς το πεδίο της εκπαίδευσης είναι αρκετά εκτεταμένο με αποτέλεσμα η μία μελέτη να οδηγεί στην άλλη με τον κίνδυνο πολλές φορές ο συγγραφέας να απομακρύνεται από την αρχική του θεματολογία.

Λέξεις – κλειδιά

Εκπαίδευση, εκπαιδευτικός, δικαίωμα, Ευρωπαϊκή Ένωση, Διακηρύξεις, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, δικαστήριο, νομοθεσία, οργανισμοί, μάθηση

Κεφαλαίο 1 : Ορίζοντας την εκπαίδευση

1.1) Εισαγωγικές σκέψεις

Το κομμάτι της εκπαίδευσης από τα χρόνια της αρχαιότητας ως και σήμερα , είναι ένα από τα πλέον βασικά ζητήματα που απασχολούν την Ελλάδα, τόσο σαν ανεξάρτητο κράτος, όσο και σαν κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από τα πρώτα κιόλας δημιουργήματα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, φαίνεται η ανάγκη των ομογενών μας για την εξέλιξη των διανοητικών τους ικανοτήτων. Ανά τα χρόνια οι πρόγονοι μας ανακάλυπταν και εξέλισσαν τις μεθόδους μάθησης τους, τώρα, μερικές εκατοντάδες χρόνια αργότερα, έχουν αλλάξει όχι μόνο οι μέθοδοι, αλλά και ο ίδιος ο στόχος της εκπαίδευσης, τόσο στο ελληνικό κράτος όσο και στα υπόλοιπα Ευρωπαϊκά κράτη (Παπαευσταθίου, 2011)².

Η εκπαίδευση σε κάθε της μορφή, καθώς όπως αργότερα θα δούμε μπορεί να πάρει διάφορες μορφές, απαιτεί την ελεύθερη βούληση του εκπαιδευόμενου (Ζαμπέτα, 2012)³, η ατομική ελευθερία δηλαδή είναι εκείνο που πρωτίστως επιδιώκεται από την όποια εκπαιδευτική πολιτική. Παρά το γεγονός όμως πως από την αρχαιότητα αναφερόμαστε σε «ελεύθερη βούληση» των μαθητών προς την εκπαίδευση , βλέπουμε πως από τα πρώτα της βήματα η εκπαίδευση είχε πάρει έναν σχεδόν αναγκαστικό χαρακτήρα. Τότε από τους γονείς οι οποίοι ήταν υπεύθυνοι για την επιμόρφωση των παιδιών τους, και σήμερα από το ίδιο το κράτος όπου με τη νομοθεσία του, στην Ελλάδα, έχει καταστεί υποχρεωτική η

² Παπαευσταθίου Γιάννης (2011), « Η ιστορία της εκπαίδευσης στην Ελλάδα» , φίλοι του ιδρύματος του τεχνικού μουσείου Θεσσαλονίκης , (29.5.2011)

³ Ζαμπέτα Εύη (2012), «Η Εκπαιδευτική Πολιτική Στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση 1974-1989» , Θεμέλιο , Αθήνα , 2012

δεκαετής φοίτηση των παιδιών από την πρωτοβάθμια έως την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση , δηλαδή από 5 ετών στο νηπιαγωγείο, έως 15 ετών με την ολοκλήρωση του γυμνασίου.⁴

1.2) Ιστορική Αναδρομή

Η εκπαίδευση δεν είναι ένα ζήτημα που δημιουργήθηκε τις τελευταίες μόνο δεκαετίες, είναι μία υπόθεση που απασχολεί τους κατοίκους της χώρας μας πολύ πριν δημιουργηθεί η ΕΕ.

Από την αρχαιότητα ακόμα, οι κάτοικοι της Αθήνας, της πρωτεύουσας του πολιτισμού, έδειχναν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και βαρύτητα στην εκπαίδευση των παιδιών τους με σκοπό την ελεύθερη, αρμονική και ολόπλευρη ανάπτυξη σώματος και πνεύματος , έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένας *καλός πολίτης*⁵. Στην Αθήνα, τον **5^ο αιώνα** , έδειχναν ιδιαίτερο ζήλο όσον αφορά τη μόρφωση, γι' αυτό και δεν υπήρχαν ιδιαίτερα αγράμματοι κάτοικοι. Μέχρι τα επτά τους έτη τα παιδιά μορφώνονταν σπίτι από τους γονείς, μέσω των δραστηριοτήτων της καθημερινότητας και έπειτα τα αγόρια στέλνονταν σχολειό, ενώ τα κορίτσια συνέχιζαν την εκπαίδευσή τους το σπίτι. Η μουσική και η άθληση, σε αντίθεση με τη σημερινή πραγματικότητα, έπαιζαν κύριο ρόλο στο τότε εκπαιδευτικό σύστημα. Όποιος δεν ήξερε μουσική θεωρείτο αμόρφωτος, ενώ όποιος δεν γύμναζε το σώμα του υστερούσε πνευματικά από τους υπόλοιπους .

Το **425 μ.Χ** , ιδρύεται στην Κωνσταντινούπολη από τον Θεοδόσιο Β΄ το Πανεπιστήμιο Κωνσταντινουπόλεως, όπου παραδίδονταν μαθήματα λατινικών, λογοτεχνίας, ρητορικής και δικαίου . Η ίδρυση του

⁴ Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, 2015

⁵ Παπαευσταθίου Γιάννης (2011), « Η ιστορία της εκπαίδευσης στην Ελλάδα» , φίλοι του ιδρύματος του τεχνικού μουσείου Θεσσαλονίκης , (29.5.2011)

Πανεπιστημίου αυτού αξίζει να σημειωθεί ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος της αρχαιότητας.

Η περίοδος της Τουρκοκρατίας είναι ένα μελανό σημείο για ποικίλους τομείς του ελληνισμού, η εκπαίδευση είναι ένας από τους τομείς που επλήγη ανεπανόρθωτα (Παπαευσταθίου, 2011). Η άλωση της Κωνσταντινούπολης το **1453**, οδήγησε στην παρακμή το εκπαιδευτικό σύστημα. Μερικά σχολεία άρχισαν να υπολειτουργούν ενώ άλλα έκλεισαν εντελώς.

Με την πάροδο του χρόνου και τη βοήθεια της εκκλησίας τα σχολεία άρχισαν να λειτουργούν ξανά, με τη αυστηρή Τουρκική επίβλεψη, και άλλες φορές κρυφά με σκοπό την *«αφύπνιση του Γένους»*, (Παπαευσταθίου, 2011). Στην προσπάθεια αυτή των Ελλήνων, συνέβαλαν και Έλληνες που εργάζονταν στον Ευρωπαϊκό χώρο και είχαν λάβει ιδιαίτερη μόρφωση με βάση τον νέο Ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Αμέσως μετά την απελευθέρωση της Ελλάδος, αναλαμβάνει ο Ιωάννης Καποδίστριας την κυβέρνηση, και θέτει ως μια από τις προτεραιότητές του την αναδιοργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Ουσιαστικά, το εκπαιδευτικό σύστημα είχε τραυματιστεί τόσο, που έπρεπε να ξεκινήσει τη δημιουργία του εκ νέου. Μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα (**1828-1831**) δημιουργήθηκαν νέα ιδρύματα, παρθεναγωγεία, ορφανοτροφεία και σχολεία, όπου με την επίβλεψη του Ιωάννη Καποδίστρια ξεκίνησαν το εκπαιδευτικό τους έργο. Έτσι, η εκπαίδευση στον ελλαδικό χώρο αρχίζει να αναζωπυρώνεται ξανά.

Τα επόμενα 30 χρόνια το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αρχίζει να δομείται με βάση το Βαυαρικό, καθώς αναλαμβάνει την κυβέρνηση ο Όθωνας (**1833-1863**). Παρά τις διαφορές των δύο κρατών το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα προσπαθεί να ακολουθήσει το Βαυαρικό, δημιουργώντας ένα κύκλο βασικής πρώτης εκπαίδευσης και δύο διαφορετικούς κύκλους μέσης (Παπαευσταθίου, 2011). Για πρώτη φορά

μάλιστα δημιουργήθηκε και κέντρο εκπαίδευσης δασκάλων, το Διδασκαλείον, ενώ αργότερα αποφασίστηκε το Πανεπιστήμιο Αθηνών, που είχε ήδη δημιουργηθεί το **1837**, να αναλάβει τα καθήκοντα του Διδασκαλείου.

Τα χρόνια που ακολουθούν ταλανίζουν την Ελλάδα με πολέμους, καθώς το 1914 ξεσπά ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος. Την περίοδο του μεσοπολέμου (**1922-1940**), η Ελλάδα αρχίζει να καλλιεργεί πάλι την παιδεία της. Έτσι, τον 20^ο αιώνα έχουμε το πρώτο κύμα εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων, καθώς η δημοτική εκπαίδευση γίνεται εξάχρονη και υποχρεωτική, το ίδιο και η φοίτηση στο εξαετές γυμνάσιο που ακολουθεί. Η περίοδος αυτή άνθισης όμως του εκπαιδευτικού συστήματος διεκόπη από την δικτατορία του Μεταξά.

Μετά το τέλος του δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, περνά μία ακόμα περίοδο έντονων προβληματισμών. Με αργούς και σταθερούς βηματισμούς, από το **1964** και έπειτα ο τομέας της εκπαίδευσης αρχίζει πια να αναδιοργανώνεται, η υποχρεωτική εκπαίδευση γίνεται εννιάχρονη και σκοπεύει στην ισότητα, ενώ κυρίαρχο ρόλο παίζουν και τα πανεπιστήμια όπου μέσα από εξετάσεις δέχονται τους φοιτητές (Παπαευσταθίου, 2011).

Σήμερα, η εκπαίδευση όπως και πολλοί άλλοι τομείς στη χώρα μας, περνά μια κρίση αξιών, καθώς αντιμετωπίζοντας όλους τους μαθητές με φαινομενική ισότητα, εθελοτυφλεί και δεν αντιμετωπίζει το πρόβλημα της κοινωνικής ανισότητας. Τα ιδιωτικά ιδρύματα προτιμώνται και η κυβέρνηση εμπλέκεται με κάθε τρόπο στην παιδεία, ενώ πολλοί νέοι προτιμούν τις σπουδές τους στο εξωτερικό. Τι είναι λοιπόν η εκπαίδευση για το σύγχρονο ελληνικό κράτος; Μήπως είναι άλλη μια μέθοδος πολιτικοποίησης και ενίσχυσης των κοινωνικών διαφορών;

1.3) Τι είναι εκπαίδευση ;

Η εκπαίδευση είναι ένας θεσμός τόσο περίπλοκος , που δεν υπάρχει ένας συγκεκριμένος ορισμός που να εσωκλείει όλες τις ιδιότητές της. Κατά καιρούς , μεγάλοι ρήτορες , φιλόσοφοι και παιδαγωγοί, όπως ο Rousseau, ο Dewey, ο Steiner, η Montessori, προσπάθησαν να δώσουν στην εκπαίδευση έναν ορισμό, όμως στην πραγματικότητα εάν δώσεις έναν ορισμό και μόνο στην εκπαίδευση, αυτό που καταφέρνεις είναι να την περιορίζεις και όχι να την επεξηγείς .

Η λέξη «εκπαίδευση» είναι αναμφισβήτητα μια πολυσημική λέξη καθώς αρκούν μονάχα οι έννοιες όπως «δια βίου εκπαίδευση», «φυσική αγωγή», «κοινωνική εκπαίδευση» κ.α για να καταλάβουμε το ευρύτατο φάσμα αυτού του πεδίου. Το ίδιο ισχύει φυσικά και με την έννοια του εκπαιδευτικού, ο οποίος ανάλογα την κοινωνία, την ιστορική στιγμή, και τη χώρα, αποκτά διαφορετική σημασία (Mialaret, 2002)⁶

Ο Durkheim μιλώντας για την εκπαίδευση στις αρχές του 1911, μεταξύ άλλων ,τόνισε πως είναι μια επιρροή σκέψης και δράσης των παλαιότερων γενεών, προς τις νέες γενεές, με σκοπό να προκαλέσουν στο παιδί ένα σύνολο πνευματικών, ηθικών, και φυσικών καταστάσεων για να μπορεί να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις της κοινωνίας, όπως αυτή διαμορφώνεται (Mialaret, 2002). Η τοποθέτηση αυτή είναι αρκετά ικανοποιητική για να ξεκινήσουμε να εξετάζουμε το θέμα της εκπαίδευσης, χρειάζεται όμως να συμπληρωθεί και να επισημανθεί πως για να θεωρείται ένα ων ως εκπαιδευμένο άτομο, θα πρέπει να έχει αναπτύξει πλήρως τις ικανότητές του, τόσο ως μέλος μια κοινωνίας, όσο και ως ένα ανεξάρτητο άτομο. Αν και η εκπαίδευση είναι σαφώς αναπόσπαστη από την κοινωνική εξέλιξη, οι εκπαιδευόμενοι οφείλουν να

⁶ Mialaret G, (2002), “ Εισαγωγή Στις Επιστήμες Της Αγωγής», Αθήνα: Τυπωθήτω- Γιώργος Δαρδάνος, σελ 29

αναπτύσσουν τις ικανότητές τους και σε ανεξάρτητο επίπεδο (Mialaret, 2002).

Το μέσον που κατέχει μια κοινωνία για να εκπαιδεύσει επίσημα τα «παιδιά» της, είναι το σχολείο. Είναι ο επίσημος και αποκλειστικός θεσμός που πιστοποιεί την κατοχή γνώσεων και που νομιμοποιεί τις γνώσεις αυτές και την κατάρτιση των «μαθητών» στην κοινωνία (Φραγκουδάκη, 1985)⁷. Από τη βιομηχανική επανάσταση και έπειτα το σχολείο άρχισε να επηρεάζει όλο και περισσότερο τις αστικές κοινωνίες καθώς συνδυάστηκε με την οικονομική ανάπτυξη . Η υποχρεωτική και καθολική διάδοση της στοιχειώδους μόρφωσης, άρχισε να θεωρείται θεμέλιο της αστικής ισότητας, η οποία πυροδοτήθηκε στη Γαλλία με την γαλλική επανάσταση και επηρέασε και το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Σημαντική είναι και η στάση του Κοραή, καθώς με τη δήλωση του *«το έθνος θα αναστηθεί δια της εξαπλώσεως των φώτων»*, έδειξε πως θεωρεί τη μόρφωση ως απαραίτητη προϋπόθεση για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας (Φραγκουδάκη, 1985) . Δεν είναι όμως μόνο η οικονομική ανάπτυξη που έχει κέρδος από την άρτια εκπαίδευση, είναι και η πολιτική εξυγίανση ενός κράτους που έρχεται μέσα από τη σωστή λειτουργία του κοινοβουλευτισμού, ο οποίος έχει τις ρίζες του στη δημοκρατία, μία έννοια που διδάσκεται, η τουλάχιστον πρέπει να διδάσκεται, στο σχολείο . Είναι ένας φαύλος κύκλος λοιπόν, η σωστή εκπαίδευση φέρνει την ισότητα και τη δημοκρατία, η οποία δημοκρατία με τη σειρά της, αγωνίζεται για μια καθολική και σφαιρική εκπαίδευση (Φραγκουδάκη, 1985).

Το σχολείο επομένως είναι η βάση και η είσοδος, θέλοντας και μη των εκπαιδευομένων στην εκπαίδευση, καθώς είναι ο σημαντικότερος θεσμός για την κοινωνική ενσωμάτωση όλων των μελών της κοινωνίας. Το

⁷ Φραγκουδάκη Άννα, (1985), *«Κοινωνιολογία Της Εκπαίδευσης»*. Αθήνα : εκδόσεις Παπαζήση, σελ 15

σχολείο είναι αυτό που συνεχίζει, η αναδιαμορφώνει πλήρως το έργο που έχει ξεκινήσει η ίδια η οικογένεια, το περιβάλλον και η κοινωνία σε μια διαδικασία άτυπης μάθησης που λαμβάνει χώρα σε όλη τη διάρκεια ζωής ενός ανθρώπου. Το σχολείο μεταδίδει πληροφορίες στις νεότερες γενιές για να μπορέσουν να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνία, στο οικονομικό σύστημα οργάνωσης της εκάστοτε χώρας, στον καταμερισμό της εργασίας, στην εκπαίδευση, και στη γενικότερη συμμετοχή τους στο πολιτικό και πολιτισμικό σύστημα οργάνωσης της χώρας (Φραγκουδάκη, 1985). Έχει μάλιστα δημιουργηθεί ένας ολόκληρος θεσμός που ασχολείται με τον θεσμό του σχολείου και ονομάζεται «κοινωνιολογία της εκπαίδευσης».

Αν και ο θεσμός του σχολείου στην Ελλάδα, προσπαθεί να μεταδώσει στους μαθητές όσο το δυνατόν περισσότερες γνώσεις, αρχές και ένα είδος κουλτούρας, πρέπει να παραδεχτούμε πως οι πληροφορίες αυτές που μεταφέρει δεν είναι σφαιρικές, αλλά μεμονωμένες και πολλές φορές λανθασμένες, ανάλογα με τον εκπαιδευτικό (Φραγκουδάκη, 1985). Παρά τα μελανά αυτά σημεία όμως ενός εκπαιδευτικού συστήματος, το σχολείο είναι απαραίτητο για τα παιδιά καθώς αποτελεί μια μικρογραφία της κοινωνίας που θα κληθούν στο μέλλον να συμμετάσχουν.

1.4) Οι εκπαιδευτικοί μιλούν για την εκπαίδευση

Ρωτώντας ένα απλό δείγμα πέντε εκπαιδευτικών (μία βρεφοπαιδαγωγό, μία νηπιαγωγό, μία δασκάλα δημοτικού, μία καθηγήτρια Αγγλικών και μια καθηγήτρια θεατρικής αγωγής)⁸ για το τι είναι για εκείνες η εκπαίδευση έλαβα απαντήσεις που κυμαίνονταν στον ίδιο χαρακτήρα αφοσίωσης, ενθουσιασμού και απογοήτευσης. Όλες σχεδόν μίλησαν για

⁸ Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στις 30/12/2016 από τη Λία Καρελιώτη για την διπλωματική εργασία με θέμα «Το Δικαίωμα Της Εκπαίδευσης Στο Πλαίσιο Της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου».

αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητών και παιδαγωγών, και την ανάγκη να τους μεταβιβάσουν όσο το δυνατόν περισσότερα εφόδια για μια ολοκληρωμένη ανάπτυξη του χαρακτήρα τους, που θα τους αναπτύξει επαρκώς τις ικανότητες/ δυνατότητες τους για να μπορέσουν να συνδράμουν ή/και να ανταπεξέλθουν σε ένα ανταγωνιστικό κοινωνικό περιβάλλον. Μίλησαν για παιδεία και για στάση ζωής. Η εκπαίδευση επομένως για τους ίδιους του εκπαιδευτικούς, δεν είναι απλά η μετάδοση γνώσεων. Δεν είναι μόνο τα μαθηματικά και η ανάγνωση, είναι η ηθική και η αξιοπρέπεια, η σωστή κρίση και η αλληλεγγύη. Όλες τους όμως είχαν μια χροιά απογοήτευσης στις απαντήσεις τους κυρίως στο ερώτημα *«Ποιοι παράγοντες θεωρείτε πως επηρεάζουν την εκπαίδευση;»*. Όλες τους μίλησαν για την παραμέλησή τους από το κράτος ή από τον εργοδότη, ανάλογα εάν εργάζονται σε δημόσιο ή σε ιδιωτικό φορέα. Αναφέρθηκαν σε κοινωνικές ανισότητες, φυλετικές ή οικονομικές, όχι μόνο στους μαθητές, αλλά και στους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. *«Πώς θα μπορέσω εγώ να συνεχίσω το έργο μου και να μη κάνω διακρίσεις, όταν οι ίδιοι οι γονείς πολλές φορές , κάνουν διακρίσεις σε εμάς τους εκπαιδευτικούς λόγω της ενδυμασίας ή του σωματότυπού μας;»* (Εκπαιδευτικός δημοτικής εκπαίδευσης σε ιδιωτικό τομέα, 2016).

Βλέπουμε λοιπόν πόσο δύσκολο είναι το έργο των εκπαιδευτικών να μειώσουν τις κοινωνικές διακρίσεις, όταν πολλές φορές εκείνες προέρχονται από τις ίδιες τις οικογένειες των παιδιών. Στην παρούσα εργασία δεν θα αναφερθούμε στο έργο των εκπαιδευτικών, αλλά στην ανάγκη για καθολική εκπαίδευση των παιδιών, ιδανικά χωρίς διακρίσεις.

1.5) Παιδεία Η Εκπαίδευση ;

Ένα διαχρονικό ερώτημα που κυριαρχεί στον κόσμο αυτό, και όχι μόνο στην Ελλάδα, είναι η σύγκυση μεταξύ των δύο ορών , της εκπαίδευσης

και της παιδείας . Η εκπαίδευση όπως είδαμε και όπως θα επανεξετάσουμε αργότερα, είναι οι γνώσεις που λαμβάνει ένα άτομο αλλά και οι δεξιότητες που καλλιεργεί, με σκοπό την βελτίωση των συνθηκών ζωής του στο μέλλον αλλά και για την εύκολη κάλυψη βιοτικών αναγκών. Η εκπαίδευση είναι ένα προνόμιο θα λέγαμε που προσφέρεται από τα σχολεία και μπορεί να πιστοποιηθεί με πτυχία, καθώς ελέγχεται κατά ένα τρόπο από το καθεστώς κάθε κράτους .

Από την άλλη πλευρά συναντάμε την παιδεία, η οποία είναι προϊόν του περιβάλλοντος στο οποίο μεγαλώνει ένα άτομο. Η παιδεία του καθενός πλάθεται από την οικογένεια, τις κοινωνικές επιρροές, αλλά και τη προσωπική μάχη του κάθε ατόμου . Είναι μια πνευματική και ηθική ολοκλήρωση, όπως υποστήριζε ο Πλάτωνας, που οδηγεί τον άνθρωπο στην εξέλιξη του πολιτισμικού του βίου (Φραγκουδάκη, 1985) . Η παιδεία, είναι το σύνολο των διαδικασιών που αναβαθμίζουν το άτομο και το αναδεικνύουν πολιτισμικά, είναι αυτό που ξεχωρίζει τον άνθρωπο από τα ζώα, χωρίς παιδεία δεν θα υπήρχε τίποτα το ανθρώπινο στην κοινωνία, γι' αυτό και είναι απαραίτητο το εκάστοτε εκπαιδευτικό σύστημα να εσωκλείει μέσα του την παιδεία του κάθε κράτους, με απώτερο σκοπό οι μαθητευόμενοι να εξελιχθούν σε ελεύθεροι και άρτια εκπαιδευμένοι πολίτες . Η διαφορά της παιδείας από την εκπαίδευση είναι πως η παιδεία δεν γίνεται συνειδητά . Τα ήθη και οι αρχές που αποκτά ένα άτομο στην πορεία της ζωής του δεν διδάσκονται στο σχολείο όπως η γραφή. Παρόλα αυτά , για να μπορέσει ένα άτομο να αποκτήσει τη σωστή παιδεία, θα πρέπει έστω και *ενδόμυχα* να έχει σκοπό να εκπαιδευτεί , να ενδιαφέρεται για τη σωστή διάπλαση του χαρακτήρα του, άλλωστε εκπαίδευση χωρίς παιδεία είναι σαν ένα δέντρο χωρίς κορμό (Φραγκουδάκη, 1985).

Επομένως, αυτό που η κοινωνία προσφέρει στους «μαθητές» της είναι εκπαίδευση, εκπαίδευση στη γραφή, στη μουσική, στο μαθηματικό

σκεπτικό κ.α. Η παιδεία προέρχεται και μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά κυρίως μέσα από προσωπικές αναζητήσεις του ατόμου, και τις επιρροές του από την οικογένεια και την κοινωνία. Το κατά πόσο ένα σχολείο προσφέρει ολόπλευρη ανάπτυξη στους μαθητές του και κατά πόσο στηρίζεται σε σωστή παιδεία, είναι κάτι που δεν θα εξεταστεί στο παρόν κείμενο, καθώς εδώ εξετάζεται η ανάγκη όλων των παιδιών στο δικαίωμα της εκπαίδευσης. Το εάν η εκπαίδευση είναι άρτια ή όχι και το τι θα εκλάβει ο κάθε μαθητευόμενος αφορά την προσωπική κρίση του.

1.6) Τα είδη της εκπαίδευσης

Όταν αναφερόμαστε στην εκπαίδευση, δεν είναι απαραίτητο να αναφερόμαστε μόνο στην έννοια του σχολείου, καθώς υπάρχουν διάφοροι τύποι εκπαίδευσης. Έχει όμως εδραιωθεί στη συνείδηση όλων μας , η έννοια εκπαίδευση να μας οδηγεί πίσω στις σχολικές τάξεις.

Αναφορικά, παρουσιάζονται και άλλα είδη εκπαίδευσης⁹, τα οποία όμως δεν θα αναλυθούν περεταίρω καθώς η παρούσα εργασία έχει ως βασικό της άξονα το δικαίωμα στην εκπαίδευση των παιδιών.

- **Δια βίου μάθηση:** είναι ένας τύπος εκπαίδευσης μη θεσμοθετημένος, είναι μια στάση ζωής. Είναι μια διαδικασία που ξεκινάει από τη γέννηση ενός ανθρώπου και συνεχίζει σε όλη τη διάρκεια της ζωής του. Η ΕΕ υποστηρίζει την δια βίου μάθηση και χρηματοδοτεί αρκετά προγράμματα όπως το Erasmus.

⁹ Οι πληροφορίες προέρχονται από την διάλεξη των Ρετάλης Σ και Λιοναράκης Α. για το μάθημα «Ψηφιακή Μάθηση: Πολιτικές και Εφαρμογή» του Πανεπιστημίου Πειραιώς , 2015-2016

- **Εκπαίδευση ενηλίκων:** η καλλιέργεια γνώσεων και στάσεων των ενηλίκων ως εργαζόμενοι πολίτες, με σκοπό τη βελτίωση των ικανοτήτων τους σε μια συνεχώς εξελισσόμενη ανταγωνιστική κοινωνία.
- **Εξ'αποστάσεως εκπαίδευση:** οι εκπαιδευόμενοι βρίσκονται σε απόσταση, έχουν επομένως ελευθερία χώρου και χρόνου. Ο εκπαιδευτικός δίνει μία κατεύθυνση και ο εκπαιδευόμενος ανακαλύπτει μόνος του τη διαδικασία μάθησης. Τόσο το πανεπιστήμιο Αθηνών, όσο και άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα στη χώρα μας, δίνουν σε «μαθητές» αυτή την δυνατότητα.
- **Ανοιχτή εκπαίδευση:** έχει μια πληθώρα πλεονεκτημάτων, όπως ελευθερία στο χρόνο, στο χώρο, στη διαδικασία μάθησης (χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν έχει μειονεκτήματα). Στην Ελλάδα, κάνει την εμφάνισή της με το Ανοιχτό Πανεπιστήμιο την περίοδο 1999-2000.
- **Ανοιχτό σχολείο:** το σχολείο συμμετέχει σε τοπικά δρώμενα και οι μαθητές μαθαίνουν μέσα από τη συμμετοχή τους στα κοινά.

1.7) Παράγοντες που επηρεάζουν την εκπαίδευση – εκπαιδευτική ανισότητα

1.7.α) Η επένδυση του ελληνικού κράτους στην εκπαίδευση

Κάθε συζήτηση για την εκπαίδευση θα πρέπει να συνοδεύεται και με την ανάλογη συζήτηση των δαπανών, την επένδυση δηλαδή του κάθε

κράτους προς τα εκπαιδευτικά του συστήματα. Μέσα από διάφορες μελέτες, τόσο του δικτύου *Ευρυδίκη*, όσο και του *world economic forum*, παρατηρούμε πως το ποσοστό που επενδύει κάθε κράτος στην εκπαίδευση, τόσο στην Ευρώπη, όσο και στην Αμερική, είναι πολύ χαμηλό σε σχέση με το εν δυνάμει ποσοστό που θα μπορούσε να συνεισφέρει. Είναι εύκολο να εννοηθεί, πως όσο περισσότερο ένα κράτος επενδύει στα εκπαιδευτικά του συστήματα, τόσο περισσότερες ευκαιρίες δίνονται σε παιδιά που υστερούν των υπολοίπων λόγω οικονομικού υπόβαθρου, αναπηριών η άλλων κοινωνικών ανισοτήτων.

Η υποχρηματοδότηση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, οδηγεί τους γονείς να επενδύουν οι ίδιοι στην εκπαίδευση των παιδιών τους, με αποτέλεσμα να εντείνεται ακόμα περισσότερο η εκπαιδευτική ανισότητα στην Ελλάδα, με την ενίσχυση των ιδιωτικών σχολείων, για λίγους, έναντι της δημόσιας εκπαίδευσης.

Αν και η κρίση της Ελλάδας είναι μια «δικαιολογία» για την μείωση των δαπανών της εκπαίδευσης μπορούμε να παρατηρήσουμε πως ακόμα και πριν την κρίση οι επενδύσεις στην εκπαίδευση ήταν μειωμένες. Σύμφωνα με έρευνα του δικτύου Ευρυδίκη αλλά και της Eurostat, η Ελλάδα, επενδύει μόνο ένα 3-4% στην εκπαίδευση¹⁰, σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, και αυτό είχε ξεκινήσει πριν την κρίση και το πρώτο μνημόνιο. Στον παρακάτω πίνακα (1), βλέπουμε το ποσοστό που επενδύει κάθε ευρωπαϊκό κράτος στην εκπαίδευση. Δυστυχώς η Ελλάδα δεν έχει στοιχεία από το 2006 και έπειτα, γεγονός που δεν διευκολύνει την αξιολόγηση του πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

¹⁰ Πληροφορία που αναγράφεται σε έκθεση της Eurostat

Eurostat 2016¹¹

geo	time	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Denmark		8.44 ^d	8.44 ^d	8.33	8.43	8.30 ^d	7.97 ^d	7.81 ^d	7.66 ^d	8.74 ^d	8.81 ^d	8.75 ^d
Germany		4.51	4.72	4.74	4.62	4.57	4.43	4.49	4.57	5.06	5.08	4.98
Estonia		5.24	5.47	5.29	4.92	4.88	4.70	4.72 ^d	5.61	6.03	5.66	5.16
Ireland		4.24	4.27	4.35	4.66	4.72	4.73	4.92	5.67	6.43	6.41	6.15
Greece		3.50 ⁱ	3.57 ⁱ	3.56 ⁱ	3.83 ⁱ	4.09	:	:	:	:	:	:
Spain		4.24	4.25	4.28	4.25	4.23	4.26	4.34	4.62	5.02	4.98	4.82
France		5.95	5.90	5.92	5.80	5.67	5.61	5.62	5.62	5.90	5.86	5.68
Croatia		:	3.71 ^d	3.99 ^d	3.87	3.98 ^d	4.04 ^d	4.02 ^d	4.32 ^d	4.42 ^d	4.31 ^d	4.21 ^d
Italy		4.83	4.60	4.72	4.56	4.41	4.67	4.27	4.56	4.70	4.50	4.29
Cyprus		5.98 ⁱ	6.60 ^d	7.37 ^d	6.77 ^d	6.95 ^d	7.02 ^d	6.95 ^d	7.45 ^d	7.98 ^d	7.92 ^d	7.87 ^d
Latvia		7.22	6.60	5.58	5.12	5.14	5.13	5.07	5.71	5.59	4.96	4.96
Lithuania		5.86	5.81	5.14	5.17	4.88	4.82	4.64	4.88	5.64	5.36	5.17

Η ανάγκη των κρατών για χρηματοδότηση της εκπαίδευσης είναι μια διαχρονική σταθερά. Τα κράτη για να δημιουργήσουν ενεργούς πολίτες οφείλουν να επενδύσουν στην εκπαίδευση τους. Σίγουρα κράτη με ανεπτυγμένες οικονομίες, όπως η Φιλανδία, μπορούν να συνεισφέρουν μεγαλύτερα ποσοστά στη εκπαίδευση, γι' αυτό και το εκπαιδευτικό της σύστημα ανέρχεται στα καλύτερα της Ευρώπης¹². Έκθεση της unesco¹³, αναφέρει πως αν επένδυναν αρκετά οι χώρες χαμηλού εισοδήματος στην εκπαίδευση, με αποτέλεσμα οι μαθητές να εγκαταλείπουν το σχολείο έστω και με γνώσεις απλής ανάγνωσης, τότε η φτώχεια θα είχε περιοριστεί τουλάχιστον 12%. Χαρακτηριστικό μάλιστα είναι το κατά

¹¹ Ο πίνακας προέρχεται από έκθεση της Eurostat με τίτλο "Public expenditure on education", Eurostat 24/11/2016 web: (28/12/2016)

¹² Abby Jackson, (2016), "Finland V The US: One's Education System Is Ranked Among The World's Best, The Other One Is The US", World Economic Forum, (web : 28/12/2016)

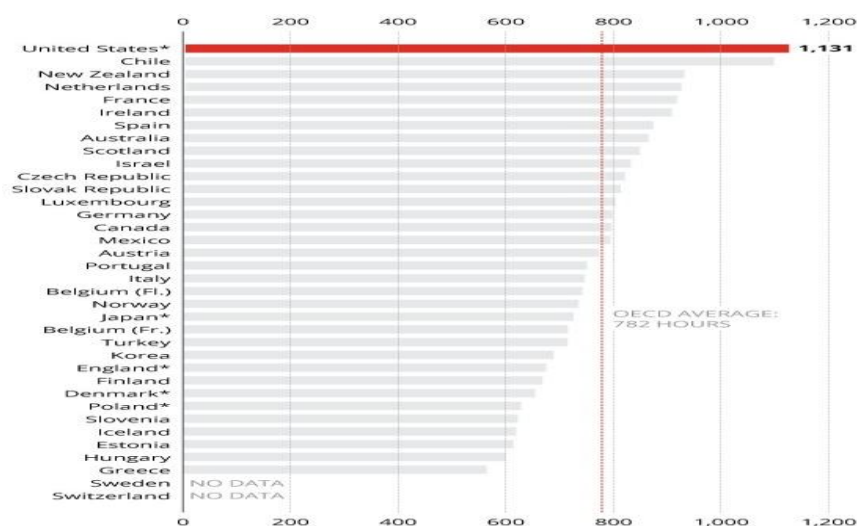
¹³ Vikas Pota, (2013), «Why investing in education is good for business», World Economic Forum

πόσο οι Έλληνες εκπαιδευτικοί εργάζονται σε σύγκριση με τους εκπαιδευτικούς των υπόλοιπων κρατών, γεγονός που τους ταξινομεί τελευταίους σχεδόν στη λίστα του World Economic Forum (πίνακας 2).

Κατά πόσο όμως ευθύνονται οι έλληνες εκπαιδευτικοί για τις λιγοστές αυτές ώρες εργασίας ; Μήπως η έλλειψη ικανοποιητικής αμοιβής είναι εκείνο που τους οδηγεί σε αυτό το σημείο; Επομένως η ελλιπής χρηματοδότηση του ελληνικού κράτους στην παιδεία , κατευθύνει ακόμα και τους εκπαιδευτικούς στην έλλειψη ενδιαφέροντος για το επάγγελμά τους.¹⁴ Χαρακτηριστικές είναι όλες οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών στη συνέντευξη για την παρούσα εργασία, οι οποίες αναφέρουν την έλλειψη ικανοποιητικής αμοιβής ως κύριο παράγοντα που επηρεάζει την εκπαίδευση, καθώς είναι το μόνο τους κίνητρο για να συνεχίσουν αναπόσπαστες το έργο τους.

Είναι λοιπόν καιρός για μία ανακατάταξη των δημοσίων δαπανών, με επίκεντρο την εκπαίδευση και την οικογένεια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

¹⁴ Από το άρθρο των Sonia Piedrafita Tremosa and David Crosier, « Αμείβονται καλά οι εκπαιδευτικοί στην Ευρώπη;» από το δίκτυο Ευρυδίκη, 1/12/2016 (web: 28/12/2016)

¹⁵ World Economic Forum, "Finland V The US: One's Education System Is Ranked Among The World's Best, The Other One Is The US", (web : 28/12/2016). Το σχεδιάγραμμα που δημοσιεύεται στο άρθρο αυτό, πρώτα δημοσιεύτηκε από το business insider του OECD.

1.7.β) Οικογένεια και οικονομικό υπόβαθρο

Η εκπαίδευση, σύμφωνα με το άρθρο 26 της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του 1948, είναι καθολική και υποχρεωτική για όλους και οι γονείς όπως συγκεκριμένα αναφέρει η παράγραφος 3, *έχουν κατά προτεραιότητα το δικαίωμα να επιλέγουν το είδος της παιδείας που θα δοθεί στα παιδιά τους.*¹⁶ Όμως, κατά πόσο οι γονείς είναι σε θέση να επιλέγουν την καλύτερη εκπαίδευση για τα παιδιά τους η ακόμα χειρότερα πως οι γονείς παίρνουν την απόφαση να μη στείλουν τα παιδιά τους σχολείο; Τόσο το μορφωτικό επίπεδο της ίδιας της οικογένειας, όσο και το οικονομικό της υπόβαθρο, είναι βασικές μεταβλητές που καθορίζουν την πορεία των παιδιών στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Οι χώρες της νότιας Ευρώπης, όπως είναι η Ελλάδα, η Ιταλία, Η Ισπανία και η Πορτογαλία, ανήκουν σε εκείνη την ομάδα χωρών, όπου οι υποχρεώσεις και οι ευθύνες για τα παιδιά ανατίθενται σε μέλη της οικογένειας (Millar, 1996)¹⁷. Το κράτος παροτρύνει τους γονείς να εμπλέκουν τα παιδιά τους στην εκπαιδευτική διαδικασία ήδη από την προσχολική αγωγή, ενισχύοντας τους εργαζόμενους γονείς τόσο με εκπαιδευτικές άδειες, όσο και με άλλες κρατικές διευκολύνσεις όπως εισαγωγή παιδιών σε δημόσιους παιδικούς σταθμούς. Τα κριτήρια όμως για τα δύο αυτά εφόδια είναι αρκετά απαιτητικά, με αποτέλεσμα η εκπαιδευτική ανισότητα να εμφανίζεται ήδη από την προσχολική αγωγή, καθώς τα παιδιά εύπορων οικογενειών, επωφελούνται, μέσα από την ιδιωτική εκπαίδευση σε ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς (Zanatta, 1998) .

¹⁶ Άρθρο 26 Περί Εκπαίδευσης , Από Οικουμενική Διακήρυξη Για Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 10 Δεκεμβρίου 1948

¹⁷ Anna Laura Zanatta , “Οι Μεσογειακές Χώρες ”, Πανεπιστήμιο Ρώμης La Sapienza, Ιταλία, Πρακτικά Από Το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Για Την Οικογένεια , Αθήνα 1998

Αυτό που είναι εύκολο να εννοηθεί είναι πως ο μεγαλύτερος εχθρός των παιδιών είναι η φτώχεια . Η φτώχεια ευθύνεται για την πείνα, την αύξηση των ασθενειών, την εγκατάλειψη, τη δουλεία και φυσικά την παραμέληση της εκπαίδευσης (Κομνηνός, 1998)¹⁸ Αν και τα τελευταία χρόνια τα κράτη έχουν κάνει μεγάλη πρόοδο στην μείωση των αναλφάβητων παιδιών, αυτό δε σημαίνει πως το πρόβλημα έχει εξομαλυνθεί πλήρως¹⁹.

Αν και η Ελλάδα δεν ανήκει στις υπανάπτυκτες χώρες του τρίτου κόσμου, όπου η κρίση της εκπαίδευσης είναι τόσο βαθιά, παρόλα αυτά βιώνει σε μεγάλο βαθμό, ειδικά τα τελευταία χρόνια, τον σχολικό αποκλεισμό μερικών παιδιών αλλά και την εκπαιδευτική ανισότητα ως αποτέλεσμα της οικονομικής ανισότητας. Αν και η εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι δωρεάν και καθολική πολλοί γονείς αναρωτιούνται εάν είναι επαρκής καθώς από το 2009 και έπειτα οι κρατικές δαπάνες έχουν μειωθεί πάνω από 40 % και περισσότερα από 100 σχολεία έχουν κλείσει με αποτέλεσμα το μέλλον της δημόσιας εκπαίδευσης να είναι αβέβαιο²⁰.

Τα παιδιά των φτωχών οικογενειών, τις περισσότερες φορές εγκαταλείπουν το σχολείο καθώς βιώνουν την εκπαιδευτική ανισότητα. Τόσο τα εφόδια που έχουν πάρει από την οικογένεια τους όσο και τα ερεθίσματα, πολλές φορές υστερούν σε σύγκριση με τα παιδιά έφορων οικογενειών, άλλωστε στη μία περίπτωση οι γονείς έχουν πολύ περισσότερο χρόνο και οικονομική ανεξαρτησία για να προσφέρουν στα παιδιά τους γνώσεις συμπληρωματικές προς το σχολείο, ενώ η άλλη κατηγορία παιδιών από το ξεκίνημα ακόμα μιας σχολικής πορείας υστερεί σε γνώσεις. Σύμφωνα με την Bridget Ansel και μια έρευνα

¹⁸ Κομνηνός Αντώνης , « Τα Παιδιά Και Η Φτώχεια Στην Ευρώπη», Unicef, Πρακτικά Από Το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Για Την Οικογένεια , Αθήνα 1998

¹⁹ Anthony Lake, (2016), «Isn't it time every child had a fair chance?», Unicef, World Economic Forum ,(web : 28/12/2016)

²⁰ Μεγαλοκονόμου Ρεγκίσα,(2014) «How the economic crisis is affecting higher education in Greece», World Economic Forum ,(web : 28/12/2016)

Αμερικάνων επιστημόνων, τα παιδιά με μορφωμένους γονείς, τείνουν να μορφώνονται και τα ίδια σε ποσοστό ασφαλώς πολύ μεγαλύτερο από παιδιά με γονείς που δεν είχαν την ευκαιρία να μορφωθούν²¹.

Παρατηρείται λοιπόν ένας φαύλος κύκλος και μια διαιώνιση της εκπαιδευτικής ανισότητας.

Ακόμα και αν δεν αναφέρουμε τον τομέα της ιδιωτικής εκπαίδευσης που συνεχώς αυξάνεται η ζήτηση του στη χώρα μας, ο σχολικός ανταγωνισμός στο δημόσιο τομέα είναι κάτι που δεν μπορεί να διαφύγει της προσοχής. Πολλά σχολεία τείνουν τόσο στην Ελλάδα, όσο και σε άλλα Ευρωπαϊκά κράτη, να στρέφουν την προσοχή τους σε παιδιά εύπορων οικογενειών, έναντι παιδιών που προέρχονται από φτωχότερες οικογένειες, καθώς θεωρούν πως έχουν περισσότερες προοπτικές για επιτυχία (Bau, 2014).²² Δημιουργείται λοιπόν ένα μοντέλο ανταγωνισμού μέσα από το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα, ένας φαύλος κύκλος δηλαδή μιας εκπαιδευτικής ανισότητας λόγω του οικονομικού υπόβαθρου.

Μία νέα έρευνα του MIT και του Πανεπιστημίου Harvard έδωσε μια νέα επιστημονική βάση στο χάσμα ανάμεσα των δύο κατηγοριών μαθητών, καθώς μέσα από την απεικόνιση των εγκεφάλων των σπουδαστών υψηλού και χαμηλού εισοδήματος, απέδειξε πως οι μαθητές υψηλότερου εισοδήματος είχαν «*παχύτερο φλοιό του εγκεφάλου σε τομείς που σχετίζονται με την οπτική αντίληψη και τη συσσώρευση γνώσεων*» (Trafton, 2015).²³ Η διαφορά αυτή ασφαλώς και δεν προέρχεται από εκ γενετής παράγοντες αλλά από επίκτητους όπως ένα υποστηρικτικό οικογενειακό περιβάλλον. Οι μαθητές που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό εισόδημα φαίνεται να υποφέρουν από άγχος

²¹ Bridget Ansel, «*How does family background affect women's education?*», 2016, World Economic Forum ,(web : 28/12/2016)

²² Natalie Bau, «*Who benefits from school competition?*», World Economic Forum ,2014 , (web : 28/12/2016)

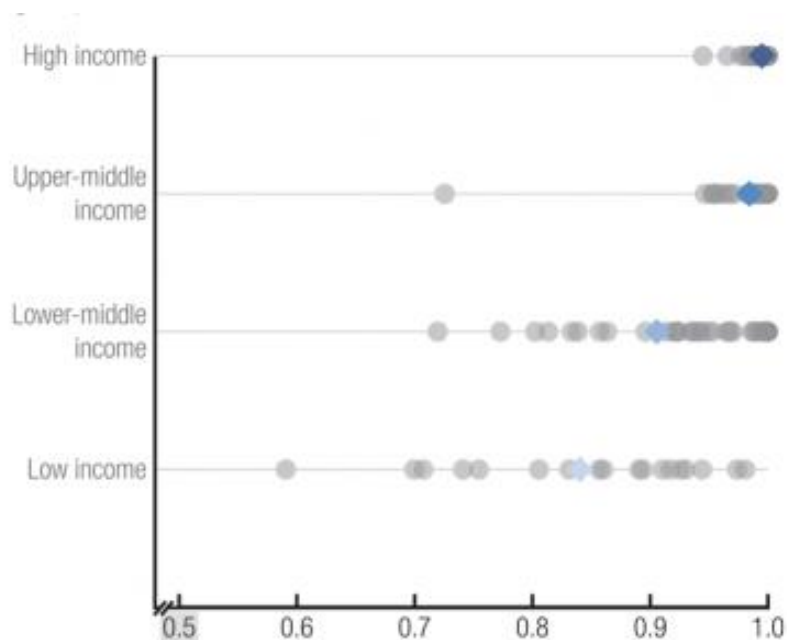
²³ Trafton Anne, «*Can family income affect a child's brain structure?*», World Economic Forum ,2015 , (web : 28/12/2016)

ακόμα και στην πρώιμη ηλικία, γεγονός που τους οδηγεί σε σχολική αποτυχία και σε εγκατάλειψη της εκπαιδευτικής διαδικασίας είτε λόγω άγχους είτε για να εργαστούν και να προσφέρουν ένα βοηθητικό εισόδημα στην οικογένειά τους.

Για το λόγο, για την μείωση της εκπαιδευτικής ανισότητας, εάν όχι της εξάλειψης, χρειάζεται ένας άρτια οργανωμένος εκπαιδευτικός σχεδιασμός, όπου θα στοχεύει στην δημιουργία μιας πολιτικής πιο ολοκληρωμένης που θα επιδιώκει την ισότητα (Mialaret,2002).

Στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 1)²⁴, φαίνεται το πόσο το εισόδημα μιας οικογένειας επηρεάζει τη μόρφωση των παιδιών και το πόσο διαιωνίζει το χάσμα των φύλων που θα αναλύσουμε στη συνέχεια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

²⁴ World Economic Forum , «The Global Gender Gap Index Results in 2015», (web : 28/12/2016). Τα στοιχεία και οι μετρήσεις του αρθρογράφου προέρχονται από μετρήσεις της World Bank Group.

1.7.γ) Το «αδύναμο» φύλο

Εν έτη 2017, θα μπορούσαμε εύκολα να εικάσουμε πως το *gender gap*, όπως αποκαλείται σε διάφορες έρευνες, θα είχε μειωθεί στο ελάχιστο ποσοστό, αν όχι σε όλους τους πολιτισμούς, τουλάχιστον στις χώρες με ανεπτυγμένη οικονομία. Έρευνες όμως έχουν δείξει πως το κενό μεταξύ των δύο φύλων συνεχίζεται ακόμα και σήμερα, από την πρώιμη παιδική ηλικία μέχρι τα εργασιακά χρόνια και έπειτα.

Πολλές κοινωνίες έχουν μείνει πίσω στον 5^ο αιώνα, όπου τα αγόρια εκπαιδεύονταν στο σχολείο, ενώ τα κορίτσια έμεναν σπίτι για τις οικιακές εργασίες. Σίγουρα αυτό είναι ένα φαινόμενο το οποίο στην Ευρώπη δεν υπάρχει σε μεγάλο ποσοστό, σε σύγκριση δε με κράτη της Αφρικής ή της Ασίας. Η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του 1948, βοήθησε πολύ στην μείωση του αναλφαβητισμού των κοριτσιών, όσο και πολλών άλλων παιδιών.

Η ετήσια παγκόσμια έρευνα του World Economic Forum για το 2015, έδειξε πως ακόμα και αν καμία χώρα ακόμα δεν έχει μειώσει το κενό μεταξύ των δύο φύλων στο 100%, οι χώρες που καλύπτουν τα μεγαλύτερα ποσοστά ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως η Ιρλανδία, η Φιλανδία και η Σουηδία με ποσοστό μείωσης του γενικότερου χάσματος 80% και συγκεκριμένα στην *εκπαίδευση* η Φιλανδία να κατέχει την πρώτη θέση, μαζί με το Βέλγιο, την Αυστρία, τη Λεττονία, τη Δανία, τη Μάλτα, τη Γαλλία και το Λουξεμβούργο όπου εκμηδένισαν το χάσμα στην εκπαίδευση με ποσοστό **100%**²⁵. Η Ελλάδα βρίσκεται στη θέση 56 ανάμεσα στα 145 κράτη της έρευνας, μία θέση αρκετά καλή λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική αλλά και γενικότερη κατάσταση στη χώρα το 2015.

²⁵ World Economic Forum, «*The Global Gender Gap Index Results in 2015*», (web : 28/12/2016)

Η Ευρώπη επομένως ανήκει σε μια πολύ καλή θέση , προσπαθώντας να μειώσει το χάσμα των φύλων. Πρέπει όμως να λάβουμε υπόψη μας και τις καταστάσεις που κυριαρχούν στις υπόλοιπες ηπείρους, πλην της Αμερικής, όπως είναι η φτώχεια και ο πόλεμος , όπου αφήνουν ζητήματα όπως η εκπαίδευση σε δεύτερο βαθμό.

Ο παρακάτω πίνακας (πίνακας 1), προέρχεται από την έρευνα του world economic forum για την μείωση του gender gap στην εκπαίδευση το 2015²⁶. Και δείχνει τη θέση της Ελλάδας ανάμεσα στα 145 κράτη.

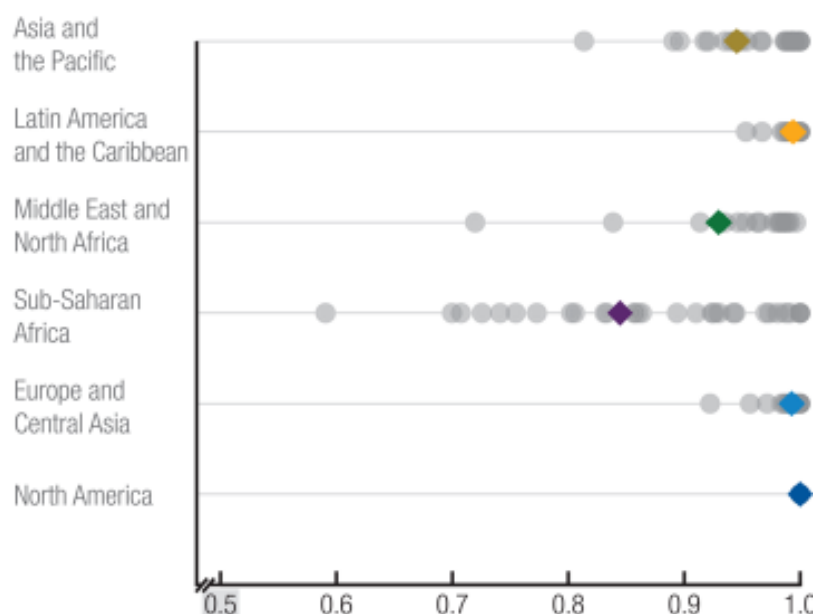
²⁶ World Economic Forum , «The Global Gender Gap Index Results in 2015», (web : 28/12/2016). Τα στοιχεία και οι μετρήσεις του αρθρογράφου προέρχονται από μετρήσεις της World Bank Group.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

EDUCATIONAL ATTAINMENT		
Country	Rank	Score
Australia	1	1.000
Austria	1	1.000
Bahamas	1	1.000
Belgium	1	1.000
Botswana	1	1.000
Brazil	1	1.000
Canada	1	1.000
Costa Rica	1	1.000
Czech Republic	1	1.000
Denmark	1	1.000
Finland	1	1.000
France	1	1.000
Guyana	1	1.000
Honduras	1	1.000
Iceland	1	1.000
Latvia	1	1.000
Lesotho	1	1.000
Luxembourg	1	1.000
Malta	1	1.000
Namibia	1	1.000
Netherlands	1	1.000
New Zealand	1	1.000
Nicaragua	1	1.000
Slovak Republic	1	1.000
Swaziland	1	1.000
Cuba	26	1.000
Russian Federation	27	1.000
Kazakhstan	28	1.000
Slovenia	29	1.000
Ukraine	30	1.000
Georgia	31	1.000
Norway	32	1.000
Belarus	33	1.000
Philippines	34	1.000
Armenia	35	1.000
Chile	36	1.000
United Kingdom	37	1.000
Poland	38	1.000
Estonia	39	0.999
United States	40	0.999
Cyprus	41	0.998
Jamaica	42	0.998
Maldives	43	0.998
Ireland	44	0.998
Suriname	45	0.998
Barbados	46	0.998
Spain	47	0.998
Uruguay	48	0.997
Montenegro	49	0.997
Moldova	50	0.996
Israel	51	0.996
Serbia	52	0.996
Ecuador	53	0.996
Sweden	54	0.996
Argentina	55	0.996
Greece	56	0.996
Sri Lanka	57	0.995
Italy	58	0.995
Trinidad and Tobago	59	0.995
Portugal	60	0.995

Στον (πίνακα 2)²⁷ φαίνεται η θέση της Ευρώπης σε σύγκριση με άλλες ηπείρους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ανεξαρτήτως της καθολικής φύσης όμως που απαιτείται να έχει η εκπαίδευση, η επιμόρφωση των γυναικών είναι βασική και για άλλους πολλούς λόγους. Αρχικά, με τη μόρφωση ενός αγοριού, μορφώνεται απλά ένα άτομο, με τη μόρφωση όμως μιας γυναίκας, μορφώνεται μια ολόκληρη οικογένεια. Τα στοιχεία είναι εντυπωσιακά, καθώς η αυξημένη εκπαίδευση των μητέρων έχει αντίκτυπο στην υγεία, την εκπαίδευση και την παραγωγικότητα των ενηλίκων παιδιών τους, σε αντίθεση με αναλφάβητες μητέρες ή μητέρες που εγκατέλειψαν νωρίς την εκπαίδευσή τους.²⁸ Αξίζει να σημειωθεί πως μια έρευνα της UNESCO απέδειξε ότι «κάθε επιπλέον έτος εκπαίδευσης της μητέρας μειώνει την πιθανότητα του ποσοστού παιδικής θνησιμότητας κατά 5% έως 10%», (Tharoor, 2014).

²⁷ World Economic Forum, «The Global Gender Gap Index Results in 2015», (web : 28/12/2016). Τα στοιχεία και οι μετρήσεις του αρθρογράφου προέρχονται από μετρήσεις της World Bank Group.

²⁸ Shashi Tharoor, «Why we should invest more in the education of girls», 2012, World Economic Forum ,(web : 28/12/2016)

Παρόλα αυτά, υπολογίζεται ότι 65 εκατομμύρια κορίτσια σε όλο τον κόσμο ποτέ δεν βλέπουν το εσωτερικό μιας τάξης και παραμένουν πολύ πιο πίσω από τα αγόρια στην εκπαίδευσή τους, παρόλο που η θέση τους μέσα σε ένα σχολείο δεν θα στοίχιζε τίποτα παραπάνω σε ένα κράτος από «καρέκλες και θρανία» υποστηρίζει ο Tharoor.

Το σχολείο είναι αυτό, που όπως μπορεί και διαιωνίζει το χάσμα των φύλων, μπορεί και να το περιορίσει και να σταματήσει τον κύκλο αυτό. Σε ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον, είναι πιο εύκολο να συζητηθούν θέματα, όπου σε ορισμένες οικογένειες θεωρούνται ταμπού²⁹, όπως η έμμηνος ρύση των κοριτσιών για παράδειγμα. Αυτή η ηλικία, όπου τα παιδιά ξεκινούν το σχολείο, είναι μία κρίσιμη ηλικία για να διαμορφωθούν και να παγιωθούν τέτοιες απόψεις, καθώς τα παιδιά αρχίζουν να επιλέγουν την παιδεία που θέλουν να ακολουθήσουν, και διαμορφώνουν το σχήμα του χαρακτήρα τους. Επομένως, εάν εξαλειφθούν οι όποιες διαφορές μεταξύ των φύλων από την πρώιμη ηλικία μιας γενιάς, τότε στο μέλλον αφενός το γυναικείο φύλο δεν θα αισθάνεται παραγκωνισμένο και αφετέρου το *gender gap* θα αποτελέσει παρελθόν, καθώς δεν θα διαιωνίζεται στις επόμενες γενιές (Prasad, 2014).

²⁹ Urvashi Prasad, « How to close the gender gap? Start at school», 2014, World Economic Forum, (web : 28/12/2016)

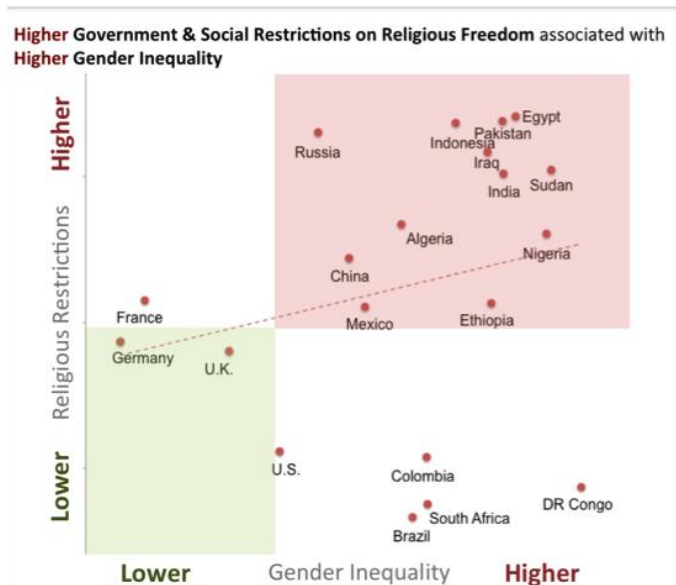
1.7.δ)Η Θρησκεία

Ένα ακόμα ζήτημα που περιορίζει τα όρια της εκπαίδευσης είναι η θρησκεία, η οποία πολλές φορές είναι άρρηκτα συνδεδεμένη και με την εκπαιδευτική ανισότητα των δύο φύλων. Κράτη με αυστηρές θρησκείες δεν επιτρέπουν την εκπαίδευση των γυναικών στο σχολείο, και παρά την Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, τα δικαιώματά τους δεν προστατεύονται. Έρευνες έχουν αποδείξει πως η απουσία του γυναικείου φύλου στην οικονομία, οδηγεί στην πτώση της (Grim & Lyon, 2015). Η Ευρώπη, όπως αποδεικνύεται και στον παρακάτω πίνακα 1, με τις χώρες της Γερμανίας και της Γαλλίας, δεν βρίσκεται σε τέτοια δυσμενή θέση, όπως χώρες σαν το Πακιστάν και το Σουδάν. Στην Ελλάδα μάλιστα, (η οποία δεν αναγράφεται στον πίνακα) μπορούμε να πούμε πως η θρησκεία δεν επηρεάζει σε καμία περίπτωση την εκπαίδευση των παιδιών και την επέκταση της ανισότητας.

³⁰ Ένα κορίτσι διαβάζει το Κοράνι σε ένα σχολείο προστατευόμενο του Κοράνι, κατά τη διάρκεια του μουσουλμανικού ιερού μήνα της νηστείας του Ραμαζάνι, στη Βεγγάζη, Λιβύη 5 Ιουλίου 2015. (REUTERS / Εσάμ Omran Al-Fetori), από το άρθρο των Brian Grim, Jo-Ann Lyon, « *Religion holds women back. Or does it?* », 2015, World Economic Forum

ΠΙΝΑΚΑΣ 1³¹

Η θρησκευτική ελευθερία δεν είναι μόνο συνδεδεμένη με την ισότητα των φύλων, αλλά συνδέεται και με πιο σταθερές οικονομίες. Η θρησκευτική μισαλλοδοξία επηρεάζει τη μόρφωση και την ικανότητα των γυναικών να συμμετάσχουν και να συνεισφέρουν στην οικονομία. Μελέτες δείχνουν βαθιές διασυνδέσεις μεταξύ της θρησκευτικής ελευθερίας, της οικονομικής σταθερότητας και της χειραφέτησης των γυναικών (Grim & Lyon, 2015). Φαίνεται επομένως, πόσο σημαντική είναι η μόρφωση των γυναικών, με κάθε κόστος, και γιατί η ισότητα των φύλων είναι ένα από τα σημαντικότερα μελλοντικά επιτεύγματα του ανθρώπινου είδους (Grim & Lyon, 2015).

³¹ Brian Grim, Jo-Ann Lyon, « Religion holds women back. Or does it? », 2015, World Economic Forum, (web : 28/12/2016) . το σχεδιάγραμμα προέρχεται από έκθεση των Ηνωμένων Εθνών το 2013 με θέμα «human development's report».

1.7.ε) Τα παιδιά με αναπηρία

«Ο άνθρωπος πρέπει, αν θέλει να είναι άνθρωπος , να μορφωθεί. Αυτό ισχύει και για τους καθυστερημένους» δήλωσε ο Comenius³², όπου πρώτος εξέφρασε την αναγκαιότητα για την εκπαίδευση των ατόμων με νοητική καθυστέρηση. Όταν όμως μιλάμε για παιδιά με αναπηρίες, ασφαλώς δεν αναφερόμαστε μόνο σε πνευματικές ασθένειες αλλά και σε κινητικές και σε αισθητηριακές , όπως τύφλωση κ.α.

Στην Ελλάδα, όπως και σε πολλά άλλα κράτη, υπάρχει μια προκατάληψη, όσον αφορά την εκπαίδευση των παιδιών αυτών. Από τη μία πολλοί θεωρούν πως δεν πρέπει να εντάσσονται στα εκπαιδευτικά συστήματα παιδιών χωρίς αναπηρίες, από την άλλη όμως αν και υπάρχουν αρκετά σχολεία για ΑΜΕΑ , τα κρατικά κονδύλια για τα σχολεία αυτά δεν είναι αρκετά με αποτέλεσμα να υπολειτουργούν. Ακόμα και σε αυτή την περίπτωση λοιπόν παρατηρείται η εκπαιδευτική ανισότητα, καθώς παιδιά με αναπηρίες ευκατάστατων οικογενειών έχουν την δυνατότητα για ειδική εκπαίδευση σε ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η κρατική μέριμνα επομένως πολλές φορές υστερεί με αποτέλεσμα τα παιδιά αυτά να εξαρτώνται από την ατομική πρωτοβουλία των γονέων (Ζώνιου – Σιδέρη, 2011).

Στις 3 Δεκεμβρίου 2015, ο συνήγορος του παιδιού με αφορμή την παγκόσμια μέρα αναπηρίας, *«καλεί εκ νέου την Πολιτεία να εντείνει τις προσπάθειές της και να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα, θέτοντας ως προτεραιότητα τον κατάλληλο προγραμματισμό, την εξασφάλιση και τη διάθεση επαρκών πόρων και μόνιμου ανθρώπινου δυναμικού για τη διασφάλιση της υλοποίησης του δικαιώματος των παιδιών με αναπηρία*

³² Ζώνιου- Σιδέρη Α. «Οι Ανάπηροι Και Η Εκπαίδευσή Τους» Αθήνα: Πεδίο 2011, σελ 88

ή/και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην εκπαίδευση»³³. Το θέμα που εξετάζεται είναι η υποχρηματοδότηση της εκπαίδευσης ΑΜΕΑ, με συνέπεια την στέρηση του δικαιώματός τους προς την εκπαίδευση, και υπογραμμίζει την ανάγκη για ισότιμη (εκπαιδευτική και μη) ,μεταχείριση ΑΜΕΑ με παιδιά χωρίς αναπηρίες.

Παιδιά που έχουν γεννηθεί με σοβαρές αναπηρίες, δεν θα φτάσουν ποτέ ίσως σε μερικά σημεία (ανάλογα την αναπηρία τους), τους μαθησιακούς στόχους των άλλων παιδιών, παρόλα αυτά όμως δεν υπάρχει δικαιολογία να χαρακτηριστεί ένα παιδί ως «ανίκανο» και να μη γίνει προσπάθεια εκπαίδευσης. Κάτι τέτοιο θα οδηγούσε σε παραβίαση τόσο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, όσο και του Συντάγματος.

1.8) Καταληκτικές Παρατηρήσεις

Η τεράστια αύξηση της ζήτησης για εκπαίδευση στην εποχή μας, καθώς και η κοινωνική δυσaráσκεια που απορρέει από τη μη ικανοποίηση της, οδήγησαν σε ένα γενικευμένο αίτημα για εξίσωση εκπαιδευτικών ευκαιριών (Ζώνιου – Σιδέρη, 2011). Υπάρχουν άλλωστε πολλές μορφές εκπαιδευτικού αποκλεισμού ακόμα οι οποίες δεν αναφέρονται, όπως είναι οι κοινωνικές διακρίσεις, μια μορφή σχολικού αποκλεισμού που συναγωνίζεται σε μερικές χώρες το gender gap. Η άρση της φυλετικής ανισότητας, όπως και κάθε μορφή ανισότητας, δεν μπορεί να γίνει μόνο μέσα από το σχολείο, καθώς πολλά παιδιά θύματα της ανισότητας αυτής, όπως είδαμε, δεν γνωρίζουν ποτέ πως είναι ένα σχολείο. Η άρση των ανισοτήτων θα πρέπει να γίνει μέσα από την ίδια την κοινωνία και την

³³ Συνηγορος Του Πολίτη, Δελτίο Τύπου Για Την «Εφαρμογή Της Νομοθεσίας Για Την Εκπαίδευση Των Παιδιών Με Αναπηρία Ή/Και Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες,», Αθήνα , Δεκέμβριος 2015

παιδεία που περνάει στα «παιδιά» της . Η σχολική ανισότητα είναι λοιπόν κοινωνική και όχι ατομική και αυτό ισχύει για όλες τις βιομηχανικές χώρες (Φραγκουδάκη ,1985).

Τα ποσοστά εγκατάλειψης της εκπαίδευσης τα οποία σημειώνονται στις χώρες της ΕΕ, είναι αρκετά υψηλά (βλέπε τον παρακάτω πίνακα του World Economic Forum) ,η Ελλάδα παρουσιάζεται στη μέση του πίνακα³⁴, καθώς πολλοί νέοι εγκαταλείπουν την εκπαίδευσή τους νωρίς, στερώντας ενδεχομένως οι ίδιοι το δικαίωμα της εκπαίδευσης από τον εαυτό τους. Ο νέος στρατηγικός σχεδιασμός της Ευρώπης «Ευρώπη 2020» , έχει ως σκοπό να περιορίσει το ποσοστό της πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης στο 10%, ένα ποσοστό αρκετά αισιόδοξο.

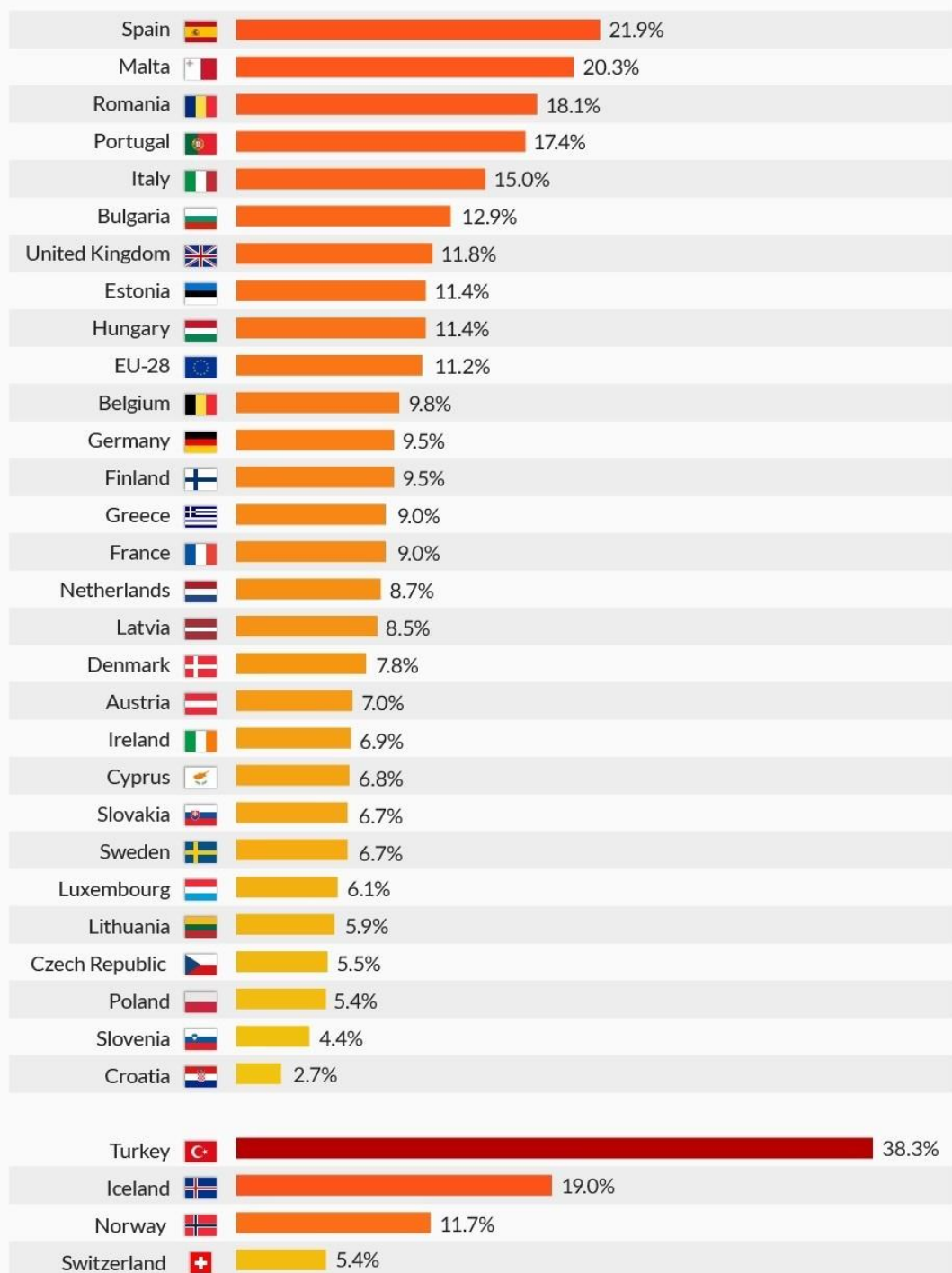
Στο επόμενο κεφάλαιο θα δούμε τα μέτρα (νομικά κυρίως) που έχει λάβει τόσο η Ελλάδα, όσο και η ΕΕ, σχετικά με τη διασφάλιση της εκπαίδευσης σε όλους τους νέους.

³⁴ Joe Myers, «Where in Europe are young people leaving education early?», 2016, World Economic Forum ,(web : 28/12/2016). Το σχεδιάγραμμα προέρχεται από έκθεση της Eurostat με θέμα «Early leavers from education and training, age group 18-24», Η έκθεση ανανεώθηκε το Μάιο του 2017.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Where are Europe's early education leavers?

Early leavers from education & training in Europe in 2014 (% of population aged 18-24)*

Κεφάλαιο 2 : Το Διεθνές, Ευρωπαϊκό και Εθνικό θεσμικό πλαίσιο για την εκπαίδευση

2.1) Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η νομοθεσία για την εκπαίδευση έχει απασχολήσει πολλές ευρωπαϊκές αλλά και εθνικές οργανώσεις, με αποτέλεσμα τη δημιουργία αρκετών νόμων για την προάσπιση και τη διασφάλιση της . Αν και αναφερόμαστε σε «καθολικότητα» της εκπαίδευσης, πολλές φορές ο όρος αυτός διακυβεύεται επικίνδυνα, γι' αυτό και δημιουργήθηκε η ανάγκη για νομική προστασία. Όπως είδαμε, αλλά και όπως θα δούμε στα επόμενα κεφάλαια, η χώρα μας σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ, δεν έχει κάποιο θρήσκευμα ή κάποια άλλη τροχοπέδη , ανάλογου βεληνεκούς, η οποία να παρεμποδίζει την εκπαίδευση. Το πιο σημαντικό της μειονέκτημα όμως είναι η υποχρηματοδότηση της εκπαίδευσης, η οποία οδηγεί σε σπουδαίες εκπαιδευτικές ανισότητες. Αυτό επομένως που πρέπει σαν χώρα να στοχεύσουμε είναι η κατανομή ίσων ευκαιριών εκπαίδευσης.

2.2) Το θεσμικό πλαίσιο

Το δίκαιο για την εκπαίδευση κατοχυρώνεται τόσο σε διεθνές επίπεδο όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω διεθνών συνθηκών αλλά και άλλων διεθνών μη υποχρεωτικών κειμένων .

Σε επίπεδο εσωτερικού δικαίου το **Σύνταγμα Της Ελλάδος**³⁵ με το άρθρο 16 κατοχυρώνει το δικαίωμα της εννεαετούς εκπαίδευσης ως υποχρεωτικό, καθολικό και χωρίς κόστος. Το κράτος μάλιστα είναι

³⁵ Σύνταγμα Της Ελλάδος, Όπως Αναθεωρήθηκε Με Το Ψήφισμα Της 17ης Μαΐου 2008, Άρθρο 16, Βουλή Των Ελλήνων, 2010

υποχρεωμένο με βάση το άρθρο αυτό να ενισχύει τους μαθητές που είτε χρειάζονται βοήθεια, είτε έχουν διακριθεί μόνοι τους. Το άρθρο αυτό αναφέρεται στην παιδεία, και στην βασική αποστολή του κράτους που είναι *«η ηθική, επαγγελματική και πνευματική ανάπτυξη των Ελλήνων, καθώς και η εθνική και θρησκευτική συνείδηση και η διάπλαση τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες»*. Επομένως, το κράτος δε στοχεύει μόνο στην εκπαίδευση των ελλήνων αλλά και στη διάπλαση της σωστής τους παιδείας, με σκοπό την δημιουργία υπεύθυνων, όπως είδαμε, πολιτών. Το Σύνταγμα κατοχυρώνει επίσης και το δικαίωμα όλων, όχι όμως υποχρεωτικά, στην ανώτατη εκπαίδευση και θέτει το κράτος ως υπεύθυνο για την επιχορήγηση των ανώτατων σχολών. Η εισαγωγή βέβαια στις σχολές αυτές, δεν είναι εύκολη καθώς οι μαθητές περνούν από πανελλήνιες εξετάσεις για την πρόσβασή τους στα μεταλυκειακά εκπαιδευτικά ιδρύματα, μία διαδικασία, που γίνεται αξιοκρατικά. Για το λόγο αυτό, έχουν δημιουργηθεί και ιδιωτικά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (ΙΕΚ), τα οποία δίνουν την ευκαιρία φοίτησης και σε μαθητές που δεν κατάφεραν να εισαχθούν σε κρατικό ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης (ΑΕΙ ή ΤΕΙ). Βλέπουμε λοιπόν πως ακόμα και σε πανεπιστημιακό επίπεδο καμιά φορά οι εκπαιδευτικές ανισότητες υπάρχουν, αν και όχι σε τόσο μεγάλο βαθμό.

Αξίζει να τονίσουμε πως το σύνταγμα έχει κατοχυρώσει και το δικαίωμα στην εκπαίδευση και στα παιδιά με αναπηρίες, με το άρθρο 21, το οποίο συγκεκριμένα τονίζει πως *« τα άτομα με αναπηρίες έχουν το δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων, που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας»*. Βλέπουμε λοιπόν πως γίνεται προσπάθεια για ένα κράτος δικαίου που θα εξασφαλίζει την εκπαιδευτική ισότητα. Με βάση το Σύνταγμα, τα επικυρωμένα νομοθετήματα υπερισχύουν κάθε

αντίθετης διάταξης του νόμου, καθώς αποτελούν εθνικό δίκαιο με αυξημένη τυπική ισχύ³⁶.

Σε επίπεδο δικαίου της ΕΕ, η **Συνθήκη της Λισσαβώνας**³⁷, (συνθήκη για την ΕΕ έτσι όπως τροποποιήθηκε μέσω της συνθήκης Λισσαβώνας) προστατεύει το δικαίωμα στην εκπαίδευση με το άρθρο 165, στοχεύοντας στην ανάπτυξη της παιδείας υψηλού επιπέδου, και προωθώντας τη συνεργασία, με σκοπό τη δημιουργία ενός πανομοιότυπου εκπαιδευτικού συστήματος, το οποίο θα σέβεται την πολιτισμική και γλωσσική πολυμορφία των κρατών.

Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων³⁸, ο οποίος έχει καταστεί νομικά δεσμευτικός ως παράρτημα της Συνθήκης της Λισσαβώνας, προστατεύει το δικαίωμα της εκπαίδευσης αρχικά με το άρθρο 14 «*Δικαίωμα εκπαίδευσης*», όπου και τονίζει πως κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην δωρεάν παρακολούθηση και υποχρεωτική εκπαίδευση. Το άρθρο αυτό μάλιστα, προστατεύει και το δικαίωμα των γονέων να επιλέγουν για τα παιδιά τους το είδος της εκπαίδευσης που επιθυμούν να λάβουν, σεβόμενο τις θρησκευτικές, φιλοσοφικές και εκπαιδευτικές πεποιθήσεις του εκάστοτε γονέα, αρκεί να παρέχει στα παιδιά άρτια εκπαίδευση και να μη στερούνται των δικαιωμάτων τους. Το άρθρο αυτό δεν απαγορεύει τη φοίτηση σε ιδιωτικά εκπαιδευτικά

³⁶ Συνήγορος Του Πολίτη, Κύκλος Δικαιωμάτων Παιδιού, «Προβλήματα Στην Υλοποίηση Του Δικαιώματος Στην Εκπαίδευση Σε Παιδιά Με Αναπηρίες Ή/Και Με Ειδικές Ανάγκες», Νοέμβριος 2015

³⁷ Συνθήκη της Λισσαβώνας, ΤΙΤΛΟΣ XII Παιδεία , Επαγγελματική Εκπαίδευση, Νεολαία Και Αθλητισμός, ΑΡΘΡΟ 165, Δεκέμβριος 2009. Η Συνθήκη της Λισσαβώνας, τέθηκε σε ισχύ την 1.12.2009 και είναι αποτέλεσμα έντονων διαπραγματεύσεων καθώς έκλεισε μια παρατεταμένη περίοδο ενασχόλησης της Ένωσης με τα ζητήματα της θεσμικής της συγκρότησης και αποτελεσματικότερης λειτουργίας της προκειμένου να αντιμετωπίσει τις ανάγκες που επέβαλε η διεύρυνση του 2003 με 10 νέα κράτη μέλη , (Υπουργείο εξωτερικών Ελλάδος, 4/6/2015 , web : 1/5/2017)

³⁸ Παπαδημητρίου Γιώργος , «Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων», Εκδόσεις Παπαζήση, 2001, σελ 54

Ο χάρτης ανακηρύχθηκε επίσημα στη Νίκαια τον Δεκέμβριο του 2000 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή και έγινε νομικά δεσμευτικός όταν τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη της Λισσαβώνας τον Δεκέμβριο του 2009 και τώρα διαθέτει την ίδια νομική ισχύ με τις συνθήκες της ΕΕ. (EUROPAEU, «law and publications», τελευταία ενημέρωση 17.10.2016, web : 1/6/2017)

ιδρύματα, ούτε περιορίζει οποιαδήποτε επί πληρωμή μορφή διδασκαλίας, ούτε αναγκάζει τα ιδιωτικά ιδρύματα να παρέχουν δωρεάν εκπαίδευση. Ο σκοπός του άρθρου αυτού είναι να εξασφαλίσει πως το κράτος θα παρέχει τη σωστή μέριμνα για να δημιουργήσει οικονομική αντιστάθμιση (Παπαδημητρίου, 2001).

Ο Χάρτης, φρόντισε να προστατέψει τα δικαιώματα του παιδιού σε ένα ξεχωριστό άρθρο, συγκεκριμένα στο άρθρο 24. Με το άρθρο αυτό, τα παιδιά έχουν το δικαίωμα στην προστασία και την φροντίδα που απαιτείται για τη σωστή διαβίωσή τους. Τονίζεται επίσης πως σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε είναι από δημόσιες αρχές, είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρέπει να δίνεται έμφαση στο συμφέρον και μόνο του παιδιού (Παπαδημητρίου, 2001). Αξίζει να αναφερθεί και το άρθρο 26, όπου υπερασπίζεται το δικαίωμα των παιδιών με αναπηρίες, να επωφελούνται μέτρων, όπως η εκπαίδευση, που θα τους εξασφαλίσουν κοινωνική και επαγγελματική ένταξη αλλά και συμμετοχή στον κοινοτικό βίο (Παπαδημητρίου, 2001).

Τέλος, το άρθρο 32 του Χάρτη, καθιστά σαφές πως απαγορεύεται η εργασία των παιδιών, συγκεκριμένα αναφέρει πως *«η ελάχιστη ηλικία για την ανάληψη εργασίας δεν μπορεί να είναι μικρότερη από την ηλικία κατά την οποία λήγει και η υποχρεωτική σχολική φοίτηση»*, (Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, 2000). Επομένως, το γεγονός πως πολλά παιδιά εργάζονται αντί να εκπαιδεύονται, είναι δύο φορές παράνομο, καθώς αφενός στερούνται του δικαιώματος εκπαίδευσης, ενώ αφετέρου παραβιάζεται το επιτρεπτό ηλικιακό όριο εργασίας. Εξαίρεση αποτελεί η εργασία νέων προσαρμοσμένη στην ηλικία τους, η οποία όμως δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να βλάπτει την υγεία, την πνευματική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη των νέων, ούτε να θέτει σε κίνδυνο την εκπαίδευσή τους (Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, 2000).

Σε επίπεδο επίσης διεθνούς δικαίου το **Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα**³⁹ που υπογράφηκε στη νέα Υόρκη το 1966, περιέχει μεταξύ άλλων και το άρθρο 13 που αναγνωρίζει στα κράτη μέλη του ΟΗΕ, το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Τονίζει πως η μόρφωση θα πρέπει να οδηγεί στην ολόπλευρη ανάπτυξη του κάθε ατόμου, σεβόμενη πάντα τις προσωπικές ελευθερίες του ατόμου, δημιουργώντας του ένα πνεύμα ηθικής αξιοπρέπειας και σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το Σύμφωνο αυτό, υπογραμμίζει πως η μόρφωση που παρέχεται, πρέπει να καθιστά κάθε πρόσωπο ικανό προκειμένου να διαδραματίσει ένα χρήσιμο ρόλο σε μια ελεύθερη κοινωνία, και να ενθαρρύνει την ανάπτυξη της δραστηριότητας των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης. Επαναλαμβάνει την αξία της καθολικής και δωρεάν βασικής εκπαίδευσης, ενώ για πρώτη φορά βλέπουμε το ρόλο της μέσης, όπως την αποκαλεί, εκπαίδευσης, αναφέροντας μάλιστα και την τεχνική και επαγγελματική επιμόρφωση και την ανάγκη παροχής κατάλληλων μέσων από το κράτος για την *«προοδευτική θέσπιση της δωρεάν παιδείας»*.

Το Διεθνές Σύμφωνο παρότρυνε για ενεργή επιδίωξη της ανάπτυξης συστήματος σχολείων για όλες τις βαθμίδες, τη δημιουργία επαρκών συστημάτων υποτροφιών και τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης του διδακτικού προσωπικού, μία παράμετρος αρκετά σημαντική όπως είδαμε στο περασμένο κεφάλαιο.

Τέλος καθίσταται σαφές για ακόμα μία φορά πως τα συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται την ελευθερία των γονέων και, των νομίμων κηδεμόνων, να επιλέγουν για τα παιδιά τους

³⁹ Ηνωμένα Έθνη, «Διεθνές Σύμφωνο Για Τα Οικονομικά, Κοινωνικά Και Μορφωτικά Δικαιώματα», Νέα Υόρκη, 19 Δεκεμβρίου 1966 . Υιοθετήθηκε και άνοιξε για υπογραφή, επικύρωση και προσχώρηση με την από 16.12.1966 υπ' αριθμ. 2200 Α (XXI) απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, Έναρξη ισχύος: 23.3.1976, σύμφωνα με το άρθρο 491 Κείμενο: United Nations Treaty Series, vol. 999, p. 171 Στην Ελλάδα κυρώθηκε με το Ν. 2462/1997

ιδρύματα που δεν ανήκουν ή δεν υπάγονται στο Δημόσιο, ιδιωτικούς δηλαδή φορείς, και να εξασφαλίζουν τη θρησκευτική και ηθική μόρφωση των παιδιών τους σύμφωνα προς τις δικές τους πεποιθήσεις, αρκεί να σέβονται το όριο της εννεαετούς υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Το Διεθνές Σύμφωνο Για Τα Οικονομικά, Κοινωνικά Και Μορφωτικά Δικαιώματα επομένως, στοχεύει στις παροχές του κράτους, στην προσαρμοστικότητα των αναγκών, στην ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην καταλληλότητα του περιεχομένου. Αν κάποιο από αυτά τα χαρακτηριστικά δεν τηρείται, τότε θεωρείται πως το δικαίωμα παραβιάζεται⁴⁰.

Το δικαίωμα των παιδιών στην εκπαίδευση δεν θα μπορούσε να μην προστατεύεται και από την **Διεθνή Σύμβαση Για Τα Δικαιώματα Των Παιδιών**. Τα άρθρα 28 και 29, διαφυλάσσουν την ποιότητα που οφείλει να έχει η εκπαίδευση, οδηγώντας στην ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών. Η καθολικότητα της καθώς και η ανάγκη για παροχή ίσων ευκαιριών σε όλα τα παιδιά, είναι το βασικότερο κομμάτι που προωθεί η σύμβαση αυτή. Η εκπαίδευση, δεν πρέπει να στοχεύει στην απόκτηση γενικών μόνο γνώσεων, αλλά θα πρέπει να είναι παιδοκεντρική και να στοχεύει στην ανάπτυξη των αξιών του ατόμου, ανάλογα με τις ανάγκες και σεβόμενη τις πεποιθήσεις του. Στη σύμβαση αναφέρεται και με το άρθρο 23, η ανάγκη για προστασία των παιδιών με αναπηρίες και η υποχρέωση του κάθε κράτους για την εξασφάλιση των ατόμων αυτών μιας αξιοπρεπούς ζωής, σε συνθήκες οι οποίες εγγυώνται την αξιοπρέπειά τους, ευνοώντας την αυτονομία τους και διευκολύνοντας την ενεργό συμμετοχή τους στη ζωή του συνόλου⁴¹.

⁴⁰ Συνήγορος Του Πολίτη, Κύκλος Δικαιωμάτων Παιδιού, «Προβλήματα Στην Υλοποίηση Του Δικαιώματος Στην Εκπαίδευση Σε Παιδιά Με Αναπηρίες Ή/Και Με Ειδικές Ανάγκες», Νοέμβριος 2015

⁴¹ Συνήγορος του παιδιού, « Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού », 1989 . Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι ο πρώτος παγκόσμιος νομικά δεσμευτικός κώδικας για τα δικαιώματα που όλα τα παιδιά πρέπει να απολαμβάνουν. Θέτει στοιχειώδεις αρχές για την ευημερία των παιδιών στα διάφορα στάδια εξέλιξής τους και αποτελείται από 54 άρθρα. Η Σύμβαση ξεκίνησε

Εικόνα 1⁴²

2[8]: εκπαίδευση

Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα να πηγαίνουν στο σχολείο και να έχουν ίσες ευκαιρίες σε αυτό. Η Πολιτεία πρέπει να παίρνει μέτρα ώστε τα παιδιά να γράφονται και να μη διακόπτον το σχολείο. Τα μέτρα για τη σχολική πειθαρχία πρέπει να σέβονται τα δικαιώματα και την αξιοπρέπεια των μαθητών.

2[9]: σκοποί εκπαίδευσης

Η εκπαίδευση πρέπει να βοηθάει τα παιδιά να αναπτύξουν τις ικανότητες και την προσωπικότητά τους και να μαθαίνουν να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα, τους διαφορετικούς πολιτισμούς και το φυσικό περιβάλλον.

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση, προστατεύεται έντονα και για τα παιδιά με αναπηρίες όπως είδαμε σε όλα τα σύμφωνα και τα νομικά έγγραφα, προστατεύεται όμως εξ ολοκλήρου και από τη **Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες**⁴³, όπου αρχικά με το άρθρο 7, εξασφαλίζει την πλήρη απόλαυση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, σε ίση βάση με τα υπόλοιπα παιδιά, ενώ συγκεκριμένα με το άρθρο 24, αναφέρεται στην εκπαίδευση των παιδιών

με πρωτοβουλία της Πολωνικής κυβέρνησης και της UNICEF, υιοθετήθηκε ομόφωνα από τη Γεν. Συνέλευση του ΟΗΕ στις 20 Νοεμ. 1989 και τέθηκε σε ισχύ το 1990. Μέχρι σήμερα έχει επικυρωθεί σχεδόν από όλες τις χώρες του κόσμου, ενώ στην Ελλάδα επικυρώθηκε το 1992 (ΦΕΚ 192/2.12.92). Unicef, «Εκπαίδευση & συνηγορία/Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού», web : 1/6/2017

⁴² Η εικόνα 1, προέρχεται από τον Συνήγορο του παιδιού ένα βιβλίο με θέμα «Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού με απλά λόγια».

⁴³ Η Σύμβαση και το Πρωτόκολλο υιοθετήθηκαν στις 13.12.2006 κατά την 61η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης με την Απόφαση A/RES/61/106

Έναρξη ισχύος: σύμφωνα με το άρθρο 45 στις 4.5.20082

Κείμενο: UN Document A/61/611 (2006)

Στην Ελλάδα επικυρώθηκαν με το Ν. 4074/2012 «Κύρωση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες» (ΦΕΚ 88, τ. Α') με Έναρξη ισχύος της Σύμβασης για την Ελλάδα στις 30.6.2012, ενώ από την πλευρά της η Ευρωπαϊκή Ένωση κύρωσε την Σύμβαση στις 23.12.2010.

με αναπηρίες τονίζοντας την κατανομή ίσων ευκαιριών σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα ένταξης και εξασφαλίζοντας πως τα άτομα με αναπηρίες δεν αποκλείονται από το γενικό εκπαιδευτικό σύστημα βάσει αναπηρίας και ότι «τα παιδιά με αναπηρίες δεν αποκλείονται από την ελεύθερη και υποχρεωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση ή από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, βάσει αναπηρίας»⁴⁴, κάτι που εκτός των άλλων θα ήταν και αντισυνταγματικό για τη χώρα μας. Τα παιδιά αυτά, για να θεωρείται πως αντιμετωπίζονται από το κράτος με ισότητα, θα πρέπει να λαμβάνουν την υποστήριξη που απαιτείται (όπως εξατομικευμένα μέτρα υποστήριξης), από το εκάστοτε εκπαιδευτικό σύστημα, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η αποτελεσματική εκπαίδευση και η πλήρης ενσωμάτωση τους.

Η σύμβαση αυτή προωθεί την εκμάθηση μορφών επικοινωνίας όπως Μπράιγ και νοηματικής γλώσσας, τόσο των παιδιών όσο και των εκπαιδευτικών, ενώ τονίζει την αναγκαιότητα εκπαιδευτικών με αναπηρίες.

Η πρώτη φορά που αναφέρθηκε η εκπαίδευση ως δικαίωμα που χρήζει προστασίας, παρατηρείται στην **Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1948)**. Η διακήρυξη αυτή με το άρθρο 26 για πρώτη φορά δηλώνεται η ανάγκη για μια καθολική και δωρεάν εκπαίδευση και την υπό ίσους όρους πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση. Αναφέρεται σε ανάπτυξη αξιών και θεμελιωδών ελευθεριών, ενώ δίνει στους γονείς την βαρύτητα της επιλογής για την εκπαίδευση των παιδιών τους⁴⁵. Αξίζει να σημειωθεί πως η Ελλάδα υπήρξε μία από τις 48 χώρες που υπερψήφισαν τη Διακήρυξη, η οποία αποτέλεσε θεμέλιο λίθο για την μετέπειτα εξέλιξη του διεθνούς δικαίου για την προστασία των

⁴⁴ Ηνωμένα Έθνη, «Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες», 13 Δεκεμβρίου, 2006 (τέθηκε σε ισχύ το Μάιο του 2008)

⁴⁵ Ηνωμένα έθνη, «Οικουμενική Διακήρυξη Για Τα Ανθρωπινά Δικαιώματα», 10 Δεκεμβρίου 1948 με **ποιοι νομ επικυρωθηκε από την ελλαδα**

δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η συνθήκη έχει προνοήσει για την ομαλή και ειρηνική συνύπαρξη των κρατών και έχει προσπαθήσει να την εμφυσήσει μέσα στην ίδια την εκπαίδευση, συγκεκριμένα, αναφέρει πως *«η εκπαίδευση... πρέπει να προάγει την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία ανάμεσα σε όλα τα έθνη και σε όλες τις φυλές και τις θρησκευτικές ομάδες, και να ευνοεί την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης»* (Ηνωμένα Έθνη, 1948).

Τέλος, ένα διεθνές νομικό κείμενο που όμως θα μας απασχολήσει περισσότερο στο επόμενο κεφάλαιο είναι η **Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου**, που εμπνέεται από την οικουμενική διακήρυξη και προστατεύει και εκείνη το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 2 του 1^{ου} πρόσθετου πρωτοκόλλου της αναφέρει ότι *«Ουδείς δύναται να στερηθή του δικαιώματος όπως εκπαιδευθή. Παν Κράτος εν τη ασκήσει των αναλαμβανομένων υπ' αυτού καθηκόντων επί του πεδίου της μορφώσεως και της εκπαιδεύσεως θα σέβεται το δικαίωμα των γονέων όπως εξασφαλίζωσι την μόρφωσιν και εκπαίδευσιν ταύτην συμφώνως προς τας ιδίας αυτών θρησκευτικάς και φιλοσοφικάς πεποιθήσεις»*⁴⁶. Αναφέροντας την έννοια «πεποιθήσεις», στρέφεται προς την εσωτερική νομοθεσία κάθε κράτους, όπου ανάλογα με τον εθνικό νομικό πολιτισμό του, οι πεποιθήσεις αυτές διαφοροποιούνται.

⁴⁶ Συμβούλιο Της Ευρώπης, «Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Πρωτόκολλα της Σύμβασης», 1950, Ρώμη
Η σύμβαση είναι σε ισχύ από : 3 Σεπτεμβρίου 1953
Επικυρώσεις: 47
Κύρωση από την Ελλάδα:
1η κύρωση: 28 Μαρτίου 1953 (Ν. 2329/1953, ΦΕΚ Α' 68)
Καταγγελία Σύμβασης: 13 Ιουνίου 1970 (Υ.Σ. 01-16, ΦΕΚ Α' 36)
2η κύρωση: 28 Νοεμβρίου 1974 (Ν.Δ. 53, ΦΕΚ Α' 256)

2.3) Καταληκτικές Παρατηρήσεις

Μέσω του δευτέρου κεφαλαίου αντιλαμβανόμαστε επομένως πόσο σημαντική είναι η πρόσβαση στην εκπαίδευση για κάθε νέο, και πόσο σημαντικό ρόλο παίζει στην εξέλιξη ενός κράτους. Για το λόγο αυτό, το διεθνές δίκαιο προσπαθεί να κατοχυρώσει επίσημα το δικαίωμα στην εκπαίδευση εδώ και περίπου έναν αιώνα, έτσι ώστε να υπάρχει μια κατοχύρωση του για όλα τα μέλη τη διεθνούς κοινότητας. Η στέρηση του δικαιώματος αυτού, καθιστά εν τέλει την πρόσβαση και σε άλλα δικαιώματα θεωρητική, και το άτομο ευάλωτο σε παραβιάσεις των δικαιωμάτων του (Συνήγορος Του Πολίτη, 2015).

Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναλύσουμε τον καταλυτικό ρόλο που έπαιξε η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την προώθηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση.

Κεφάλαιο 3: Οι θεμελιώδεις νομικές διατάξεις περί του δικαιώματος στην εκπαίδευση στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο

3.1) Εισαγωγικές σκέψεις

Από το 1215 με την Magna Carta , η ανθρωπότητα έχει ξεκινήσει να αναφέρεται στον όρο δικαιώματα, να τα διεκδικεί και να τα προωθεί με κάθε ευκαιρία . Τι σημαίνει όμως η λέξη δικαίωμα η οποία αναφέρεται τόσο σε ηθικά όσο και νομικά δικαιώματα, κατοχυρωμένα από το Διεθνές Δίκαιο; Η λέξη δικαίωμα αναφέρεται σε ηθικές διεκδικήσεις που είναι αναφαίρετες και εγγενείς σε όλα τα άτομα εξαιτίας της ανθρώπινης φύσης τους, καθώς όλοι γεννιούνται ίσοι τόσο στην αξιοπρέπεια , όσο και στα δικαιώματα . Οι διεκδικήσεις αυτές έχουν μετουσιωθεί και διατυπωθεί σε ένα σύνολο κανόνων που σήμερα αποκαλούμε Δικαιώματα του Ανθρώπου. Τα δικαιώματα αυτά με τη σειρά τους έχουν μετουσιωθεί σε νομικά δικαιώματα, που έχουν θεσπιστεί σύμφωνα με τις νομοπαρασκευαστικές διαδικασίες των κοινωνιών, τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο (Levin, 2013).

3.2) Η κατοχύρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Όπως αναφέραμε και παραπάνω, το Δεκέμβριο του 1948, υιοθετήθηκε η Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, μία διασφάλιση ουσιαστικά της διεθνούς και κοινωνικής τάξης, στο πλαίσιο της οποίας θα πραγματώνονταν πλήρως όλα τα δικαιώματα (Levin, 2013).⁴⁷ Η διεθνής διάσκεψη για τα δικαιώματα του ανθρώπου που συγκλήθηκε στη Τεχεράνη το 1968 κατέληξε ομόφωνα στο ότι η Οικουμενική Διακήρυξη

⁴⁷ Leah Levin, «Ανθρώπινα Δικαιώματα- Ερωτήσεις Και Απαντήσεις », Unesco , Θέμις 2013, σελ 13

των δικαιωμάτων του ανθρώπου «δηλώνει μια κοινή κατανόηση των λαών του κόσμου αναφορικά με τα αναφαίρετα και απαραβίαστα δικαιώματα όλων των μελών της ανθρώπινης οικογένειας και αποτελεί μια υποχρέωση για τα μέλη της διεθνούς κοινότητας». ⁴⁸

Λίγο αργότερα την Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στις 4 Νοεμβρίου του 1950 βασιζόμενη στις αρχές της Οικουμενικής Διακήρυξης, υιοθετήθηκε στη Ρώμη η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) από τα κράτη μέλη του Συμβουλίου Της Ευρώπης. Ο σκοπός της Σύμβασης είναι η αναγνώριση των δικαιωμάτων και η αποτελεσματική εφαρμογή τους σε παγκόσμιο επίπεδο, εξασφαλίζοντας έτσι την ειρηνική συμβίωση των συμβαλλομένων μελών (ΣυμβΕυρ, 2010).⁴⁹ Η Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, (ΕΣΔΑ), αποτελεί ένα από τα πρώτα και σημαντικότερα επιτεύγματα του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΣυμβΕυρ, 2010) και βρίσκεται σε αρμονία με τους κύριους σκοπούς του Οργανισμού, ο οποίος τάσσεται υπέρ της ελευθερίας της έκφρασης και των μέσων ενημέρωσης, την ελευθερία του συνέρχεσθαι, της εκπαίδευσης, της ισότητας και την προστασία των μειονοτήτων.⁵⁰ Το Συμβούλιο της Ευρώπης προωθεί την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μέσω διεθνών συμβάσεων, που συνομολογούνται υπό την αιγίδα του, όπως πχ, η Σύμβαση για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών⁵¹ και της Ενδοοικογενειακής Βίας αλλά και τη Σύμβαση για το

⁴⁸ Διακήρυξη της Τεχεράνης που υιοθετήθηκε στη Διεθνή Διάσκεψη για τα Δικαιώματα Του Ανθρώπου στις 13 Μαΐου 1968, το απόσπασμα αναφέρεται στο βιβλίο «Ανθρώπινα Δικαιώματα-Ερωτήσεις Και Απαντήσεις» της Leah Levin, σελ 51

⁴⁹ Συμβούλιο της Ευρώπης, «Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», 1950, Το κείμενο της συγκεκριμένης έκδοσης παρουσιάζεται όπως τροποποιήθηκε από τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 14 (ΣΣΣΕ No. 194) από τη θέση του σε ισχύ την 1η Ιουνίου 2010

⁵⁰ Council Of Europe «Who We Are – Values», Web : 7/3/2017

⁵¹ Η σύμβαση συστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη στις 11/05/2011 από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Στις Βρυξέλλες στις 4 Μαρτίου 2016 προτάθηκε προσχώρηση της ΕΕ στη Διεθνή Σύμβαση για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας. Η πρόταση για την

έγκλημα στον κυβερνοχώρο. Παρακολουθεί την πρόοδο των κρατών μελών σε αυτούς τους τομείς και κάνει συστάσεις μέσω ανεξαρτήτων φορέων παρακολούθησης Και εμπειρογνομόνων (ΣυμβΕυρ, 2017).

Έτσι, για πρώτη φορά σε διεθνές επίπεδο μια ομάδα 47 δημοκρατικών ευρωπαϊκών κρατών (ανάμεσά τους 27 κράτη μέλη της ΕΕ), αποφάσισε να προστατεύσει με ειδικούς νομικούς μηχανισμούς, όσα από τα δικαιώματα του ανθρώπου γίνονται σήμερα αποδεκτά ως το θεμέλιο κάθε δημοκρατικής κοινωνίας. Η προάσπιση των οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων πραγματοποιείται από τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη⁵², που υπογράφηκε στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, το 1961. Ωστόσο, με το Πρώτο Πρωτόκολλο προστατεύει κι άλλα δικαιώματα όπως η ιδιοκτησία και το δικαίωμα στην εκπαίδευση.⁵³ Η **Εικόνα 1** που παρατίθεται στη διπλανή σελίδα παρουσιάζει ένα Επετειακό γραμματόσημο της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών.⁵⁴ Σημαντική πρωτοτυπία της σύμβασης δεν είναι μόνο η κατοχύρωση θεμελιωδών δικαιωμάτων, αλλά και η θέσπιση ενός θεσμικού μηχανισμού, ικανού να προστατέψει τα δικαιώματα αυτά, όπως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε συνεργασία με την Επιτροπή Υπουργών του

προσχώρηση στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης θα συζητηθεί στο Συμβούλιο των Υπουργών και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, του οποίου η έγκριση είναι απαραίτητη για την υπογραφή της Σύμβασης από την πλευρά της ΕΕ. 12 κράτη μέλη (Αυστρία, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Ιταλία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία) έχουν ήδη επικυρώσει τη Σύμβαση. 13 ακόμη κράτη μέλη την έχουν υπογράψει αλλά δεν την έχουν ακόμη επικυρώσει. Τους επόμενους μήνες αναμένονται περισσότερες υπογραφές και επικυρώσεις. Η Ελλάδα είναι θετική προς τη σύμβαση αυτή όμως δεν έχει ακόμα επικυρωθεί.

⁵² Υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης στο Τορίνο στις 18 Οκτωβρίου 1961

Έναρξη ισχύος : 26 Φεβρουαρίου 1965 σύμφωνα με το άρθρο 35

Κείμενο : Σειρά Ευρωπαϊκών Συμβάσεων Νο. 35

Στην Ελλάδα, επικυρώθηκε με το Ν. 1426 της 20/21 Μαρτίου 1984 : «Για την κύρωση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη» (ΦΕΚ 32, τ. Α΄).

⁵³ Λίνος Αλέξανδρος Σισιλιάνος, «Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων – Ερμηνεία Κατά Άρθρο», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2013

⁵⁴ Η εικόνα αυτή προέρχεται από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια με άρθρο «Ευρωπαϊκή Σύμβαση Για Τα Δικαιώματα Του Ανθρώπου» και παρουσιάζει το επετειακό γραμματόσημο της Σύμβασης για τα 25 της χρόνια.

Συμβουλίου της Ευρώπης που επιβλέπει την εφαρμογή των αποφάσεων και τη λήψη μέτρων για τη σωστή λειτουργία τους (Λινός, 2013).

Οι διάφορες συμβάσεις υιοθετούνται για να υπενθυμίζουν αλλά και να εκπαιδεύουν την ανθρωπότητα προκειμένου να αποφεύγονται οι φρικαλεότητες του

παρελθόντος (Levin, 2013), γιατί και η συνεχής τήρηση των δικαιωμάτων χρειάζεται διαρκή εγρήγορση, με την εκπαίδευση στα δικαιώματα του ανθρώπου να παίζει σημαντικό ρόλο στη επίτευξη του στόχου αυτού (Levin, 2013).

Ο Κόφι Ανάν⁵⁵ σε μία δήλωσή του το 2004, με αφορμή τη Διεθνή Ημέρα Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ανέφερε πως πρέπει να σταματήσει οποιαδήποτε στερεοτυπία θέλει την εκπαίδευση ως μια έννοια συνυφασμένη των σχολειών, και πως οφείλουμε να τη δούμε σαν ένα απαραίτητο εφόδιο για μια αξιοπρεπή και υγιή ζωή (Κόφι Ανάν, 2004).⁵⁶ Επομένως η εκπαίδευση στα δικαιώματα του ανθρώπου δεν είναι μια έννοια που εξαντλείται στην πρωτοβάθμια ή στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά περιλαμβάνει μια οποιαδήποτε παιδαγωγική δραστηριότητα αλλά και όποια προσπάθεια

Εικόνα 1

⁵⁵ Ο Κόφι Ανάν ήταν ο έβδομος γενικός γραμματέας του Ο.Η.Ε. από το 1997 μέχρι το 2006, Wikipedia, web : 9/5/2017

⁵⁶ Το απόσπασμα αυτό αναφέρεται στο βιβλίο της Leah Levin, «Ανθρώπινα Δικαιώματα- Ερωτήσεις Και Απαντήσεις », Unesco , Θέμις 2013,σελ 28

ευαισθητοποίησης για την προώθηση της κουλτούρας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και την καθολική αποδοχή και εφαρμογή τους (Levin, 2013). Άλλωστε η γνώση των κανόνων που αφορούν τα δικαιώματα του ανθρώπου αλλά και των μηχανισμών για την προστασία τους, δίνει στα άτομα μια ξεχωριστή ισχύ προκειμένου να γνωρίζουν, να διεκδικούν και να δέχονται τόσο τα δικαιώματα τους, όσο και των άλλων (Levin, 2013). Η Οικουμενική Διακήρυξη (άρθρο 26) δηλώνει ότι η εκπαίδευση οφείλει *«να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην ενίσχυση του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών»*.

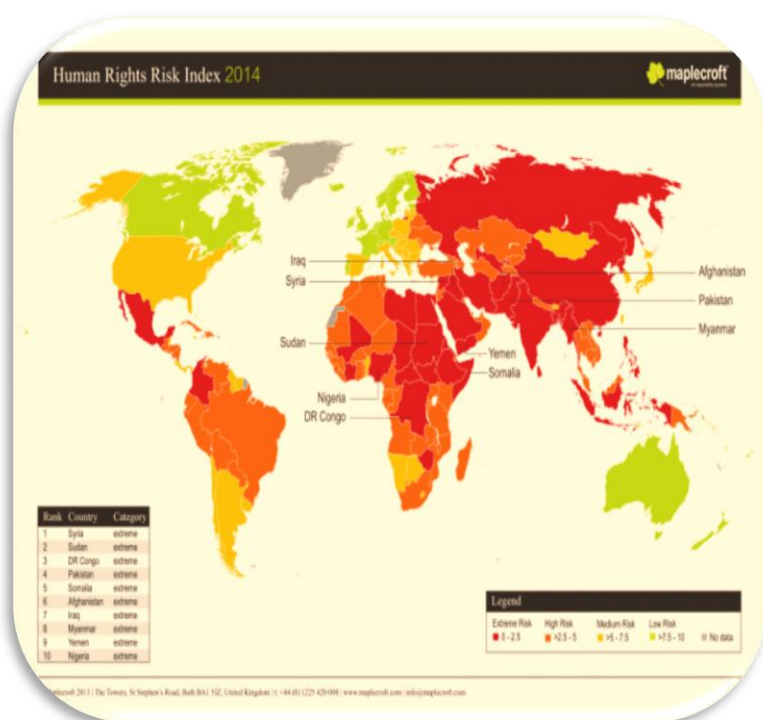
Τα παιδιά, τα δικαιώματα τους και η προστασία τους, είναι ένα φαινόμενο που απασχολεί τις κοινωνίες εδώ και αρκετά χρόνια. Για το λόγο αυτό, όλες οι συμβάσεις που υπογράφονται, έχουν ως αναπόσπαστο κομμάτι τους τη λήψη μέτρων για την ευημερία των παιδιών, καθώς είναι τα μοναδικά ίσως θύματα των πιο «απάνθρωπων» ανθρωπίνων πράξεων (Κόφι Αναν, 2011).⁵⁷

Η ΕΣΔΑ επομένως, εν συνεχεία της Οικουμενικής Διακήρυξης, αποδέχεται το δικαίωμα στην εκπαίδευση και το προστατεύει και η ίδια με το άρθρο 2 του πρώτου πρόσθετου πρωτοκόλλου, το οποίο αναφέρει πως κανένας δεν πρέπει να στερείται το δικαίωμα της εκπαίδευσης και πως τα κράτη οφείλουν να σέβονται και να στηρίζουν τη μόρφωση που επιλέγουν οι γονείς να δώσουν στα παιδιά τους σύμφωνα με *«τας ιδίας αυτών θρησκευτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις»* (ΣυμβΕυρ, 2010).

⁵⁷ Alderson Priscilla. «*Young Children's Rights*», Google Books, Jessica Kindsley Publishers London and Philadelphia, 2008. Web: 07/3/ 2017.

3.3) Καταληκτικές σκέψεις

Παρά το γεγονός όμως ότι έχουν υιοθετηθεί τόσες συμβάσεις σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου και κατ'επέκταση του παιδιού, υπάρχουν ακόμα πολλές χώρες όπου τα δικαιώματα των ανθρώπων καταπατώνται καθημερινά, είτε εξαιτίας πολέμων, είτε λόγω έλλειψης σωστής ενημέρωσης των κοινωνιών για τα δικαιώματά τους. Ο ακόλουθος χάρτης μας δείχνει την κατάσταση κάθε χώρας στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.⁵⁸

Βλέπουμε επομένως πως χώρες η Συρία και το Ιράκ είναι με χρώμα κόκκινο, όπως είναι φυσικό εξαιτίας της παρούσας κατάστασης τους, ενώ άλλες χώρες, όπως οι Σκανδιναβικές έχουν τον απόλυτο έλεγχο των δικαιωμάτων τους. Η Ελλάδα, σύμφωνα με το χάρτη αυτό, βρίσκεται

⁵⁸ Luxton Emma, «10 Things To Know About Human Rights», World Economic Forum, December 2015

στη κατηγορία της μέσης επικινδυνότητας ως προς την παραβίαση των σχετικών δικαιωμάτων δικαιωμάτων, μαζί με πολλά άλλα Ευρωπαϊκά κράτη, όπως η Ισπανία και η Ιταλία, γεγονός αρκετά αισιόδοξο καθώς δίνει περιθώρια εξέλιξης χωρίς να υπάρχει όμως άμεση αναγκαιότητα, όπως η Υεμένη και το Σουδάν. Βλέπουμε λοιπόν πως συγκριτικά με άλλα κράτη η ΕΣΔΑ, έχει βοηθήσει την ΕΕ να στηρίζει και να προωθεί τα ανθρώπινα δικαιώματα και να αποφεύγεται η καταπάτηση των δικαιωμάτων .

Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το οποίο υπάρχει για να εξετάζει καταγγελίες σχετικά με την καταπάτηση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ανάμεσά τους και το δικαίωμα στην εκπαίδευση.

Κεφάλαιο 4: Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

4.1) Το δικαστήριο

Τα Ηνωμένα Έθνη έχουν λάβει χιλιάδες αναφορές από πολίτες και οργανώσεις σχετικά με φερόμενες παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους (Levin, 2013). Ήδη από το 1950 με τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου, εκδηλώθηκε η ανάγκη της δημιουργίας ενός θεσμού, ο οποίος θα ήταν αρμόδιος για την υπεράσπιση υποθέσεων καταπάτησης των δικαιωμάτων αυτών, έτσι εννέα χρόνια αργότερα, στις 21 Ιανουαρίου του 1959 δημιουργήθηκε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων από το Συμβούλιο της Ευρώπης και από τότε έχει έδρα του το Στρασβούργο (Nugent, 2010).⁵⁹ Για το λόγο αυτό και το ΕΔΑΑ δεν αποτελεί θεσμικό όργανο της ΕΕ, αλλά όργανο του ΣτΕ.

⁵⁹ Nugent Neil, «Πολιτική Και Διακυβέρνηση Στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Ιστορία, Θεσμοί, Πολιτικές», Γ Πλήρως αναθεωρημένη έκδοση , επιμέλεια Μενδρινού Μαρία, Αθήνα: Σαββάλας 2010, σελ 311

Εικόνα 1 ⁶⁰

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων συστάθηκε με σκοπό να εκδικάζει προσφυγές πολιτών κατά παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους και ήδη έως το 2008, μέσα σε πενήντα δηλαδή χρόνια είχε εκδικάσει δέκα χιλιάδες υποθέσεις (Court Of Human Rights, 2008). ⁶¹ Η ΕΕ με την υπογραφή της συνθήκης της Λισαβόνας, υποχρεώθηκε και να υπογράψει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ως συνέπεια αυτού εκδηλώθηκε η ανάγκη δημιουργίας ενός δικαστηρίου όπου θα εκδίκαζε υποθέσεις παραβίασης των δικαιωμάτων αυτών. Έτσι, καθιερώθηκε και το ΕΔΔΑ, ένας πρόσθετος δικαστικός έλεγχος για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Βασικός κανόνας για την προσφυγή στο ΕΔΔΑ είναι η εξάντληση των

⁶⁰ Η εικόνα απεικονίζει το ΕΔΔΑ, στο Στρασβούργο, European Court Of Human Rights, « Human Rights Building », Web: Μάρτιος 2017

⁶¹ European Court Of Human Rights, « The Court. A Brief And Practical Guide To EU Law», (2008): 56-68. Web: Μάρτιος 2017

εθνικών θεσμικών μέσων και έπειτα η επικοινωνία του πολίτη ή της μη κυβερνητικής οργάνωσης με το Δικαστήριο , μέσω επιστολής συστημένης στη μητρική γλώσσα του αποστολέα (Court Of Human Rights, 2017). Δικαίωμα για προσφυγή στο δικαστήριο δεν έχουν αφενός οι δημόσιες υπηρεσίες και αφετέρου πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

Το ΕΔΔΑ απαρτίζεται από 47 δικαστές, οι οποίοι εκλέγονται από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης, μέσα από τους καταλόγους των τριών υποψηφίων που προτείνονται από κάθε κράτος, έτσι ώστε να εκπροσωπείται κάθε κράτος στο Δικαστήριο. Ο δικαστής που προτάθηκε και ψηφίστηκε από το κοινοβουλευτικό συμβούλιο της Ευρώπης το 2011 να εκπροσωπεί την Ελλάδα είναι ο καθηγητής της νομικής σχολής Αθηνών Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος, ο οποίος είναι δικαστής στο ΕΔΔΑ από τις 19 Μαΐου του 2011 και θα είναι και για τα επόμενα δύο χρόνια, μέχρι να ολοκληρώσει τη μη ανανεώσιμη θητεία των εννέα χρόνων (Court Of Human Rights, 2011).⁶² Ο ίδιος αναφέρει πως καθημερινά στέλνονται δεκάδες αιτήσεις παραβίασης στο δικαστήριο, τόσο ελληνικές όσο και άλλων ευρωπαϊκών χωρών, χωρίς όμως να τοποθετεί την παραβίαση της εκπαίδευσης ως κύριο πρωταγωνιστή (Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος, 2011) .⁶³

Οι δικαστές διεκπεραιώνουν αμερόληπτο έργο χωρίς να εκπροσωπούν τη χώρα τους, καθώς κάτι τέτοιο θα ήταν ενάντια στους κανόνες του ίδιου του Δικαστηρίου. Όταν οι δικαστές θεωρήσουν πως μια προσφυγή χρήζει άμεσης παρέμβασης, τότε παίρνουν αποφάσεις, οι οποίες είναι δεσμευτικές και αναγκάζουν το κράτος από τα οποίο προέρχεται ο αιτών να τροποποιήσει τη νομοθεσία του καθώς και τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται (Court Of Human Rights, 2017). Έτσι, από τη στιγμή που μια υπόθεση φτάσει στο δικαστήριο, είτε από τον αιτών είτε από

⁶² European Court Of Human Rights, « Composition Of The Court », Web: Μάρτιος 2017

⁶³ Φοίβος Οικονομίδης, «Η Ελλάδα Έχει Προβλήματα Με Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα», Ελευθεροτυπία, 2011. Web. Απρίλιος 2017.

νομικό του εκπρόσωπο, τότε ξεκινάει η διαδικασία απόφασης του δικαστηρίου.

Στη χώρα μας, σε περίπτωση υποτιθέμενης παραβίασης θεμελιωδών δικαιωμάτων, δεν υπάρχει κάποιο ειδικό αρμόδιο δικαστήριο στο οποίο να μπορεί κάποιος να απευθυνθεί, υπάρχει όμως η Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου, η οποία αποτελεί ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της Πολιτείας σε θέματα προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και σκοπός της είναι η συνεχής επισήμανση σε όλα τα όργανα της Πολιτείας, της ανάγκης για μία αποτελεσματική κατοχύρωση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Europra, 2016). Στην Ελλάδα, ανάλογα με τη φύση του αδικήματος, ο αιτών μπορεί να απευθυνθεί στα αστικά, ποινικά ή διοικητικά δικαστήρια της χώρας, ανάλογα το δικαίωμα που έχει παραβιαστεί, έπειτα η ύπαρξη ή μη προσβολής θεμελιώδους δικαιώματος ελέγχεται βάσει των εθνικών κανόνων ουσιαστικού δικαίου και όταν ο αιτών δεν μπορέσει να «δικαιωθεί», τότε μπορεί να προσφύγει στο ΕΔΔΑ (Europra, 2016) .⁶⁴

⁶⁴ Europra- European justice «Θεμελιώδη δικαιώματα - Ελλάδα», Τελευταία επικαιροποίηση: 15/11/2016, Web: Μάρτιος 2017

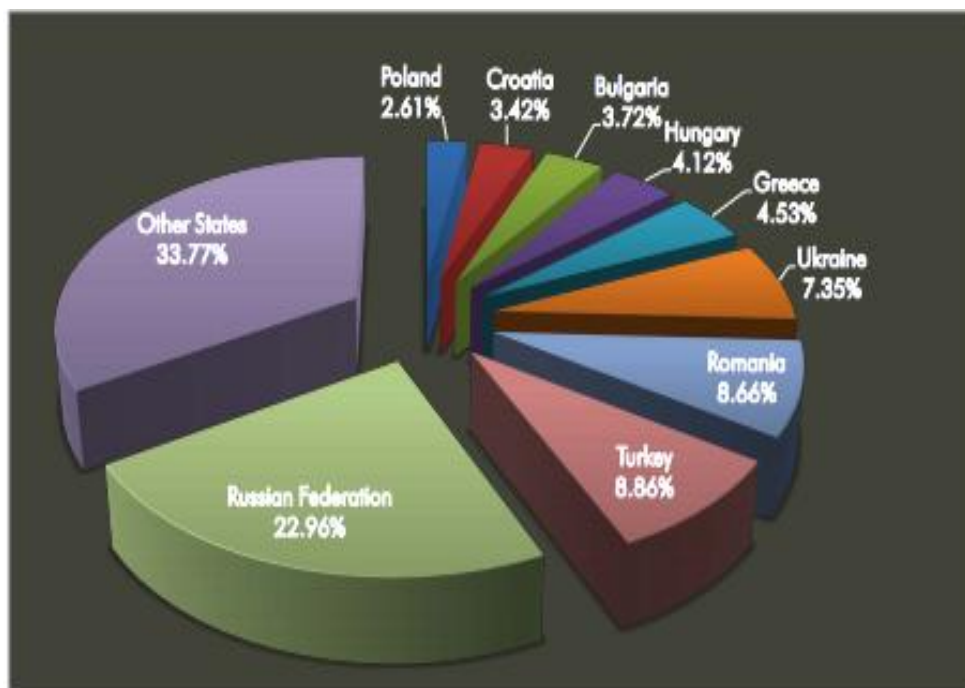
4.2) Οι Υποθέσεις Του Δικαστηρίου

Κάθε χρόνο εκατοντάδες πολίτες, οργανισμοί, ακόμα και ολόκληρα κράτη, αιτούνται για παραβίαση των δικαιωμάτων τους Στο Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Οι παραβιάσεις ποικίλουν, τα τελευταία δέκα έτη επικρατούν αιτήσεις για διακρίσεις, για δικαίωμα σε ελεύθερες εκλογές, για το σύμφωνο συμβίωσης, για το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και ακρόαση, ακόμα και για δικαίωμα στην ίδια τη ζωή. Η παρούσα εργασία αναφέρεται στην εκπαίδευση, γιατί και θα αναφερθούμε σε υποθέσεις για «παραβίαση» του δικαιώματος της εκπαίδευσης. Οι υποθέσεις της Ελλάδας που έφτασαν στο δικαστήριο (με θέμα την εκπαίδευση) δεν είναι πολλές και αφορούν κυρίως Ρομά (ECHR, 2015).⁶⁵ Το παρακάτω σχεδιάγραμμα⁶⁶ δείχνει το ποσοστό αιτήσεων διαφόρων χωρών, όπως και της Ελλάδας, τη χρονιά του 2016, για παραβιάσεις διαφόρων δικαιωμάτων.

⁶⁵ European Court Of Human Rights, « Press Country Profile- Ελλάδα », Ιούλιος 2015, Web: Μάρτιος 2017

⁶⁶ Το διάγραμμα προέρχεται από το άρθρο του European Court Of Human Rights, «The European Court Of Human Rights In Facts & Figures», 2016, Web: Μάρτιος 2017

Διάγραμμα 1

Τη χρονιά του 2016 δεν έγινε καμία καταγγελία με θέμα την εκπαίδευση στο δικαστήριο, ούτε από την Ελλάδα, ούτε από κάποιο άλλο Ευρωπαϊκό κράτος, όπως μας φανερώνει το παρακάτω διάγραμμα⁶⁷, γεγονός αρκετά ανακουφιστικό, καθώς δηλώνει πως δεν γίνεται κάποια παραβίαση του εν λόγω δικαιώματος, ή μη ανακουφιστικό για τις περιπτώσεις όπου το δικαίωμα παραβιάζεται και αποσιωπείται.

⁶⁷ Το διάγραμμα προέρχεται από το άρθρο του European Court Of Human Rights, «The European Court Of Human Rights In Facts & Figures», 2016, Web: Μάρτιος 2017

Διάγραμμα 2

2016	2016																Other Articles of the Convention												
	Total number of judgments	Judgments finding at least one violation	Friendly settlements	Other judgments ²	Right to life - deprivation of life	Lack of effective investigation	Inhuman or degrading treatment	Prohibition of torture	Lack of effective investigation	Conditional investigations	Prohibition of slavery/forced labour	Right to liberty and security	Right to a fair trial ⁴	Length of proceedings	Non-enforcement	No punishment without law	Freedom of thought, conscience and religion	Freedom of assembly and association	Freedom of expression	Right to marry	Right to an effective remedy	Prohibition of discrimination	Protection of property	Right to education	Right to free elections	Right not to be tried or punished twice			
	Total	Total	Total	Total	Total	2	2	3	3	3	3	4	5	6	6	6	7	8	9	10	11	12	13	14	PI-1	PI-2	PI-3	PI-4	
Albania	10	10													1	9							7		6				
Andorra	2	1	1														1						1						
Armenia	15	13	2			1	1			1			4	10												4			
Austria	10	6	4												1	4					1								
Azerbaijan	16	16					1		4	3			10	6	1						5				1	4		8	
Belgium	11	5	5	1					1	2		2	2					1					1						
Bosnia and Herzegovina	2	2																					1					3	
Bulgaria	37	33	2		2				6	2		6	9		1		9	4				7		14		1			
Croatia	34	25	8		1		1		1				6	3		1	1	1				1	2	10					
Cyprus	3	2	1					1	1			2																	
Czech Republic	5	2	3									3	1																
Denmark	3	1	2																						1				
Estonia	5	3	2							1			2							1									
Finland	1	1																		1									
France	23	14	8		1	1			5	2		7	3				3	2											
Georgia	4	4										3	1				1											1	
Germany	18	4	13	1					1				2				1												
Greece	45	41	4						17	1	1	1	7	2	16	1	3	1				21		1				1	
Hungary	41	40			1				7			4	3	16			3	6	1			6		7					
Iceland	0																												
Ireland	0																												
Italy	15	10	3	2			1		2	2		6	2	1			5					8	1	1					
Latvia	16	9	7						1	2		4	1	1			1											1	
Liechtenstein	1	1												1	1								1						

4.2.α) Υπόθεση 1^η : Sampani and Others V. Greece

Όπως μας αναφέρει ο καθηγητής της νομικής σχολής Αθηνών Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος, καθημερινά έχουν να αντιμετωπίσουν δεκάδες υποθέσεις που στέλνονται στο δικαστήριο, μερικές από αυτές μάλιστα προέρχονται από τη χώρα μας. Στο παρόν κεφάλαιο θα εξετάσουμε

υποθέσεις που αφορούν την καταπάτηση του δικαιώματος της εκπαίδευσης στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία.

Στις 7 Οκτωβρίου 2009, έφτασε στο Δικαστήριο μια υπόθεση Ρομά⁶⁸, όπου αφορούσε την περιοχή Ψαρά στον Ασπρόπυργο, όπου η αποτυχία των αρχών να ενσωματώσουν τα παιδιά των Ρομά στο κανονικό εκπαιδευτικό σύστημα ανήλθαν σε διακρίσεις εναντίον τους, καθώς και σε παραβίαση του άρθρου 14 (απαγόρευση διακρίσεων) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, σε συνδυασμό με το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 1 (δικαίωμα στην εκπαίδευση), (ΕΔΔΑ, 2012).

Στην περίπτωση αυτή, στην περιοχή Ψαρά, οι μαθητές Ρομά, παραπέμπονταν μονάχα σε ένα συγκεκριμένο σχολείο, το οποίο όχι μόνο δεν είχε σωστές εγκαταστάσεις για τη φοίτηση ανήλικων μαθητών, αλλά δεν παρείχε και στους μαθητές την άρτια εκπαίδευση, καθώς οι περισσότεροι από αυτούς δεν μιλούσαν την ελληνική ως μητρική γλώσσα και αντιμετώπιζαν προβλήματα στην κατανόηση της διδακτικής ύλης (ΕΔΔΑ, 2012). Οι γονείς των μαθητών είχαν πολλές φορές προβεί στις αρχές για τη λύση του ζητήματος, χωρίς ανταπόκριση, ενώ το Υπουργείο παιδείας ζήτησε από τον δήμαρχο της περιοχής τη συγχώνευση των σχολείων με σκοπό την αλληλεπίδραση μαθητών Ρομά με μη Ρομά μαθητές. Ο δήμαρχος αρνήθηκε, ισχυριζόμενος πως η κίνηση αυτή θα οδηγούσε σε κοινωνικά, πολιτιστικά και εκπαιδευτικά προβλήματα, καθώς οι μαθητές Ρομά έχουν ήδη δημιουργήσει μια μορφή «γκέτο» (ΕΔΔΑ, 2012).

Η απόφαση του Δικαστηρίου ήταν πως τα παιδιά αυτά δεν λαμβάνουν τη σωστή εκπαίδευση που δικαιούνται, και επισήμανε πως είναι απαραίτητο να μεταφερθούν σε σχολεία που φοιτούν και μη Ρομά μαθητές, ενώ εκείνοι που έχουν ήδη τελειώσει τη φοίτηση τους, πρέπει

⁶⁸ European Court Of Human Rights, Case Of "Sampani And Others V. Greece (Application No. 59608/09)", Press Release 11.12.2012, Web: 17/04/2017

να εγγραφούν σε σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, ή άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα που έχουν συσταθεί από το Υπουργείο Παιδείας στο πλαίσιο του προγράμματος Δια Βίου Μάθησης (ΕΔΔΑ, 2012).

Το δικαστήριο επισήμανε πως η Ελλάδα, όπως και άλλες χώρες δεν έχουν τα απαραίτητα εφόδια για να προσφέρουν στους Ρομά την κατάλληλη εκπαίδευση, και ειδικά στους Ρομά που δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα. Επισήμανε όμως πως η Ελλάδα, δεν είχε λάβει υπόψη της τις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών Ρομά, και έτσι έπρεπε να καταβάλει το ποσό των χιλίων ευρώ για κάθε μία από τις υποψήφιες οικογένειες για ηθική βλάβη και 2.000 ευρώ για τα έξοδα τους σε σχέση με τη δίκη της υπόθεσης αυτής (ΕΔΔΑ, 2012).

4.2.β) Υπόθεση 2^η : “Lavida and Others V. Greece

Στη χώρα μας, η πλειονότητα των περιστατικών που έχουν φτάσει στο ΕΔΑΑ αφορούν την εκπαίδευση των Ρομά, η καλύτερα την καταπάτηση του δικαιώματος τους για εκπαίδευση. Θα αναφερθεί επομένως, άλλο ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της περίπτωσης της οικογένειας Lavida κατά Ελλάδος (ΕΔΑΑ,2013).⁶⁹

Στην υπόθεση αυτή, τα παιδιά των Ρομά, δεν αποκλείονταν από την εκπαίδευση, αλλά τοποθετούνταν συστηματικά σε σχολεία όπου οι μαθητές ήταν αποκλειστικά Ρομά, δημιουργώντας έτσι μια συνθήκη αποκλεισμού αλλά και φυλετικού διαχωρισμού και ανισότητας (ΕΔΑΑ,2013). Οι 23 Έλληνες υπήκοοι που προσέφυγαν στο δικαστήριο, εκπροσωπούμενοι από τον μη κερδοσκοπικό οργανισμό Helsinki⁷⁰, είναι κάτοικοι των Σοφάδων, μιας περιοχής στη Θεσσαλία όπου ένα τμήμα της κατοικείται αποκλειστικά από Ρομά. Στην περιοχή αυτή, όλα τα παιδιά Ρομά υποχρεούνται να φοιτήσουν σε ένα και μοναδικό σχολείο, ανεξαρτήτως του εάν είναι το πιο κοντινό ή όχι στο σπίτι τους, όπως ορίζεται από την επίσημη ζώνη χαρτών (ΕΔΑΑ,2013). Για το ζήτημα αυτό συστάθηκε ειδική αντιπροσωπεία η οποία και έστειλε γράμμα προς το υπουργείο παιδείας, τονίζοντας τη φύση του προβλήματος και επισημαίνοντας πως το ζήτημα αυτό παραβιάζει μια σειρά νομοθετημάτων, τόσο της ελληνικής νομοθεσίας όσο και των

⁶⁹ European Court Of Human Rights, Case Of “Lavida And Others V. Greece (Application No. 7973/10)”, Press Release, 30/05/2013, Web: 17/04/2017

⁷⁰ Η Ελληνική Ομάδα για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων (ΕΟΔΜ) δημιουργήθηκε ως το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Ομάδας για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων τον Ιανουάριο του 1992. Τα μέλη της ίδρυσαν Το Ελληνικό Παρατηρητήριο Των Συμφωνιών Του Ελσίνκι (ΕΠΣΕ) στα τέλη του 1992, ύστερα από παρότρυνση της Διεθνούς Ομοσπονδίας Ελσίνκι για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Ο δηλωμένος σκοπός της είναι "να παρακολουθεί, να δημοσιοποιεί, να ασκεί πίεση και να παρεμβαίνει για θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διακρίσεων στην Ελλάδα, και, περιστασιακά, στα Βαλκάνια. Επίσης, παρακολουθεί συντονισμένα τα ελληνικά και βαλκανικά μέσα μαζικής ενημέρωσης όσον αφορά ρατσιστικά, μισαλλόδοξα ή εθνικιστικά στερεότυπα μίσους. Wikipedia. Web: 17/04/2017

Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, καμιά απάντηση όμως δεν ήλθε ποτέ από το υπουργείο και έτσι η υπόθεση παραπέμφθηκε στο ΕΔΑΑ στις 7 Ιανουαρίου του 2010 (ΕΔΑΑ,2013).

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η συνεχιζόμενη φύση αυτής της κατάστασης και η άρνηση του κράτους να λάβει μέτρα κατά των διακρίσεων αυτών, συνεπάγεται ως ένα είδος ρατσισμού και παραβίαση του δικαιώματος της εκπαίδευσης (ΕΔΑΑ,2013). Για το λόγο αυτό και ζήτησε από την ελληνική κυβέρνηση και τις αρμόδιες αρχές την μεταφορά των παιδιών Ρομά σε κανονικό σχολείο, προκειμένου να τερματιστεί η αίσθηση της διάκρισης. Τέλος, το δικαστήριο έκρινε ότι η Ελλάδα έπρεπε να καταβάλει το ποσό των χιλίων ευρώ για κάθε μία από τις υποψήφιες οικογένειες για ηθική βλάβη και 2.000 ευρώ για τα έξοδα τους σε σχέση με τη δίκη της υπόθεσης αυτής (ΕΔΑΑ,2013).

Αυτές ήταν μονάχα δύο από τις πολλές υποθέσεις του δικαστηρίου που αφορούν την παραβίαση του πρώτου πρωτοκόλλου του Άρθρου 2, το οποίο αφορά την εκπαίδευση. Το κράτος μας φαίνεται να έχει προσφυγές μόνο από Ρομά, οι οποίοι στο τέλος δικαιώνονται και αποζημιώνονται, γεγονός αρκετά αισιόδοξο για την ακεραιότητα στο ζήτημα της εκπαίδευσης. Θα πρέπει όμως να αναρωτηθούμε και για άλλα κράτη, εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης τα οποία δεν συμμετέχουν Στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων Του Ανθρώπου, είναι άραγε η κατάσταση η ίδια ή οι φυλετικοί και οι ταξικοί διαχωρισμοί λειτουργούν ως τροχοπέδη στην εκπαίδευση των παιδιών;

4.3) Καταληκτικές παρατηρήσεις

Μία ουσιαστική θέση στη λειτουργία των διεθνών οργανισμών ως προς την προστασία των δικαιωμάτων και ιδιαίτερα στην εκπαίδευση έχουν τα διεθνή δικαστήρια.

Σε κάθε δημοκρατικό κράτος, απαραίτητη προϋπόθεση για τη διαδικασία λήψης αποφάσεων είναι η δημιουργία ενός νομικού πλαισίου, αν και η ΕΕ δεν είναι κράτος, αλλά ένας ιδιότυπος διεθνής οργανισμός, έχει δημιουργήσει και εκείνη ένα νομικό πλαίσιο για την συνεργασία των χωρών μεταξύ τους και για το αμοιβαίο τους συμφέρον. Έτσι, τα κράτη μέλη παραιτήθηκαν οικειοθελώς από το δικαίωμα τους για ανεξάρτητη ενέργεια, με σκοπό να γίνουν μέλος της νομικής υποστήριξης της ΕΕ (Nugent, 2010) .⁷¹

Έτσι ,δημιουργήθηκε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής ένωσης, το οποίο έχει ως έδρα του το Λουξεμβούργο, καθώς ανήκει στην ΕΕ, και δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να συγχέεται με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Του Στρασβούργου, το οποίο αποτελεί δικαιοδοτικό όργανο του Συμβουλίου Της Ευρώπης (Nugent, 2010) .

Στο επόμενο και τελευταίο κεφάλαιο καταγράφονται και αναλύονται μερικοί από τους πιο σημαντικούς οργανισμούς που μάχονται για την προάσπιση και την προστασία του δικαιώματος στην εκπαίδευση στην ΕΕ.

⁷¹ Nugent Neil, «Πολιτική Και Διακυβέρνηση Στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Ιστορία, Θεσμοί, Πολιτικές», Γ Πλήρως αναθεωρημένη έκδοση , επιμέλεια Μενδρινού Μαρία, Αθήνα: Σαββάλας 2010

Κεφάλαιο 5: Η προστασία του δικαιώματος στην εκπαίδευση στις δράσεις διεθνών οργανισμών

5.1) Εισαγωγικές παρατηρήσεις

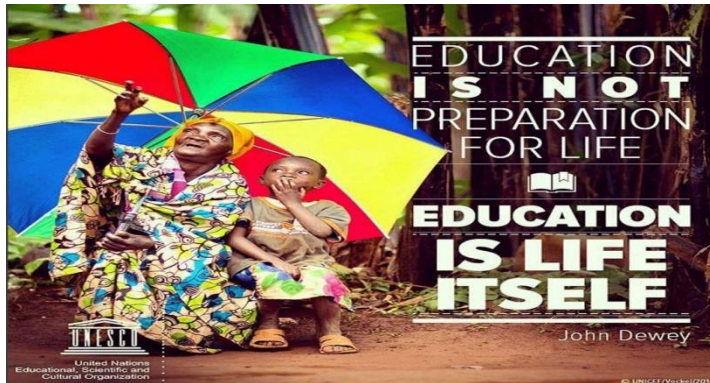
Ο χώρος της εκπαίδευσης έχει αλλάξει ριζικά κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο δεκαετιών. Σε όλο τον κόσμο, ολοένα και περισσότερα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να εκπαιδεύονται σε σχολεία και να αποκτούν τις γνώσεις που απαιτούνται για μια καλύτερη και ποιοτικότερη ζωή αλλά και για να ενισχύσουν τις ικανότητες που χρειάζονται για την επαγγελματική τους αποκατάσταση (ΟΟΣΑ, 2015)⁷².

Οι αλλαγές αυτές είναι αποτέλεσμα μετρήσεων και στοιχείων που συλλέχθηκαν από διάφορους οργανισμούς, κερδοσκοπικούς και μη, που ασχολούνται με την εκπαίδευση σαν ένα καθολικό και άνευ διακρίσεων δικαίωμα. Πριν από μερικά χρόνια, η εκπαίδευση αποτελούσε μονάχα στοιχείο της εκάστοτε εκπαιδευτικής πολιτικής του κάθε κράτους, σήμερα όμως με τα διάφορα τρέχοντα προγράμματα των διαφόρων οργανισμών εκπαιδευτικών, οικονομικών και άλλων, ο τομέας της εκπαίδευσης έχει εξελιχθεί αρκετά και δεν είναι έρμαιο της κρατικής ευχέρειας.

Οργανισμοί όπως ο ΟΟΣΑ, ΟΗΕ, το Συμβούλιο Της Ευρώπης κ.α, γνωρίζοντας πως η εκπαίδευση αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για την αειφόρο ανάπτυξη, μέσω νέων καινοτόμων προγραμμάτων έχουν δώσει στην εκπαίδευση μία νέα μορφή, που είτε ενισχύει το επίπεδο της ήδη υπάρχουσας επιμόρφωσης των κρατών, είτε τη δημιουργεί εκ νέου σε κράτη που δεν έχουν την δυνατότητα μίας επαρκούς εκπαίδευσης, όπως η Ουγκάντα ή άλλα κράτη υπανάπτυκτων οικονομιών (ΟΟΣΑ, 2015).

⁷² OECD (2015), «Education at a Glance 2015: OECD Indicators», OECD Publishing

ΕΙΚΟΝΑ 1⁷³

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί καταγράφονται μερικά από τα πιο γνωστά και σημαντικά προγράμματα ενίσχυσης και προώθησης της εκπαίδευσης, τόσο στην Ελλάδα , όσο και σε διεθνές επίπεδο.

5.2) Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

74

⁷³ Ανάρτηση από Unesco στο ινσταγκραμ . 11.1.2017

Ο Ο.Η.Ε ιδρύθηκε στις 24 Οκτωβρίου 1945, σε μια δύσκολη για την Ελλάδα περίοδο, και αρχικά αποτελείτο μονάχα από 51 χώρες οι οποίες δεσμεύτηκαν να ακολουθήσουν τις βασικές αρχές του Ο.Η.Ε όπως είναι η διεθνής ειρήνη. Σήμερα ο Ο.Η.Ε αποτελείται από 192 χώρες, δηλαδή από σχεδόν κάθε έθνος (UNRIC,2016) ⁷⁵.

Ο Ο.Η.Ε δεν είναι μια παγκόσμια κυβέρνηση και δεν νομοθετεί, παρέχει όμως μέσα για την επίλυση σημαντικών προβλημάτων αλλά και διαμορφώνει πολιτικές για θέματα που μας αφορούν όλους, όπως το κομμάτι της εκπαίδευσης, για το οποίο μπορεί να θεωρηθεί ως πατέρας καθώς οι δράσεις του έχουν εδώ και χρόνια διεθνή αντίκτυπο (UNRIC,2016). Ο Ο.Η.Ε δεν δρα μόνο αυτόνομα, αλλά ενημερώνει διάφορες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις για τις δράσεις του προκειμένου να λάβουν άμεση δράση και να συνεισφέρουν όσο μπορούν τόσο σε τομείς όπως η εκπαίδευση, όσο και άλλους εξίσου σημαντικούς τομείς. Σκοπός του είναι η βελτίωση της ευημερίας των ανθρώπων σ' ολόκληρο τον κόσμο και η διασφάλιση της ειρήνης.

Ο Ο.Η.Ε είχε 8 βασικούς άξονες για την παρούσα χιλιετία , ένα σχέδιο δράσης με το οποίο έχουν συμφωνήσει όλες οι χώρες και οι περισσότεροι παγκοσμίως αναπτυξιακοί οργανισμοί. Μέχρι το 2015 θα έπρεπε με βάση τους στόχους αυτούς να έχουν εκπαιδευτεί περισσότεροι δάσκαλοι και να έχουν χτιστεί περισσότερα σχολεία, καθώς ανάμεσα στους στόχους αυτούς σημαντική θέση είχε και έχει η προσπάθεια για καθολική εκπαίδευση. Συγκεκριμένα σύμφωνα με τα λόγια του Κόφι Αναν, Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, «...*Η επιτυχία θα απαιτήσει*

⁷⁴ Το λογότυπο του ΟΗΕ εγκρίθηκε στις 7 Δεκεμβρίου του 1946 και έχει ενσωματωθεί σε πολλά λογότυπα μελών του Ο.Η.Ε, ενώ χρησιμοποιείται επίσης σε γραμματόσημα των Ηνωμένων Εθνών. Η φωτογραφία είναι John Isaac και δείχνει τη σημαία των Ηνωμένων Εθνών, με το λευκό έμβλημα της σε γαλάζιο πεδίο, μπροστά από την έδρα του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη. UNITED NATIONS, web : 20/1/2017

⁷⁵ UNRIC, Τα Ηνωμένα Έθνη, «UNITED NATIONS» Copyright 2016

επίμονες προσπάθειες καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας, από τώρα και μέχρι το τέλος του 2015. Χρειάζεται χρόνος για την εκπαίδευση των δασκάλων, των νοσοκόμων και των μηχανικών, για να κατασκευαστούν δρόμοι, σχολεία και νοσοκομεία.....»⁷⁶.

Όπως ήδη αναφθηκε, σταθμός στην ιστορία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ήταν η πρωτοβουλία του Ο.Η.Ε για την σύνταξη της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση το 1948, και καθορίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες, για όλες τις γυναίκες και όλους τους άντρες (UNRIC,2016)⁷⁷. Κύριος εκπρόσωπος του Ο.Η.Ε που υπερασπίζεται, προωθεί και συντονίζει τις κινήσεις για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ο Ύπατος Αρμοστής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Κάθε χρόνο ο Ο.Η.Ε ξεκινά νέες καμπάνιες για την ενίσχυση και την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, χαρακτηριστική είναι η προσπάθεια του ετήσιου εορτασμού της 60ης επετείου της οικουμενικής διακήρυξης για τα δικαιώματα του ανθρώπου, όπου με αφορμή το κλείσιμο των εξήντα χρόνων του 2008, ο Ο.Η.Ε ένα χρόνο πριν, το 2007 ξεκίνησε μία ετήσια εκστρατεία με σκοπό την ανάδειξη της σημαντικότητας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (UNRIC,2016).⁷⁸ Η εκπαίδευση σαφώς και ήταν στο προσκήνιο της εκστρατείας αυτής εφόσον ανθρώπινα δικαιώματα άνευ εκπαιδευτικού υπόβαθρου δεν θα μπορούσαν να υφίστανται.

Ο Ο.Η.Ε στηρίζει την διακήρυξη ανθρωπίνων δικαιωμάτων με κάθε τρόπο και προσπαθεί να την εμφυσήσει στις ζωές των πολιτών ήδη από πολύ μικρή ηλικία, για το λόγο αυτό δημιούργησε μία εικονογραφημένη

⁷⁶ Κόφι Ανάν, Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών, «Αναπτυξιακοί Στόχοι Της Χιλιετίας Του ΟΗΕ», UNRIC, UNITED NATIONS Copyright 2016

⁷⁷ UNRIC, Τα Ηνωμένα Έθνη, «Ανθρώπινα Δικαιώματα» UNITED NATIONS Copyright 2016

⁷⁸ UNRIC, Τα Ηνωμένα Έθνη, «ΕΤΗΣΙΟΣ ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ 60ης ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ», Copyright 2016

έκδοση της διακήρυξης. Το θετικό της εικονογράφησης αυτής είναι το πιο προσιτό στην παιδική ηλικία περιεχόμενο, το αρνητικό όμως είναι πως είναι διαθέσιμο μόνο σε λίγες γλώσσες όπως αγγλικά, Αραβικά, Κινέζικα, Γαλλικά, Ρωσικά και Ισπανικά (Ο.Η.Ε).

Article

26

(1) Everyone has the right to education. Education shall be free, at least in the elementary and fundamental stages. Elementary education shall be compulsory. Technical and professional education shall be made generally available and higher education shall be equally accessible to all on the basis of merit.

(2) Education shall be directed to the full development of the human personality and to the strengthening of respect for

79

Βασιζόμενος στην διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο Ο.Η.Ε έχει εντείνει τις προσπάθειές του για ένα καλύτερο μέλλον τόσο των παιδιών, όσο και της εκπαίδευσης, καθώς χαρακτηριστικές είναι οι προσπάθειες που έχει κάνει όλα αυτά τα χρόνια για να κρατήσει το ζήτημα της εκπαίδευσης στην πρώτη γραμμή υπεράσπισης. Η σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, η Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, το Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα, είναι

⁷⁹ Η εικόνα προέρχεται από την εικονογραφημένη έκδοση με τίτλο «*Universal Declaration of Human Rights*» όπου κυκλοφόρησε με πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών

μία προσπάθεια του Ο.Η.Ε για να δοθεί στα παιδιά η προσοχή που τους αρμόζει (UNRIC,2016).

Πέρα όμως από τις προσπάθειες που ο ίδιος ο οργανισμός επιχειρεί, έχει αποτελέσει και συνεχίζει να αποτελεί πηγή έμπνευσης για πολλές άλλες οργανώσεις με ίδιους στόχους και σκοπούς όπως θα δούμε εν συνεχεία.

5.3) Ουνεσκο (Unesco): Ένας διεθνής εκπαιδευτικός οργανισμός

Ο εκπαιδευτικός, επιστημονικός και πολιτισμικός οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών (UNESCO - United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization), ιδρύθηκε στις 16 Νοεμβρίου 1945. Ο οργανισμός αυτός εξαρχής είχε ένα ευρύ πεδίο δράσης, το οποίο επεκτείνεται έως και σήμερα. Όπως μαρτυρά και η ίδια η ονομασία του οργανισμού, η εκπαίδευση, οι φυσικές επιστήμες, ο πολιτισμός αλλά και η επικοινωνία είναι βασικές προτεραιότητες του οργανισμού, με σκοπό την αποκατάσταση της ειρήνης σε όλο τον πλανήτη και την ευημερία του ανθρώπου (Ουνεσκο, 2016).⁸⁰

Οι βασικές αρχές της Ουνεσκο έχουν ως σκοπό να επιτευχθεί η παγκόσμια συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών της. Τα 196 αυτά κράτη μέσα στα οποία είναι και η Ελλάδα, από τις πρώτες μάλιστα χώρες, καθώς προσχώρησε στις 4 Νοεμβρίου 1946, ακολουθούν ει δυνατόν το φιλόδοξο αυτό έργο της ουνεσκο, με σκοπό την ειρηνική συμβίωση των ανθρώπων ανά τον κόσμο (Ουνεσκο, 2016).⁸¹

Από το 2007 η ουνέσκο χτίζει την ιδεολογία της πάνω στον ειλικρινή διάλογο, σεβόμενη τον πολιτισμό, τα ήθη και τα έθιμα του κάθε λαού,

⁸⁰ UNESCO, «Εκπαίδευση», <https://unesco-hellas.org/ekpaideusi/>, web: 20/1/2017

⁸¹ Στις 22 Δεκεμβρίου 2006, κυρώθηκε και τέθηκε σε ισχύ όπως ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, η Σύμβαση για την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, που υπογράφηκε στο Παρίσι στις 3 Νοεμβρίου 2003. Εφημερίδα της κυβέρνησης της Ελληνικής δημοκρατίας, ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ Αρ. Φύλλου 275, ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 3521 «Κύρωση της Σύμβασης για την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς».

την ταυτότητα των χωρών της και τις αξίες τους. Βασικός της σκοπός είναι η εξάλειψη των τρομοκρατικών ενεργειών, όπου ειδικά στις μέρες μας έχουν εκτοξευθεί σε υψηλά ποσοστά, η καταπολέμηση της φτώχειας, η αειφόρος ανάπτυξη και η τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με επιτακτική ανάγκη το δικαίωμα της εκπαίδευσης σε όλα τα παιδιά (Ουνεσκο, 2016).

Η Ουνέσκο έχει θεσπίσει μερικούς στόχους χιλιετίας, άλλοι έχουν άμεση ημερομηνία υλοποίησης, όπως η μείωση του ανθρωπίνου πληθυσμού που ζει στα όρια της φτώχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες, και η αειφόρος ανάπτυξη των κρατών που είχαν ως ημερομηνία επίτευξης στόχου το 2015, και άλλοι είναι μακροπρόθεσμοι στόχοι όπως η πρόσβαση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση για όλα τα παιδιά, και η εξάλειψη της ανισότητας των φύλων τόσο στην εκπαίδευση όσο και σε γενικό επίπεδο (Ουνεσκο, 2016).

Όπως έχει αναφερθεί ένας από τους βασικούς τομείς δράσης της Ουνεσκο είναι ο τομέας της εκπαίδευσης, άλλωστε η Ουνεσκο θεωρείται εξ ορισμού ένας εκπαιδευτικός οργανισμός. Το 1990 η Ουνεσκο ξεκινά ένα κίνημα με όνομα «εκπαίδευση για όλους» και αφορά παιδιά και ενήλικες και έχει ως σκοπό τη καθολική εκπαίδευση όλων των ηλικιών. Το κίνημα αυτό είχε ως ημερομηνία «λήξης» το 2015, δυστυχώς όμως, χωρίς να έχουν επιτευχθεί οι στόχοι (Ουνεσκο, 2015)⁸².

Η Ουνεσκο δεν θα άφηνε το κομμάτι της εκπαίδευσης χωρίς ένα νέο πλάνο, γι' αυτό και στις 19-22 Μαΐου της ίδιας χρονιάς φιλοξενήθηκε στη δημοκρατία της Κορέας το παγκόσμιο φόρουμ για την εκπαίδευση. Η Ουνεσκο, η Unicef, η παγκόσμια τράπεζα και άλλοι οργανισμοί, με συμμετέχοντες υπουργούς και πρέσβεις από πάνω από 160 χώρες

⁸²Unesco, Education 2030 Incheon Declaration, «Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all»

δημιούργησαν ένα νέο όραμα για την εκπαίδευση, αναφερόμενο ως «Δήλωση Incheon»⁸³ θέτοντας ως τελική τους ημερομηνία το 2030.

Η δήλωση Ίντσεον αναγνωρίζει την εκπαίδευση ως κινητήρια δύναμη της αειφόρου ανάπτυξης, τονίζει τη σημαντικότητα του σεβασμού των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας και προωθεί την χωρίς αποκλεισμούς, καθολική εκπαίδευση. Προτείνει στρατηγικές και τρόπους χρηματοδότησης με σκοπό να βοηθήσει τις χώρες να υιοθετήσουν το όραμα της (Ουνεσκο,2015) .

Το νέο αυτό όραμα για την εκπαίδευση, θα προσπαθήσει να τελειοποιήσει τους ανεπίτευκτους στόχους του 2015 και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις μελλοντικές προκλήσεις, όπως είναι οι περιβαλλοντικές αλλαγές, η μετανάστευση, η πολιτική αστάθεια, η οικονομική και πολιτισμική κρίση, η ανισότητα και φυσικά οι τρομοκρατικές ενέργειες. Για το λόγο αυτό η δήλωση Ίντσεον, φροντίζει να αποφευχθεί η κοινωνική ανισότητα σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες (από το νηπιαγωγείο ως και το πανεπιστήμιο) , καθώς οι νέοι είναι απαραίτητο πλέον να αναπτύξουν ικανότητες για να ανταπεξέλθουν στις νέες συνθήκες ζωής (Ουνεσκο,2015) . Χαρακτηριστικό της παγκόσμιας αυτής ατζέντας είναι η πεποίθηση πως εάν δεν λυθεί το πρόβλημα της εκπαίδευσης, δεν θα μπορέσει να επιτευχθεί κανένας από τους υπόλοιπους στόχους, για αυτό και δίνουν την μεγαλύτερη βάση στην διασφάλιση, χωρίς αποκλεισμούς μια ποιοτικής και καθολικής μορφής εκπαίδευσης με στόχο την προώθηση των ευκαιριών για μια δια βίου μάθηση (Ουνεσκο,2015). Το *Education 2030* λοιπόν, περιγράφει πώς να εφαρμοστούν σε πράξη οι δεσμεύσεις αυτές σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

⁸³ Unesco, UNICEF, World Bank Etc. «*Education 2030 - Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the Implementation of Sustainable Development Goal 4: Ensure Inclusive and Equitable Quality Education and Promote Lifelong Learning Opportunities for All*» 2016 (2015): Unesco, 22 May 2015. (Web. 28/1/ 2017)

Παρακάτω φαίνεται το λογότυπο του προγράμματος *Education 2030*⁸⁴, το οποίο φανερώνει τους στόχους που ευελπιστούμε να έχουν επιτευχτεί μέχρι το 2030. Ενδεικτικά μερικοί από αυτούς τους στόχους είναι η εξάλειψη της φτώχειας και της πείνας, η ποιοτική εκπαίδευση, η ισότητα των δύο φύλων και η παγκόσμια ειρήνη.

Για να επιτευχθούν λοιπόν οι στόχοι αυτοί μέχρι το 2030, και ειδικά ο στόχος της καθολικής και ποιοτικής εκπαίδευσης, χρειάζεται μία σημαντική χρηματοδότηση για να μπορέσει να καλύψει το τεράστιο αυτό κενό της υποχρηματοδότησης της εκπαίδευσης. Η World Bank φαίνεται πως επένδυσε σε χώρες που τείνουν να εξελίσσονται και να αξιοποιούν τις όποιες δυνατότητες τους προσφέρονται, όπως στο Μπαγκλαντές, για

⁸⁴ Η εικόνα προέρχεται από το «*Education 2030 - Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the Implementation of Sustainable Development Goal 4: Ensure Inclusive and Equitable Quality Education and Promote Lifelong Learning Opportunities for All*»

παράδειγμα, όπου έχει αυξηθεί το πρωτογενές ποσοστό ολοκλήρωσης από 55% το 2011 σε 79% σήμερα και έφερε εκατομμύρια κορίτσια σε σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Costin, 2015).⁸⁵

Η χώρα μας ναι μεν δεν στηρίζει το εκπαιδευτικό σύστημα στο έπακρον, μπορούμε όμως να χαρακτηριστούμε ως τυχεροί σε σύγκριση με χώρες του τρίτου κόσμου στον τομέα της εκπαίδευσης, καθώς εν έτη 2017 η διασφάλιση της εκπαίδευσης έχει νομιμοποιηθεί.

⁸⁵ Claudia Costin, «Can we achieve quality education for all children by 2030?», World Economic Forum, Νοέμβριος 2015

5.4) UNICEF: United Nations International Children's Emergency Fund

«All children have a right to survive, thrive and fulfill their potential – to the benefit of a better world.»

UNICEF

Το Διεθνές Ταμείο Επείγουσας Βοήθειας των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά, είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός, ο οποίος δημιουργήθηκε το 1946 από τον Ο.Η.Ε και έχει ως έδρα του τη Νέα Υόρκη. Σκοπός της UNICEF σε κάθε της πράξη είναι να προάγει τα δικαιώματα των παιδιών και να φροντίσει για την ευημερία τους. Το όραμα για έναν κόσμο ισότητας και ίσων ευκαιριών, είναι εκείνο που κάνει τη UNICEF να υιοθετεί πρακτικές για την προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών.

Βασικό δικαίωμα που υπερασπίζονται, καθώς και θεωρείται θεμελιωτής των υπολοίπων είναι τα δικαίωμα της εκπαίδευσης, καθώς θεωρεί πως δίνοντας στα παιδιά μια φιλική, άρτια και καθολική εκπαίδευση, τους δίνουμε τα εργαλεία για να δημιουργήσουν έναν κόσμο όπου η φτώχεια αποτελεί παρελθόν, και η καταπολέμηση των ασθενειών, η ισότητα και η αποκατάσταση της ειρήνης αποτελεί το μέλλον (UNICEF).⁸⁶

Η UNICEF απαρτίζεται από 190 χώρες και προσπαθεί για την καλύτερη διαβίωση του κάθε παιδιού ξεχωριστά μέσα σε αυτές τις χώρες, αλλά και ευρύτερα. Το έργο της επικεντρώνεται κυρίως σε παιδιά τα οποία είτε γεννήθηκαν σε ένα μη ευνοϊκό περιβάλλον, είτε γεννήθηκαν με κάποια αναπηρία, η οποία τα δυσκολεύει να συμμετάσχουν στο έπακρον στις ευκαιρίες της καθημερινότητας. Η UNICEF λοιπόν, προσπαθεί να δώσει

⁸⁶ UNICEF, «Εκπαίδευση - Το Έργο Της Unicef», Από Το Επίσημο Site Της UNICEF Στην Ελλάδα Web : 28/1/2017 <https://www.unicef.gr>

σε όλα τα παιδιά τις ίσες ευκαιρίες που δικαιούνται να έχουν, ανεξαρτήτως φύλου, χρώματος, θρησκείας και καταγωγής.⁸⁷

Η UNICEF υποστηρίζει την Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και εργάζεται για να εξασφαλίσει την ισότητα για όσους υφίστανται διακρίσεις, ειδικότερα για τα κορίτσια και τις γυναίκες. Δουλεύει για τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας και για την πρόοδο που είχε δεσμευτεί ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών. Αγωνίζεται για την ειρήνη και την ασφάλεια, αλλά και για να κρατήσει ο καθένας τις υποσχέσεις που δόθηκαν για τα παιδιά (UNICEF, 2016).⁸⁸

Η UNICEF, αγωνίζεται όπως είδαμε για την επίτευξη των στόχων χιλιετίας, και ειδικά για τον στόχο της εκπαίδευσης, ο οποίος θεωρεί πως θα έχει επιπτώσεις σε άλλους στόχους. Η παγκόσμια κοινότητα έθεσε ως προθεσμία το 2030 για τη δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς ποιοτική εκπαίδευση για όλους, έτσι, εκπαιδεύοντας τα παιδιά τους δίνουμε εργαλεία για την καταπολέμηση της φτώχειας και την πρόληψη των ασθενειών, συμπεριλαμβανομένης της ελονοσίας και του AIDS. Η UNICEF λοιπόν, υποστηρίζει μια εκπαίδευση υψηλής ποιότητας και ίσων ευκαιριών για όλους, και ειδικά για τα κορίτσια, καθώς μελέτες έχουν δείξει πως μορφωμένες γυναίκες κάνουν πιο σωστές επιλογές συντρόφου και γεννούν όσα παιδιά μπορούν να μεγαλώσουν σωστά, χωρίς να στερηθούν τίποτα από τα βασικά τους δικαιώματα, αποφεύγοντας έτσι πολύτεκνες και υποσιτισμένες οικογένειες.⁸⁹

Με το πέρασμα των χρόνων, θα υποθέταμε πως ο τομέας της εκπαίδευσης κερδίζει την προσοχή που του αρμόζει, παρά ταύτα όμως έρευνες της UNICEF και της UNESCO , δείχνουν μια καθοδική πορεία

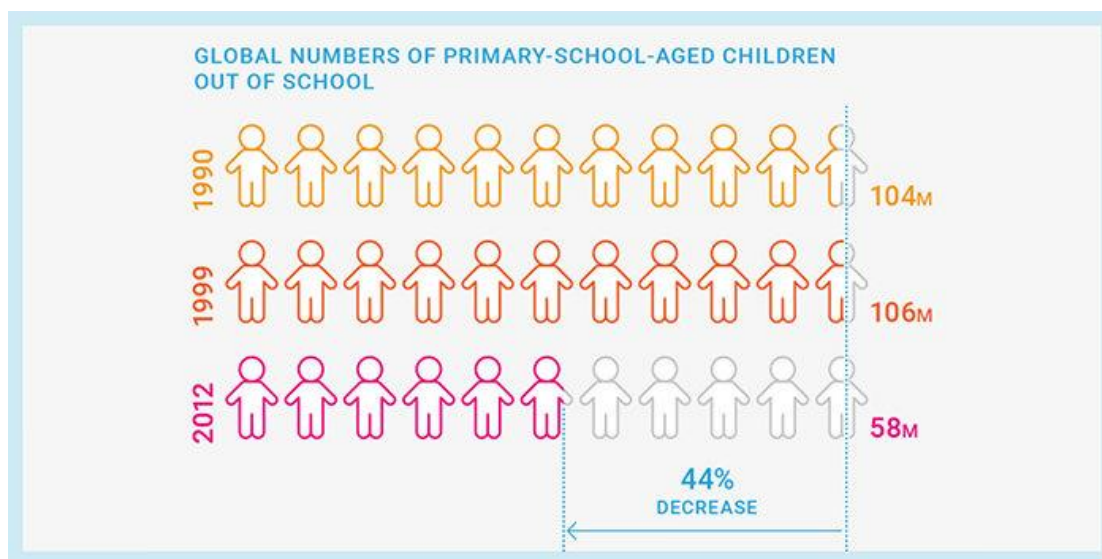
⁸⁷ UNICEF, «What We Do», Από Το Επίσημο Site Της UNICEF Web : 28/1/2017
<https://www.unicef.org/reports>

⁸⁸ UNICEF, «About UNICEF», Από Το Επίσημο Site Της UNICEF Web : 28/1/2017
https://www.unicef.org/about/who/index_introduction.html

⁸⁹ Unicef, «Unicef Data: Monitoring The Situation Of Children And Women», Απρίλιος 2016 Web : 28/1/2017

στον τομέα της εκπαίδευσης τα τελευταία χρόνια. Η παρακάτω εικόνα δείχνει τη μείωση του ποσοστού των παιδιών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης από το 1990 έως και το 2012, μόλις πέντε χρόνια πίσω.

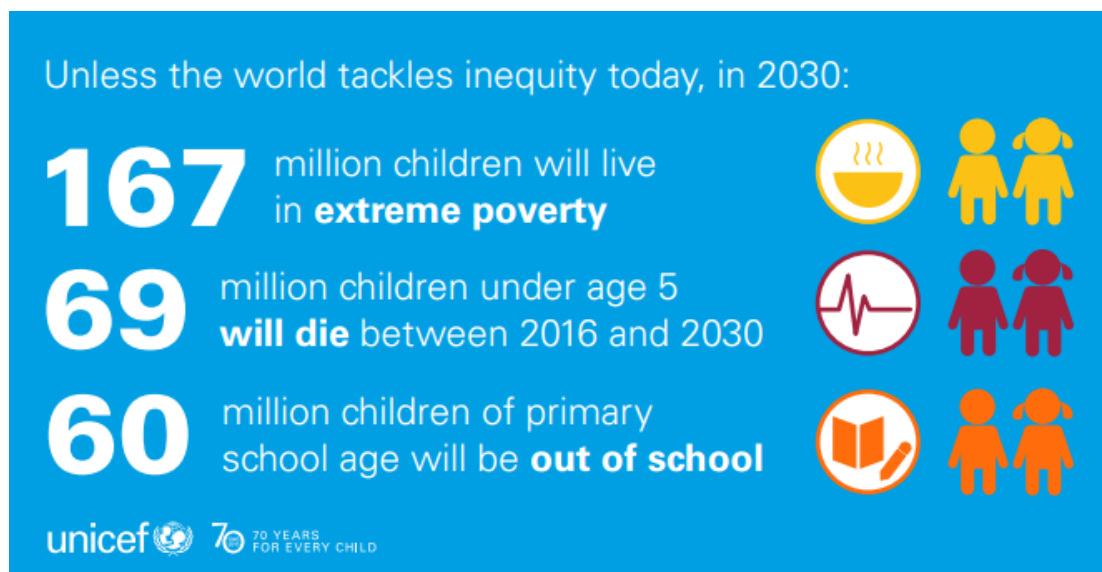
Εικόνα 1⁹⁰

Η ώρα να δράσουμε είναι τώρα σύμφωνα με τον Anthony Lake, Executive Director της UNICEF, αλλιώς μέχρι το 2030, 60 εκατομμύρια παιδιά θα είναι ήδη εκτός σχολείου και θα είναι ένα ακόμα πιο δύσκολο έργο τότε.

⁹⁰ Unicef , «Research And Reports», Web : 28/1/2017

Εικόνα 2 ⁹¹

Όπως πολλές φορές μέχρι τώρα έχουμε τονίσει, τα παιδιά που στερούνται βασικής εκπαίδευσης βρίσκονται κυρίως σε χώρες της Αφρικής, της Ασίας και σε κάποιες περιπτώσεις της Λατινικής Αμερικής. Η Ευρώπη προσπαθεί να μη στερεί το δικαίωμα αυτό της εκπαίδευσης στα παιδιά της (αυτό οφείλεται κυρίως στο οικονομικό της υπόβαθρο), και η χώρα μας ακολουθεί αυτό το παράδειγμα. Εν όψει όμως του προσφυγικού ζητήματος εν έτη 2017, όπου εκατομμύρια πρόσφυγες βασίζονται στη χώρα μας για την εκπαίδευση των παιδιών τους, η Ελλάδα, όπως και άλλες Ευρωπαϊκές χώρες οφείλουν να μετατρέψουν και να προσαρμόσουν το εκπαιδευτικό τους σύστημα για να μπορέσουν αυτά τα παιδιά να λάβουν μία ποιοτική εκπαίδευση. Η UNICEF στην Ελλάδα έχει ξεκινήσει δυναμικά την προσπάθειά της για την ένταξη αυτών των παιδιών στα σχολεία, η έλλειψη όμως χρηματοδότησης, η απουσία ενημέρωσης των πολιτών αλλά και η μηδενική κρατική υποστήριξη κρατά τις προσπάθειες αυτές πίσω.

⁹¹ Anthony Lake, Executive Director, UNICEF, « *Isn't It Time Every Child Had A Fair Chance?* », World Economic Forum, 28 June 2016

5.5) Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)

Ο ΟΟΣΑ (Organization for Economic Co-operation and Development - OECD) είναι ένας διεθνής οργανισμός ανεπτυγμένων χωρών που υποστηρίζουν τις αρχές της δημοκρατίας και της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς. Αρχικά δημιουργήθηκε το 1948 ως οργανισμός ευρωπαϊκής οικονομικής συνεργασίας, με σκοπό να διαχειριστεί το σχέδιο Μάρσαλ για την ανοικοδόμηση της Ευρώπης μετά το Β παγκόσμιο πόλεμο (Ασδεράκη,2008).⁹² Το 1960 μετετράπη σε Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας Και Ανάπτυξης και μερικά από τα κράτη μέλη είναι η Ελλάδα, το Βέλγιο, η Γαλλία , η Γερμανία κ.α. Σήμερα ο κύριος σκοπός του ΟΟΣΑ είναι να δημιουργήσει μια πλατφόρμα εφαρμογής καλών πρακτικών, τόσο στον τομέα της οικονομίας όσο και σε άλλους τομείς που επηρεάζουν όμως την οικονομία, όπως η εκπαίδευση (ΟΟΣΑ,2017)⁹³.

Ο ΟΟΣΑ έχει δημιουργήσει για την εκπαίδευση αποκλειστικά το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Καινοτομίας- Centre for Educational Research and Innovation (CERI), το οποίο κάνει εκτεταμένη έρευνα για τη μάθηση σε όλες τις ηλικίες πηγαίνοντας πέρα από το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα και αντανακλώντας το μέλλον του (ΟΟΣΑ,2017).

Αυτή τη στιγμή ο ΟΟΣΑ τρέχει πολλές έρευνες σε σχέση με την εκπαίδευση, αλλά έχει επίσης κυκλοφορήσει ήδη αρκετό υλικό βοηθητικό για εκπαιδευτικούς και ερευνητές, όπως : καινοτόμες πρακτικές για την εκπαίδευση, μελέτες και στατιστικά στοιχεία αλλά και πληροφορίες για τα παιδιά του 21^{ου} αιώνα, τα οποία διατίθενται όλα στο διαδίκτυο για το ευρύ κοινό.

⁹² Ασδεράκη Φωτεινή, «Ευρώπη Και Παιδεία Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης», Ι.Σιδέρης, Αθήνα:2008, σελ 148

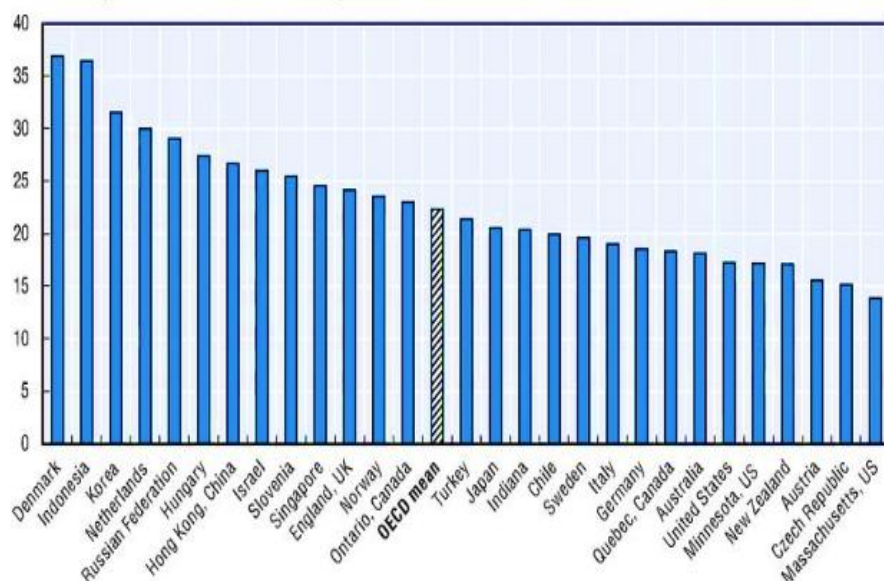
⁹³ OECD-BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES, «Centre for Educational Research and Innovation (CERI)», Web : 11/2/2017 <http://www.oecd.org/edu/ceri/>

Ο ΟΟΣΑ αντιμετωπίζει την εκπαίδευση όχι μόνο σαν δικαίωμα μιας σύμβασης που πρέπει όλοι να έχουν πρόσβαση, αλλά και σαν μέσο για την οικονομική ανάπτυξη, καθώς θεωρεί πως μορφωμένα κράτη οδηγούν την οικονομία τους σε υψηλά επίπεδα σε σχέση με κράτη που το εκπαιδευτικό τους σύστημα υστερεί άλλων (OECD, 2016).⁹⁴ Για το λόγο αυτό προτρέπει τόσο τα ίδια τα κράτη, όσο και τους εκπαιδευτικούς να επιμορφώνονται συνεχώς για να εξασφαλίζουν στα εκπαιδευτικά συστήματα καινοτομίες στην εκπαίδευση, οι οποίες καινοτομίες όχι μόνο θα βοηθήσουν την οικονομική ανάπτυξη του κράτους αλλά θα ενισχύσουν και την εξάλειψη της εκπαιδευτικής αλλά και κοινωνικής ανισότητας, και γενικά των διακρίσεων σε όλα τα επίπεδα (OECD, 2016)

Το παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζει τις χώρες που εφάρμοσαν καινοτόμες πρακτικές στο χώρο της εκπαίδευσης, με τη Δανία στην κορυφή. Δυστυχώς, η Ελλάδα δεν ανήκει στις χώρες αυτές.

⁹⁴ OESD (2016), *“Innovating Education And Educating For Innovation: The Power Of Digital Technologies And Skills”* OECD Publishing, Paris

Πίνακας 1⁹⁵

Η έρευνα του ΟΟΣΑ για την Ελλάδα δείχνει πως, ενώ το ποσοστό του γραμματισμού όλο και αυξάνεται, καθώς η πρόσβασή στη εκπαίδευση έχει επεκταθεί σημαντικά, αυξάνει μαζί και τις κοινωνικοοικονομικές διαφορές των ενηλίκων, γεγονός αρνητικό καθώς ενισχύει τις διακρίσεις που στόχος είναι να εξαλειφθούν (ΟΟΣΑ , 2015)⁹⁶. Η έλλειψη δεξιοτήτων επομένως ενισχύει τις οικονομικές διαφορές γιατί οδηγεί στην ανεργία. Συγκεκριμένα το 2012 στην Ελλάδα, το ποσοστό ανέργων νέων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν 7,4 (έναντι 4,6 το 2008), ενώ των ανέργων νέων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο ήταν 19,8 (έναντι 13,6 το 2008), βλέπουμε επομένως πόσο πολύ επηρεάζει η κρίση την ανεργία των νέων γενικά και ιδιαίτερα των νέων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, δηλαδή εκείνων που δεν έχουν τελειώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευσή τους (ΟΟΣΑ , 2015). Οι διαφορές αυτές εκτείνονται και στις χρηματικές απολαβές καθώς σε μέλη του ΟΟΣΑ, οι αποδοχές των αποφοίτων

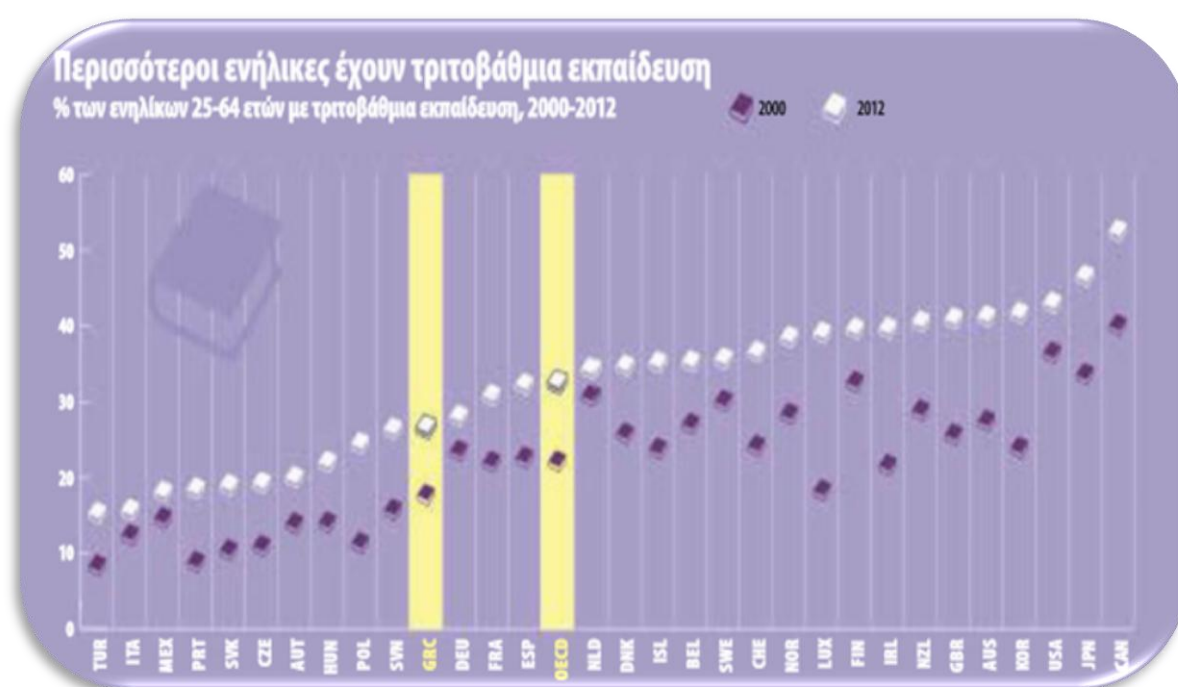
⁹⁵ OECD (2014), "MEASURING INNOVATION IN EDUCATION: A New Perspective , Educational Research And Innovation, OECD Publishing "

⁹⁶ OECD360, «Ελλάδα – Πως Συμμετέχει Η Ελλάδα» 2015, OECD Publishing

τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι 70% περισσότερες από των αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης (ΟΟΣΑ , 2015).

Ο πίνακας του ΟΟΣΑ που παρουσιάζεται στη συνέχεια, δείχνει το ποσοστό των Ελλήνων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε σύγκριση τόσο με άλλα κράτη όσο και με κράτη του ΟΟΣΑ.

Πίνακας 2⁹⁷

Βλέπουμε πως η Ελλάδα σε σύγκριση με άλλα κράτη παρέχει ένα υψηλό επίπεδο μόρφωσης στους νέους, όμως σε σύγκριση με κράτη όπως η Φιλανδία και ο Καναδάς υστερεί σε μεγάλο βαθμό.

Εν κατακλείδι αυτό που στην ουσία ενδιαφέρει τον ΟΟΣΑ και γιαυτό συνεχώς χρηματοδοτεί και ενισχύει προγράμματα επιμορφωτικά, είναι τα κράτη να μπορούν πλέον να παρέχουν στους νέους ένα μορφωτικό επίπεδο καλύτερο των γονέων τους, κάτι που το έχει καταφέρει σύμφωνα

⁹⁷ Η μέτρηση προέρχεται από το βιβλίο OECD360, «Ελλάδα – Πως Συμμετέχει Η Ελλάδα» 2015, OECD Publishing

με μετρήσεις που δείχνουν το ποσοστό εκπαίδευσης των νέων 24-34 μεγαλύτερο από εκείνο των ενηλίκων ηλικίας 55-64 ετών (ΟΟΣΑ , 2015).

5.6) Η Παγκόσμια Τράπεζα (The World Bank)

Η παγκόσμια τράπεζα ιδρύθηκε το 1944 με σκοπό να παρέχει οικονομική και τεχνική βοήθεια σε αναπτυσσόμενες χώρες για την δημιουργία δρόμων, νοσοκομείων, σχολειών κ.α. Η Ελλάδα ήταν από τις πρώτες χώρες που έγιναν μέλος της, συγκεκριμένα το 1945 με σκοπό την βελτίωση της κατεστραμμένης της οικονομίας εξαιτίας του δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Ο όρος τράπεζα μας οδηγεί στερεοτυπικά σε ένα συγκεκριμένο είδος οικονομικής υποστήριξης, η παγκόσμια τράπεζα όμως διαφέρει, καθώς στόχος της είναι να μειώσει την φτώχεια και να ενισχύσει τις καινοτομίες και την ανακάλυψη σε ποικίλους τομείς, με τον τομέα της εκπαίδευσης ως έναν από αυτούς (The World Bank Group, 2017)⁹⁸.

Σύμφωνα με τη Παγκόσμια Τράπεζα η εκπαίδευση είναι μια ισχυρή κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης (οικονομικής και μη) και είναι ένα από τα ισχυρότερα εργαλεία για τη μείωση της φτώχειας και τη βελτίωση της υγείας, της ισότητας των φύλων, την ειρήνη και την οικονομική σταθερότητα.

Η Παγκόσμια Τράπεζα, στηρίζει τη στρατηγική 2030 για την εκπαίδευση και έχει δεσμευτεί να βοηθήσει όσες χώρες ζητήσουν τεχνική και οικονομική υποστήριξη , με σκοπό να ενισχύσουν την αειφόρο ανάπτυξη, η οποία απαιτεί ίσες και ποιοτικές ευκαιρίες εκπαίδευσης για όλους (The World Bank Group, 2016)⁹⁹.

⁹⁸ The World Bank Group «*What We Do*», (2017) web : 12/2/2017

⁹⁹ The World Bank Group «*Education Overview*», September 2016 , web : 12/2/2017

Κινήσεις όπως το «Learning for All», «invest early», «invest smartly» και «invest for all» στηρίζονται από την Παγκόσμια Τράπεζα, η οποία το Μάιο του 2015 στη Κορέα δεσμεύτηκε να επενδύσει στην εκπαίδευση 5 εκατομμύρια \$ μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια ενισχύοντας έτσι τη στρατηγική 2030, ενώ ένα χρόνο αργότερα τον Απρίλιο του 2016 η Παγκόσμια Τράπεζα δεσμεύεται να επενδύσει 2,5 δισεκατομμύρια \$ σε διάστημα πέντε ετών σε εκπαιδευτικά σχέδια που θα περιλαμβάνουν έφηβα κορίτσια (ηλικίας 12-17), κυρίως από χώρες με υπανάπτυκτες οικονομίες (The World Bank Group, 2016).

Η Παγκόσμια Τράπεζα προσπαθεί να ενισχύσει την εκπαίδευση ήδη από τη γέννηση των παιδιών, καθώς θεωρεί πως ο μόνος τρόπος να σπάσει ο κύκλος της ανισότητας είναι να εξαλειφθεί από τα πρώτα χρόνια ζωής τους και από την πρώτη βαθμίδα εκπαίδευσης που είναι το νηπιαγωγείο (The World Bank Group, 2016), ο παιδικός σταθμός και το νηπιαγωγείο δεν είναι πολυτέλεια, είναι ανάγκη πλέον, καθώς τα παιδιά προχωρούν στις επόμενες βαθμίδες έχοντας ενεργοποιήσει τους μηχανισμούς μάθησής τους (Braham, 2015)¹⁰¹. Η Παγκόσμια Τράπεζα μάλιστα, τονίζει και τη σημαντικότητα των εκπαιδευτικών και έχει διεξάγει πολλές έρευνες οι οποίες τονίζουν τη σπουδαιότητα των εξαιρετικών παιδαγωγών στην εκπαίδευση.

Το διάστημα από το 2000 έως το 2016 η Παγκόσμια Τράπεζα επένδυσε στην εκπαίδευση 43 δισεκατομμύρια \$, με τις μεγαλύτερες επενδύσεις να

¹⁰⁰ Η εικόνα αποτελεί το επίσημο λογότυπο της World Bank και προέρχεται από το επίσημο site της

¹⁰¹ Kamel Braham, Program Leader, World Bank «*Why Early Childhood Education Is So Important*», World Economic Forum, Wednesday 23 September 2015

έχουν γίνει το 2016 αποδεικνύοντας έτσι πόσο σημαντική είναι η εκπαίδευση σε εποχές κρίσης και πολέμου.

5.7) Καταληκτικές Παρατηρήσεις

Οι φορείς που μάχονται για την προώθηση της εκπαίδευσης ποικίλλουν. Άλλοι με φανερό και εκτεταμένο έργο όπως η Ουνέσκο, και άλλοι με μικρότερη ισχύ αλλά σημαντικό έργο, όπως ο οργανισμός EDC (Education Development Center)¹⁰² που δεν αναφέρθηκε πιο πάνω καθώς επιλέχθηκε μονάχα ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα οργανισμών προώθησης της εκπαίδευσης. Ένας από τους σημαντικότερους οργανισμούς μαχητές της εκπαίδευσης είναι το Συμβούλιο Της Ευρώπης, το οποίο θα αναφερθεί εκτενώς στο επόμενο κεφάλαιο.

Το κοινό στοιχείο όλων αυτών των οργανισμών είναι πως έχουν ένα κοινό στόχο, την αειφόρο ανάπτυξη της εκπαίδευσης που θα οδηγήσει στην ανάπτυξη της οικονομίας. Ο μόνος τρόπος, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, για να ορθοποδήσουν κατεστραμμένες οικονομίες είναι να επενδύσουν στην εκπαίδευση, η ίδια η εκπαίδευση άλλωστε είναι μια επένδυση και μάλιστα κερδοφόρα. Τα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη έχουν αντιληφθεί τα οφέλη της εκπαίδευσης και μάχονται για την συνεχή βελτίωση των εκπαιδευτικών τους συστημάτων, ενώ άλλα κράτη όπως το ελληνικό, δεν επενδύει κατάλληλα στο εκπαιδευτικό του σύστημα, είτε λόγω έλλειψης πόρων είτε εσκεμμένα.

¹⁰² Ο οργανισμός αυτός ιδρύθηκε το 1958 από ερευνητές και φοιτητές πανεπιστημίων με σκοπό τη διεξαγωγή ερευνών για την εκπαίδευση και την δημιουργία καινοτόμων προγραμμάτων.

Συμπεράσματα

Ανακεφαλαιώνοντας την εργασία αυτή με θέμα το δικαίωμα στην εκπαίδευση με βάση την ΕΣΔΑ, δημιουργούνται πολλά συμπεράσματα αλλά και νέα ερωτήματα πάνω στον τομέα της εκπαίδευσης. Στο σημείο αυτό θα ήταν άρτιο να επισημάνουμε πως στην παρούσα εργασία μελετήθηκε ένα μέρος της εκπαίδευσης σε συνδυασμό με ένα μέρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς έγινε προσπάθεια να βρεθεί το σημείο σύγκλισης των δύο αυτών εννοιών. Στη συνέχεια, παρουσιάστηκαν τα μέτρα προστασίας που έχει λάβει η ΕΕ για την καθολικότητα της εκπαίδευσης (συμβάσεις, νόμοι, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων), αλλά και τα μέτρα διαφόρων κερδοσκοπικών και μη οργανισμών για την προώπιση της.

Εν κατακλείδι, αυτό που μπορεί με σιγουριά να ειπωθεί, είναι πως τόσο οι χώρες της ΕΕ, όσο και η Ελλάδα συγκεκριμένα, δεν παρουσιάζουν μεγάλα ποσοστά στέρησης του δικαιώματος στην εκπαίδευση. Το Συμβούλιο Της Ευρώπης είναι πρωτοπόρος σε πολλές προσπάθειες προώπισης του γραμματισμού και μέσα από τις συμβάσεις του διασφαλίζει στα κράτη μέλη του το δικαίωμα αυτό ανάμεσα σε πολλά άλλα. Συγκεκριμένα και αναφορικά με τη χώρα μας οι μόνες προσφυγές στο Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τα τελευταία 10 χρόνια (σε θέματα που αφορούν την εκπαίδευση), είναι δύο προσφυγές Ρομά όπου τελικά δικαιώθηκαν και το κράτος έλαβε μέτρα για τη μη επανάληψη του γεγονότος .

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση επομένως είναι κάτι που στις χώρες της ΕΕ τουλάχιστον έχει επιτευχθεί, μέσα από τις δράσεις του Συμβουλίου Της Ευρώπης, το δικαίωμα στην ποιοτική εκπαίδευση όμως δεν έχει ακόμα υιοθετηθεί από όλες τις χώρες . Όπως αναφέραμε και στα προηγούμενα κεφάλαια, οι σκανδιναβικές χώρες έρχονται πρώτες στην

ποιότητα της εκπαίδευσης που προσφέρουν, όπως και της οικονομίας που χτίζουν (με βάση τα δεδομένα έως και το 2016). Μήπως οι δύο αυτοί τομείς δεν είναι τόσο ανεξάρτητοι μεταξύ τους ; Η ποιοτική εκπαίδευση φέρνει οικονομική άνθιση σε μια κοινωνία, γεγονός που αποδεικνύεται μέσα από διάφορες μελέτες και συγκεκριμένα από τον Vikas Pota, στο άρθρο του που αναλύει τους λόγους που πρέπει να στηριζόμαστε σε ένα καλό εκπαιδευτικό σύστημα για να οδηγηθούμε σε μία οικονομία με μέλλον.¹⁰³ Το ζήτημα αυτό είναι τόσο εκτεταμένο που θα μπορούσε να μελετηθεί σε μια ολόκληρη έρευνα καθώς υπάρχουν ποικίλλες και διαφορετικές γνώμες, για το λόγο και στην παρούσα εργασία μελετήθηκε μόνο ένα μέρος του.

Μελετώντας έρευνες, άρθρα, κριτικές και μελέτες για την εκπαίδευση δημιουργήθηκαν διάφορα ερωτήματα τα οποία μου έδωσαν έναυσμα για μεταγενέστερες έρευνες. Αρχικά, όσον αφορά το θέμα της ίδιας της εκπαίδευσης και φυσικά τον αγώνα που έχει δοθεί διαχρονικά για να εξασφαλιστεί η καθολικότητα του. Εν έτη 2017 μιλάμε πολλές φορές για παραβίαση ενός δικαιώματος, όμως αν αυτή η παραβίαση γίνεται από το ίδιο το άτομο; Ποιό είναι εκείνο το ποσοστό που εγκαταλείπει η δεν γίνεται ποτέ μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος από επιλογή ; Ποιό είναι οι παράγοντες που οδηγούν κάποιον σε μία τέτοια απόφαση και φυσικά ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος της κοινωνίας ;

¹⁰³ Vikas Pota «*Why investing in education is good for business*», world economic forum, 15 Mar 2013, web: 29/5/2017

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ελληνόγλωσσες πηγές

Ασδεράκη Φωτεινή, (2008), «Ευρώπη Και Παιδεία Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης», Ι.Σιδέρης, Αθήνα:2008, σελ 148

Ζαμπέτα Εύη (2012), «Η Εκπαιδευτική Πολιτική Στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση 1974-1989» , Θεμέλιο , Αθήνα , 2012

Ζώνιου- Σιδέρη Α. (2011), «Οι Ανάπηροι Και Η Εκπαίδευσή Τους» Αθήνα: Πεδίο 2011, σελ 88

Ηνωμένα Έθνη,(1966) «Διεθνές Σύμφωνο Για Τα Οικονομικά, Κοινωνικά Και Μορφωτικά Δικαιώματα», Νέα Υόρκη, 19 Δεκεμβρίου 1966

Ηνωμένα Έθνη,(2006) «Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες», 13 Δεκεμβρίου,2006

Κομνηνός Αντώνης , (1998), « Τα Παιδιά Και Η Φτώχεια Στην Ευρώπη», Unicef, Πρακτικά Από Το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Για Την Οικογένεια , Αθήνα 1998

Κόφι Ανάν ,Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών, (2016), «Αναπτυξιακοί Στόχοι Της Χιλιετίας Του ΟΗΕ» ,UNRIC ,UNITED NATIONS Copyright 2016

Leah Levin, (2013) «Ανθρώπινα Δικαιώματα- Ερωτήσεις Και Απαντήσεις », Unesco , Θέμις 2013

Λίνος Αλέξανδρος Σισιλιάνος, (2013) «Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων – Ερμηνεία Κατά Άρθρο », Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2013

Nugent Neil, (2010), «Πολιτική Και Διακυβέρνηση Στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Ιστορία, Θεσμοί, Πολιτικές», Γ Πλήρως αναθεωρημένη έκδοση, επιμέλεια: Μενδρινού Μαρία, Αθήνα: Σαββάλας 2010, σελ 311

Οικουμενική Διακήρυξη Για Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, (1948) , Άρθρο 26 «Περί Εκπαίδευσης», 10 Δεκεμβρίου 1948

Παπαευσταθίου Γιάννης (2011), « Η ιστορία της εκπαίδευσης στην Ελλάδα» , φίλοι του ιδρύματος του τεχνικού μουσείου Θεσσαλονίκης , (29.5.2011)

Παπαδημητρίου Γιώργος ,(2001), «Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων», Εκδόσεις Παπαζήση, 2001, σελ 54

Συμβούλιο Της Ευρώπης, (1950), «Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Πρωτόκολλα της Σύμβασης» , Ρώμη

Συμβούλιο της Ευρώπης ,(1950) «Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» , Το κείμενο της συγκεκριμένης έκδοσης παρουσιάζεται όπως τροποποιήθηκε από τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 14 (ΣΣΣΕ Νο. 194) από τη θέση του σε ισχύ την 1η Ιουνίου 2010

Συνήγορος του παιδιού , (1989), «Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού με απλά λόγια».

Συνήγορος Του Πολίτη, (2015), «Εφαρμογή Της Νομοθεσίας Για Την Εκπαίδευση Των Παιδιών Με Αναπηρία Ή/Και Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες», Δελτίο Τύπου ,Αθήνα , Δεκέμβριος 2015

Συνήγορος Του Πολίτη,(2015), Κύκλος Δικαιωμάτων Παιδιού, «Προβλήματα Στην Υλοποίηση Του Δικαιώματος Στην Εκπαίδευση Σε Παιδιά Με Αναπηρίες Ή/Και Με Ειδικές Ανάγκες», Νοέμβριος 2015

Συνθήκη της Λισσαβόνας, (2009), ΤΙΤΛΟΣ XII Παιδεία , «Επαγγελματική Εκπαίδευση, Νεολαία Και Αθλητισμός» , ΑΡΘΡΟ 165, Δεκέμβριος 2009

Σύνταγμα Της Ελλάδος, (2010), Όπως Αναθεωρήθηκε Με Το Ψήφισμα Της 17ης Μαΐου 2008, Άρθρο 16, Βουλή Των Ελλήνων, 2010

UNICEF, «Εκπαίδευση - Το Έργο Της Unicef», Web: 28/1/2017
Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, 2015

Φοίβος Οικονομίδης,(2011), «Η Ελλάδα Έχει Προβλήματα Με Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα», Ελευθεροτυπία, 2011. Web. Απρίλιος 2017.

Φραγκουδάκη Άννα, (1985), «Κοινωνιολογία Της Εκπαίδευσης». Αθήνα : εκδόσεις Παπαζήση, σελ 15

Ξενογλωσσες Πηγές

Alderson Priscilla. (2008), «Young Children's Rights», Google Books, Jessica Kindsley Publishers London and Philadelphia,. Web: 07/3/ 2017

Ansel Bridget, (2016) «How does family background affect women's education? », World Economic Forum, (web: 28/12/2016)

Bau Natalie, (2014), «Who benefits from school competition?», World Economic Forum , (web : 28/12/2016)

Brahan Kamel , World Bank (2015) «Why Early Childhood Education Is So Important», World Economic Forum, , web : 12/2/2017

Costin Claudia, (2015), «Can we achieve quality education for all children by 2030?», World Economic Forum

Council Of Europe «Who We Are – Values» , Web : 7/3/2017

Europa- European justice, (2016), «Θεμελιώδη δικαιώματα - Ελλάδα», Τελευταία επικαιροποίηση: 15/11/2016, Web: Μάρτιος 2017

European Court Of Human Rights, « Composition of The Court », Web: Μάρτιος 2017

European Court Of Human Rights, (2013), Case Of «Lavida And Others V. Greece (Application No. 7973/10)», Press Release, 30/05/2013, Web: 17/04/2017

European Court Of Human Rights, (2015), « Press Country Profile-Ελλάδα », Web: Μάρτιος 2017

European Court Of Human Rights, (2012) Case Of «Sampani And Others V. Greece (Application No. 59608/09) », Press Release 11.12.2012, Web: 17/04/2017

European Court Of Human Rights, (2008) « The Court. A Brief And Practical Guide To EU Law», : 56-68. Web: Μάρτιος 2017

European Court Of Human Rights, (2016), «The European Court Of Human Rights In Facts & Figures», Web: Μάρτιος 2017

Eurostat (2017), «Early leavers from education and training, age group 18-24». (Web: Ιούνιος 2017)

Eurostat, “Public expenditure on education”, 24/11/2016

Grim Brian, Jo-Ann Lyon, « Religion holds women back. Or does it? », 2015, World Economic Forum, (web : 28/12/2016)

Ηνωμένα Έθνη, (2015), «Universal Declaration of Human Rights»
,εικονογραφημένη έκδοση

Jackson Abby, (2016), “Finland V The US: One's Education System Is Ranked Among The World's Best, The Other One Is The US”, World Economic Forum, (web : 28/12/2016)

Lake Anthony, (2016), «Isn't it time every child had a fair chance?»,
Unicef, World Economic Forum ,(web : 28/12/2016)

Luxton Emma,(2015), «10 Things To Know About Human Rights» ,
World Economic Forum, (web : 28/12/2016)

Mialaret G, (2002), “Εισαγωγή Στις Επιστήμες Της Αγωγής», Αθήνα:
Τυπωθήτω- Γιώργος Δαρδάνος, σελ 29

Μεγαλοκονόμου Ρεγκίτσα,(2014) «How the economic crisis is affecting
higher education in Greece», World Economic Forum ,(web :
28/12/2016)

Myers Joe, (2016), «Where in Europe are young people leaving education
early? », 2016, World Economic Forum, (web: 28/12/2016)

OECD-BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES,(2016), «Centre for
Educational Research and Innovation (CERI)», Web : 11/2/2017

OECD360, (2015), «Ελλάδα – Πως Συμμετέχει Η Ελλάδα» OECD
Publishing

OECD (2015), «Education at a Glance 2015: OECD Indicators», OECD
Publishing

OESD (2016), “Innovating Education And Educating For Innovation:
The Power Of Digital Technologies And Skills ” OECD Publishing, Paris

Unicef,(2016), «Unicef Data: Monitoring The Situation Of Children And Women», Web : 28/1/2017

OECD (2014), “MEASURING INNOVATION IN EDUCATION: A New Perspective, Educational Research And Innovation”, OECD Publishing

Piedrafita Sonia Tremosa and David Crosier, (2016) « Αμείβονται καλά οι εκπαιδευτικοί στην Ευρώπη;» από το δίκτυο Ευρυδίκη, (web: 28/12/2016)

Pota Vikas, (2013), «Why investing in education is good for business», World Economic Forum

Shashi Tharoor, (2012) , «Why we should invest more in the education of girls», World Economic Forum ,(web : 28/12/2016)

The World Bank Group,(2016), «Education Overview», , web : 12/2/2017

The World Bank Group, (2017), «What We Do», web : 12/2/2017

Trafton Anne, (2015), «Can family income affect a child’s brain structure?», World Economic Forum , (web : 28/12/2016)

Unesco, UNICEF, World Bank Etc. (2015), «Education 2030 - Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the Implementation of Sustainable Development Goal 4: Ensure Inclusive and Equitable Quality Education and Promote Lifelong Learning

Opportunities for All» 2016 (2015): Unesco, 22 May 2015. (Web. 28/1/2017)

UNICEF, «About UNICEF», Web : 28/1/2017

Unicef ,(2016), «Research And Reports», Web : 28/1/2017 UNICEF, «What We Do», UNICEF Web : 28/1/2017

United Nations,(2015) «The Sustainable Development Agenda»

UNRIC, Τα Ηνωμένα Έθνη, (2016), «Ανθρώπινα Δικαιώματα» UNITED NATIONS Copyright 2016

UNRIC, Τα Ηνωμένα Έθνη, (2016), «Ετήσιος εορτασμός της 60ης επετείου της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου», Copyright 2016

UNRIC, Τα Ηνωμένα Έθνη, (2016), «UNITED NATIONS» Copyright 2016

Urvashi Prasad, (2014), « How to close the gender gap? Start at school», World Economic Forum, (web : 28/12/2016)

World Economic Forum (2015) , «The Global Gender Gap Index Results in 2015», (web : 28/12/2016)

Zanatta Anna Laura, (1998), «Οι Μεσογειακές Χώρες», Πανεπιστήμιο Ρώμης La Sapienza, Ιταλία, Πρακτικά Από Το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Για Την Οικογένεια, Αθήνα 1998